

**T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Batı Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı
Alman Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

**Türkçe ve Almancada Düğün Davetiyeleri
Üzerine Metindilbilimsel ve
Kültürlerarası Bir Çalışma**

**Birsen Özgüder
2501080629**

**Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Saadet Nigar Şeyda Ozil**

İstanbul, 2011

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz **BATI DİLLERİ VE EDEBİYATI ANABİLİM** Dalında ders dönemindeki Eğitim - Öğretim Programını başarı ile tamamlayan **2501080629** numaralı **Birsen ÖZGÜDÜR**'in hazırladığı **“TÜRKÇE VE ALMANCADA DÜĞÜN DAVETİYELERİ ÜZERİNE METİNDİLBİLİMSEL VE KÜLTÜRLERARASI BİR ÇALIŞMA”** konulu YÜKSEK LİSANS/ DOKTORA TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca **09.06.2011 PERŞEMBE** günü saat: **10.00'** de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin**Kabulü**.....'ne* OYBİRLİĞİ /OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ(*)	İMZA
Prof. Dr. Şeyda OZİL	Kabul	
Doç. Dr. Canan ŞENÖZ-AYATA	Kabul	
Doç. Dr. Ersel KAYAOĞLU	Kabul	
Yrd. Doç. Dr. R. Ragıp BAŞBAĞI	Kabul	
Yrd.Doç. Dr. Erol HACISALİHOĞLU	Kabul	

ÖZ
Birsen ÖZGÜDER

Metindilbilimi çerçevesinde özellikle son yıllarda, örneğin gazete haberleri, reklam metinleri, ölüm ilanları, eleştiri metinleri ya da bilimsel metinler gibi metinler iki ya da daha fazla dilde karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Ancak düğün davetiyelerini Türkçe ve Almanca dillerinde karşılaştırmalı olarak araştıran çalışma yok denecek kadar azdır.

Bir metin türü olarak düğün davetiyelerinin Türkçe ve Almancada incelendiği bu çalışmanın amacı, metindilbilimsel yöntemlerle metin çözümlemesi yaparak elde edilen bulguları karşılaştırmaktır. Metin incelemesi kapsamında, yapısalcı-işlevci metin tanımı ve metin inceleme yöntemleri temelinde davetiye metinlerinin işlevi ve yapısı ile birlikte biçimsel ve dil-dışı/görsel özellikleri ele alınmıştır. Çözümleme sonucu elde edilen bulgular bir taraftan metin türü diğer taraftan kültürel düzlemde Almanca ve Türkçe açısından karşılaştırmalı olarak incelenmiş; böylece bu metinlerin hem metin türüne hem de kültüre ilişkin özellikleri betimlenmiş, aynı zamanda iki dil/kültür arasındaki ortaklıklar ve farklılıklar ortaya konulmuştur. Çalışmanın bütüncesini 2005-2009 yıllarına ait yirmi beş Türkçe ve yirmi beş Almanca düğün davetiyesi oluşturmaktadır.

ABSTRACT

Birsen OZGUDER

In the framework of text linguistics, various types of texts such as newspaper articles, advertisements, weather reports, reviews, wedding announcements and science texts are considered intra- and intercultural. Wedding invitations, however, are rarely the subject of linguistic studies. The aim of this study is to determine the specific characteristics of text type of wedding invitations in German and Turkish with text structural-functional linguistic criteria and to describe the common and different features of this text type. Since this type of text boasts cultural differences, a cross-cultural comparison of the analyzed texts is carried out in both languages. The objects of investigation are 25 German and Turkish wedding invitations from the period 2005-2009.

ÖNSÖZ

İstanbul Üniversitesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde “Dilbilim Çalışmaları” adlı yüksek lisans dersinde inceleme nesnesi olarak yazınsal yani sanatsal olmayan çeşitli metinlerle karşı karşıya gelmiştik. Söz konusu bu derste kimimiz ölüm ilanlarını, kimimiz kiralık ev ilanlarını kimimiz bilimsel metinleri incelemiştik. İşte bu süreçte, günlük hayatta sıklıkla karşı karşıya geldiğimiz ve adına kullanmalık metinler denilen metinleri okurken çoğunlukla kolektif bilincimizde yerleşik olan okuma şablonları ile okuduğumu fark ettim. Başka bir deyişle yazınsal metinler üzerine çalışırken farklı okuma gözlükleri ile okuma, yani farklı perspektiflerden yaklaşma çabasını kullanmalık metinlerde göstermediğimi gördüm. Oysa yazınsal metinler gibi bu metinler de içinde örneğin tarihsel, sosyolojik, ekonomik, ya da hepsini içine alan bir kültür katmanı barındırmaktaydılar. Örneğin düğün davetiyelerinde olduğu gibi.

Düğün davetiyelerini günlük hayatta – az ya da çok - tanıdığımız iki insanın en mutlu gününe bizleri davet eden metinler olarak okuruz. Evet, ama davetiye metinlerinde söze dökülenler yalnızca bunlar mıdır? Yoksa bu metinler başka türlü de okunabilirler mi? Ya da davetiyelerde (Türkçede ve Almancada) hangi metin türü ve/veya kültürel özellikler bulunmaktadır. İşte bu vb. sorular çalışmamın eksenini oluşturmaktadır. Çünkü bu sorularına yanıt olabilecek, davetiye metinlerini metindilbilimi alanında, Türkçe ve Almancada karşılaştırmalı olarak inceleyen bir çalışmaya ulaşamadım.

Bu sorulardan hareketle yola çıktığım bu çalışmayı bitirdiğimde davetiye metinlerini kısa metinler olmaları nedeniyle küçümsediğimi de itiraf etmek isterim. Demek istediğim yolun başında davetiyelerin de bütün diğer metinler gibi, türe ve kültüre özgü kimi bulguları içerdiğini öngörmüştüm ama bu kısalıkta olan bu metinlerin ne kadar çok kültürel izler içerdiğini tahmin etmemiştim. Sonuç itibarıyla metnin işlevi, yapısı, biçem ve dil-dışı/görsel açılardan Türkçe ve Almancada incelediğim davetiye metinlerinin daha birçok

çalışmaya konu olabilecek potansiyele sahip metinler olduğunu söyleyebilirim. Umarım gelecekte bu alanda araştırma yapacaklara çalışmamın bir katkısı olur.

Bu tez İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Şeyda Ozil'in başkanlığında yürütülen 108K375 no.lu ve "Türk-Alman İlişkileri ve Kültürel Etkileşim" adlı TÜBİTAK projesi çerçevesinde yapılmış; ön çalışmalar Ekim 2009'da Paderborn Üniversitesi'nde gerçekleşen "Interkulturelle Konstellationen im deutsch-türkischen Kontext" başlıklı lisansüstü öğrencileri kongresinde tanıtılmıştır. Bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük katkıları olan tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Şeyda Ozil'e, İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün öğretim üyesi değerli Hocalarıma, Marmara Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün öğretim üyesi değerli Hocalarıma, "Türk-Alman İlişkileri ve Kültürel Etkileşim" projedeki arkadaşlarıma ve sevgili aileme destek ve yardımları için teşekkür ederim.

Birsen Özgüder

İstanbul 2011

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
GİRİŞ	1
1. METİNDİL BİLİM KURAMLARI	
1.1. Metin	15
1.2. Metin Türü	18
1.3. Metin İnceleme Ölçütleri	20
1.3.1. Metin Dışı Ölçütler	21
1.3.1.1. Metnin İşlevi	22
1.3.2. Metin İçi Ölçütler	24
1.3.2.1. Büyük Ölçekli Yapı	24
1.3.3. Biçem	25
1.3.4. Dil-Dışı/Görsel Öğeler	26
2. BÜTÜNCE VE YÖNTEM	
2.1. Bütünce	27
2.2. Yöntem	27
3. DAVETİYE METİNLERİNİN ÇÖZÜMLENMESİ	
3.1. Metnin İşlevi	
3.1.1. Türkçe Davetiyelerde Metnin İşlevi	30
3.1.1.1. Değerlendirme	33
3.1.2. Almanca Davetiyelerde Metnin İşlevi	34
3.1.2.1. Değerlendirme	37
3.2. Büyük Ölçekli Yapı	
3.2.1. Türkçe Davetiyelerde Büyük Ölçekli Yapı	39
3.2.1.1. Gelin ve Damadın (Ön) Adı	43
3.2.1.2. Davet Metni	44
3.2.1.3. Gelin ve Damadın Anne- Babalarının Adı – Soyadı	46
3.2.1.4. Nikâh Törenine/Düğüne İlişkin Bilgiler	48
3.2.1.5. ‘L.C.V.’ (Lütfen Cevap Veriniz)	50
3.2.1.6. Diğer/Ek Bilgiler	52
3.2.1.7. Ek Pusula	52
3.2.1.8. Değerlendirme	53

3.2.2. Almanca Davetiyelerde Büyük Ölçekli Yapı	56
3.2.2.1. Başlık	60
3.2.2.2. Şiirsel Metin	61
3.2.2.3. Gelin ve Damadın Adı (Soyadı)	63
3.2.2.4. Davet Metni	64
3.2.2.5. 'L.C.V.' (Lütfen Cevap Veriniz)	69
3.2.2.6. Düğün Hediyesine İlişkin Dilek/Rica	71
3.2.2.7. Gelin ve Damadın (Ev) Adresi	73
3.2.2.8. Diğer/Ek (Dilekler) Bilgiler	73
3.2.2.9. Değerlendirme	75
3.3. Biçem	
3.3.1. Türkçe Davetiyelerde Biçem	80
3.3.1.1. Metin Üreticisinin Kendinden Söz Etmesi	80
3.3.1.2. Hedef Kitleye/Davetlilere Seslenme	81
3.3.1.3. Davet Etme	82
3.3.1.4. Evlilik Töreninden Söz Etme	83
3.3.1.5. Değerlendirme	84
3.3.2. Almanca Davetiyelerde Biçem	85
3.3.2.1. Metin Üreticisinin Kendinden Söz Etmesi	85
3.3.2.2. Hedef Kitleye/Davetlilere Seslenme	86
3.3.2.3. Davet Etme	87
3.3.2.4. Evlilik Töreninden Söz Etme	88
3.3.2.5. Değerlendirme	88
3.4. Dil-Dışı/Görsel Öğeler	
3.4.1. Türkçe Davetiyelerde Dil-Dışı/Görsel Öğeler	90
3.4.1.1. Değerlendirme	91
3.4.2. Almanca Davetiyelerde Dil-Dışı/Görsel Öğeler	91
3.4.2.1. Değerlendirme	93
4. SONUÇLARIN KARŞILAŞTIRILMASI VE KÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	94
SONUÇ VE ÖNERİLER	114
KAYNAKÇA	117

Tablo ve Şekillerin Listesi

TABLolar

	Sayfa
Tablo 1: Farklı ‘Metin Dışı’ Ölçütü Adlandırmaları (Adamzik’den alıntıdır)	21
Tablo 2: Farklı ‘Metin İçi’ Ölçütü Adlandırmaları (Adamzik’den alıntıdır)	24
Tablo 3: Türkçe Davetiyelerin Yapı Birimleri	41
Tablo 4: Almanca Davetiyelerin Yapı Birimleri	58
Tablo 5: Türkçe ve Almanca Davetiyelerin Yapı Birimleri	96
Tablo 6: Türkçe ve Almanca Davetiyelerin Zorunlu Yapı Birimlerini	96
Tablo 7: Türkçe ve Almanca Davetiyelerin Seçimlik yapı Birimleri	98

ŞEKİLLER

Şekil 1: Türkçe Davetiyeleri Temsil Eden Örnek Davetiye	42
Şekil 2: Almanca Davetiyeleri Temsil Eden Örnek Davetiye	59

Giriş

Evliliklerin gayri resmi birer belgesi sayılabilecek düğün davetiyeleri, sosyal hayatta bireylerin yaşamındaki özel günlerden eş, dost, arkadaş ve akrabaları haberdar etmek ve onları bu özel güne çağırarak/davet etmek amacıyla düzenlenen, üretilen metinlerdir, diyebiliriz. Düğün davetiyeleri Alman toplumunda da vardır, Türk toplumunda da vardır. Davetiyeler her iki toplumda da aynı işleve hizmet ettiğinden ortak yönleri vardır, ama kültürler farklı olduğundan farklı özellikler gösterebilecekleri gibi, kültür farklılıklarının da taşıyıcıları olmaktadırlar

Düğün davetiyelerini¹ Türkçe ve Almancada inceleyen bu çalışmanın amacı, metindilbilimi yöntemleri ile yapılacak olan metin çözümlemesi sonucunda bu metin türünün özelliklerini saptayarak elde edilen verileri kültürel açıdan karşılaştırmaktır. Böylece Türkçe ve Almanca düğün davetiyeleri arasında ne gibi benzerlikler ve farklılıklar olduğu, olası benzerlik ve/veya farklılıkların metinsel mi yoksa kültürel mi olduğunu saptamak da incelememizin amaçları arasında bulunmaktadır. Başka bir deyişle, elde edilen veriler, bu metin türünün arkasındaki metinsel ve kültürel dinamikler açısından değerlendirilecektir. Çünkü bu çalışmada metin türlerinin hem türe özgü hem de içinde üretildikleri dil topluluğuna yani kültüre özgü özellikler taşıdığı varsayılmaktadır. Çalışmanın sonunda benzer ihtiyaçlar sonucunda farklı kültürlerde üretilen aynı metin türüne ait dilsel, yapısal ve kültürel özelliklere ve davetiyelerin içinde üretildiği kültürü yansıtıp yansıtmadığına ilişkin önemli ipuçları elde edileceği öngörülmektedir.

Bu amaçlarla yola çıkılan bu çalışmada yirmi beş Türkçe ve yirmi beş Almanca düğün davetiyesi incelenmiştir. Seçilen örnek metinler metnin işlevi, metnin büyük ölçekli yapısı, biçem ve dil-dışı/görsel öğeler açılarından çözümlenmiştir.

¹ 'Düğün Davetiyesi' ya da kısaca 'davetiye' kavramı bu çalışma kapsamında Almancada 'Hochzeitseinladung', Türkçede ise hem 'nikâh davetiyesi' hem de 'düğün davetiyesi' için kullanılmıştır.

Çalışmamızda giriş ve sonuç bölümlerinin dışında dört alt bölüm bulunmaktadır. Birinci bölümde çalışmanın kuramsal çerçevesi ele alınmış, bu çalışmanın merkezinde bulunan metin ve metin türü gibi kavramlar açıklanmıştır. Çünkü metindilbiliminde birden fazla metin tanımı vardır ve metin tanımındaki bu çok seslilik hem metin türlerini sınıflandırma çalışmalarına hem de metin inceleme ölçütlerine yansımaktadır. Dolayısıyla metin türü çözümlenmelerinde hangi metin tanımından hareket edildiği açıklığa kavuşturulmalıdır (Lux, 1981: 17). Kuramsal bölüm metin inceleme ölçütlerine ilişkin açıklamalarla son bulmaktadır.

İkinci bölümde bütüncü ve yöntem tanıtıldıktan sonra, örnek metinlerin çözümlendiği üçüncü bölüm gelmektedir. Örnek metin incelemesi, her aşamada Türkçe davetiyelerle başlamakta, Almanca davetiyelerle son bulmaktadır. Türkçe ve Almanca davetiyeler sırasıyla önce metnin işlevi açısından incelenmekte, ardından metnin yapısı ele alınmaktadır. Metnin yapısına büyük ölçekli yapı bağlamında bir bütün olarak yaklaşmakta ve metni oluşturan bölümler/birimler biçimsel açıdan saptanarak metnin kurgusu ortaya çıkarılmaktadır. Metnin kurgusunda yer alan bölümler/birimler aynı zamanda sıralanış, anlamsal yapıları ve biçim açılarından da incelenmektedir. Yapı çözümlenmesinin ardından biçim ele alınmıştır. Son aşamada ise dil-dışı ve görsel öğeler irdelenmiştir.

Çözümlenmenin her aşamasında elde edilen veriler ilgili bölümünün sonunda özetlenerek bu metin türünü ilgili dilde daha önce inceleyen çalışmaların verileri ile (yani Türkçe metinlerin inceleme sonuçları bu metin türünü Türkçede daha önce inceleyen çalışmalardaki verilerle; Almanca metinlerin inceleme sonuçları ise önceki Almanca araştırma verileriyle) karşılaştırılmaktadır. Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde ise metin çözümlenmesi sonucu elde edilen veriler karşılaştırmalı olarak kültürel açıdan değerlendirilmektedir.

Kuramsal arka planın ele alınacağı 1. bölüme geçmeden önce düğün davetiyelerini araştıran çalışmaları ele almak istiyorum. Böylece bu alanda şimdiye kadar nelerin yapıldığını, hangi bulguların elde edildiğini hep birlikte görmüş olacağız.

Özellikle son yıllarda Batıda ve ülkemizde farklı amaçlarla farklı metin türü incelemeleri yapılmaktadır. İncelenen metin türleri arasında “genel olarak bilimsel metinler, belli uzmanlık alanı metinleri ya da kullanmalık ve gündelik metinler yer al[maktadır]” (Ozil, 2006: 351). Anılan bu çalışmalar metin türlerini ve bunların özelliklerini belirlemek amacıyla yapıldığı gibi, yabancı dil öğretiminde metin üretmek ve çözümlenmek, çeviri işlerini kolaylaştırmak v.b. gibi farklı amaçlara da hizmet etmektedir. Ayrıca, iki veya daha fazla dilde karşılaştırmalı olarak yapılan metin türü çalışmaları, Ozil’in ifadesiyle “dillerin betimlenmesinde gelişmeler sağ[ladığı]” (Ozil, 2006: 351) gibi, dil topluluklarına ait kültürel özelliklerin ortaya çıkarılmasında da katkıda bulunmaktadır. Çünkü her metin okuması aynı zamanda bir kültür okumasıdır da denilebilir.

Metin-kültür ilişkisi, 1970’li yıllardan sonra çeşitli metin türleri üzerinden yapılan metindilbilimsel çalışmalara konu olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Özellikle, örneğin ölüm ilanları, bilimsel yazılar, gazete ilanları, yazın eleştirileri vb. gibi kullanmalık metinler² üzerinden Almanca, Türkçe gibi tek bir dilde ya da birden fazla dilde karşılaştırmalı olarak yapılan çalışmalarda metinlerin belli bir metin türüne özgü özellikler barındırdığı, ama diğer taraftan da içinde üretildikleri dil topluluğunun kültür özelliklerinden beslendiği ortaya konulmaktadır. Bu çalışmalara örnek olarak yemek tarifleri ve evlilik ilanları (Spillner: 1981), bilimsel metinler (Galtung, 1985; Clyne, 1987; Swales, 1990; Ayata, 2007, 2008), ölüm ilanları (Piitullainen, 1990, 1993; Eckkrammer, 1996), anlatı metinleri (Yıldız, 1994), gazete metinleri (Yıldız, 1998), iş mektupları (Tiittula, 1995; Aktaş, 2005), yazın eleştirisi (Ayata-Şenöz, 2003), bilimsel yazılardaki özler (Ines/Lauer, 2007) üzerine yapılan araştırmaları sayabiliriz. Eßer, metin-kültür ilişkisini bilimsel metinler üzerinden ele aldığı çalışmasında (1997: 20) yazılı metinlerin yanı sıra film seslendirmeleri ya da bir manzara, resim, tablo tasviri gibi sözlü metinlerin de kültürel özelliklerine dikkat çekmektedir.

² Kullanmalık metin kavramı aşağıda açıklanmaktadır.

Metin-kültür ilişkisini konu eden bu vb. çalışmalardan özellikle Spillner'in çalışmasını burada biraz daha ayrıntılı olarak ele almak istiyorum. Çünkü Spillner'in "Textsorten im Sprachvergleich. Ansätze zu einer Kontrastiven Textologie" (1981) başlıklı makalesine konu olan metin türlerinden biri de evlilik/düğün ilanlarıdır (Almanca: Hochzeitsanzeige). Düğün ilanlarının içeriği de bizim çalışmamızın araştırma nesnesi olan düğün davetiyelerinde olduğu gibi evliliktir ve araştırmacı söz konusu bu çalışmada, evliliklerin ya da düğünlerin duyurulmasında kültürle özgülü – hatta resmi dili aynı olan iki ülkede bile – farklılıklar olabileceğini göstermektedir.

Spillner çalışmasında Almanca ve Fransızca evlilik/düğün ilanlarındaki bazı metinsel özelliklerin dilsel olduğu kadar kültürle de bağlantılı olduğunu söylemektedir (Spillner, 1981: 245). Çünkü Almanca evlilik/düğün ilanlarında gelin ve damat ortak ilanla kendilerinden "biz" 1.çoğul kişi zamiri ile söz ederek³ evliliklerini duyururken, Fransızcada evlilik/düğün ilanları gelinin anne-babası ve damadın anne-babası tarafından aynı anda verilen iki ayrı ilandan oluşmakta; gelin ve damada bu ilanlarda söz verilmemektedir. Yani Fransa'daki evlilik/düğün ilanlarında anne ve babalar (hatta şayet yaşıyorlarsa büyükanne ve büyükbabalar) söz alarak çocuklarının evlendiklerini ilan etmektedirler⁴ (a.e., s. 244). Oysa Almanca evlilik/düğün ilanlarında hedef kitleye seslenen gelin ve damadın kendisidir. Spillner, bu çalışması ile farklı dillerde üretilen aynı metin türündeki olası metinsel farklılıkların hem dile hem de sosyo-kültürel dinamiklere bağlı olduğunu gösterirken, kişisel faktörlerin ve metin türlerinde olagelen artsüremli değişikliklerin de göz ardı edilmemesi gerektiğinin altını çizmektedir.

Spillner ayrıca başka bir konuya daha dikkat çekmektedir. O da bu metin türünün aynı dili kullanan Almanya ve Avusturya'daki örneklerinin de birbirinden farklı olmasıdır. Yapılan inceleme sonucunda Avusturya'daki evlilik/düğün ilanlarının aynı dili kullanan Almanya'daki düğün ilanlarından daha çok Fransızca düğün ilanları ile ortak özellikler barındırdığı görülmüştür (a.e., s. 245). Araştırmacı bu noktada aynı dilde ama farklı sosyal ortamlarda üretilen aynı metin türünün, farklı

³ Ya da herhangi bir kişi zamiri olmaksızın "X ve Y düğünlerini ilan ederler" şeklinde.

⁴ Makalede adı geçen Fransızca evlilik/düğün ilanı 27 Nisan 1974 tarihini taşımaktadır.

tarihsel, sosyolojik, toplumsal vb. gibi özelliklere bağlı olarak farklı olabileceğini vurgulamaktadır (a.e., s. 246).

Helsinki Üniversitesi'nde yapılan ve düğün davetiyelerini iki dilde (Fince ve Almanca) karşılaştırmalı olarak inceleyen bir çalışmada da kimi metinsel özelliklerin dilsel ve kültürel farklılıklardan kaynaklanabileceği ortaya konulmuştur. Heiska'ya (2003) ait olan bu çalışma bir metin türü olarak düğün davetiyelerini karşılaştırmalı olarak inceleyen tek çalışma olma özelliğine sahiptir. Daha doğrusu, çalışmamız kapsamında yapılan taramalarda, düğün davetiyelerin iki ya da daha fazla dilde ele alan başka bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Heiska'nın çalışmasına değinmeden önce davetiye metinlerini tek dilde inceleyen çalışmaları özetlemek istiyorum. Çünkü Heiska'nın bu çalışması bizim çalışmamız için –iki dilde ve karşılaştırmalı olması nedeniyle– özellikle önemlidir. Bu nedenden dolayı bu çalışma, diğerlerinin ardından en son ele alınacaktır.

Davetiye metinlerini konu eden araştırmaların sayısı çok fazla değildir. Bir metin türü olarak düğün davetiyelerini tek dilde inceleyen ilk çalışma olarak A. Cleynes ve A. Henry'in "Introducing Genre Analysis Using Brunei Malay Wedding Invitations" (2004) başlıklı araştırması ile karşılaşılmıştır. Bu çalışmada Brunei/Malezya dilindeki yirmi düğün davetiyesinden oluşan bütüncenin metindilbilimsel çözümlemesi, dil öğrenen Malezyalı öğrencilere yaptırılmıştır. Cleynes ve Henry'nin hareket noktası öğrencileri, günlük hayatta sıklıkla karşılaştıkları ve ana dillerinde üretilmiş olan davetiyeler aracılığıyla bir taraftan bir metin türü ile diğer taraftan da ana dilleri ve kültürleri ile bir inceleme nesnesi olarak karşı karşıya getirmektir. Amaçlardan biri de dilin bir bağlam içerisinde nasıl kullanıldığını araştırarak dile karşı bir farkındalık sağlamaktır (Cleynes/Henry, 2004: 229). Çalışmada Swales ve Bhatia'nın metin türü ölçütleri temel alınmıştır ve çözümleme sonucunda düğün davetiyelerinin üç ana bölümden ve toplam on altı adımdan/ögeden meydana geldiği saptanmıştır. Davetiyelerde yer alan bölümler sırasıyla giriş, davet ve ekler olarak adlandırılmıştır. Birinci bölümde sırasıyla metin türünün adı, düğün tarihi, gelin ve damadın resmiyet dışı (ön) adları, davet edilen kişinin tam adı, adresi ve dua yer almaktadır. İkinci bölümde bulunan dokuz öge ise şöyledir: Başlık, daveti

yapanların adları, davet, gelin ve damadın resmi adları, düğünün tarihi, saati, yeri; davetlilere hitaben teşekkür, düğün programı, gelin ve damadın aile büyüklerinin adları ve düğünde davetlileri karşılayacak olan kişilerin adları (a.e., s. 236). Son bölümünde ise daha önceki iki bölümün İngilizce çevirisi ve mekânın krokisi/tarifi yer almaktadır (a.e., s. 240). Araştırmacılar, yaptıkları çalışmada öğrencilerin çoğunun bu metin bölümlerini tek tek saptamada oldukça başarılı oldukları, ama metnin işlevi konusunda aynı başarıyı gösteremedikleri sonucuna varılmıştır (a.e.). Bu çalışmada öne çıkan bir başka konu da araştırmacılarca karmaşık/çok parçalı olduğu öne sürülen (a.e., s. 231) Brunei/ Malezya dilindeki davetiyelerin Brunei/Malezya düğün seremonilerini –başka bir deyişle kültürel özellikleri– tamamen yansıttığı gibi, evlilik törenlerinin bu toplumdaki yeri/önemine de ışık tuttuğunun vurgulanmış olmasıdır.

Türkiye’de ise düğün davetiyeleri ilk olarak 2005 yılında incelenmiştir. H.Çubukçu, “Düğün Davetiyelerinin Söylemi: Toplumdilsel Bir İnceleme” (2005) başlıklı çalışmasında 1970–2005 yıllarına ait yüz yirmi davetiyeyi öncelikle “Geleneksel Türk toplumunda gençler ve aile büyükleri arasındaki yetki dengelerini belirlemek” amacıyla ele almıştır. Araştırmacı “ülkemizde ve batıda düğün davetiyelerini inceleyen belli başlı bir çalışmanın bulunmaması nedeniyle” (Çubukçu, 2005: 483) düğün davetiyelerinin bir metin türü olarak betimlenmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır (a.e.).

Çubukçu çalışmasında Swales’in tür kavramını ve Swales ile Paltridge’in bir türün ayırt edici özelliklerini temel aldığı açıklayarak “...örnek metinlerde en fazla sıklıkla yinelenen söylemsel yapılar[ın] o türe özgü bir öge olarak kabul edil[ceğini]” (a.e., s. 485) belirtmektedir. Çalışmada ayrıca Hasan’ın “Olası Türsel Yapılanmalar” kuramı referans gösterilerek metinlerde yer alan öğelerin zorunlu ve seçimlik⁵ (a.e.) olarak ayırt edileceği ifade edilerek zorunlu ve seçimlik öğeler Mc Carty ve Carter’e dayanarak şu şekilde tanımlanmaktadır: “Zorunlu özellikler bir türün tanımlayıcısı niteliğinde olan ve onun öteki türlerden ayırt edilmesini sağlayan

⁵‘Seçimlik’ kavramı Çubukçu’da ‘seçimli’ olarak karşımıza çıkmaktadır.

özelliklerdir. Seçimli olanlarsa zorunlu yapıyı bozmadan kullanılabilir olası dilsel değişkenlerdir” (a.e.).

Çubukçu, bu temeller ve ölçütler çerçevesinde gerçekleştirdiği metin çözümlemesi sonucunda düğün davetiyelerinde altı zorunlu ve bir seçimli öge saptamıştır. Zorunlu ögeler sırasıyla şöyledir: Gelinin ve damadın adları, çağrı metni (ya da iç metin⁶), çağrıyı yapan kişi(ler) gelin tarafından, çağrıyı yapan kişi(ler) damat tarafından, toplantının yeri, tarihi, saati ve son olarak da toplantının türü. Seçimlik tek birimin içeriğinde ise gelinin ve damadın adlarının baş harfleri, çocuk getirilmemesi, giysi biçimi, çiçek, bağış vb. gibi istekler, bilgiler, dilekler, uyarılar bulunmaktadır (a.e., s. 485-486). Araştırmacı ulaştığı bu bulguları Myers-Scotton’un ‘Belirtlilik Modeli’ çerçevesinde (a.e., s. 484) toplumdilbilimsel (Çubukçu’nun deyimiyile toplumdilsel) açıdan, “gençler ve aile büyükleri arasındaki yetki dengesi/paylaşımına” (a.e., s. 487) ilişkin bir değerlendirme yapmak için davetiyelerde daveti gençlerin mi yoksa aile büyüklerin mi yaptığına bakmıştır. Bunun için de bütüncü içinde yer alan yüz yirmi davetiye “üst metin” (davetiyenin bütünü) ve “iç metin” (çağrı metni) diye iki ana gruba bölünmüş, sonra da bu iki ana grup kendi içinde onar yıllık üç ayrı kümeye⁷ ayrılmıştır. Ardından da her küme kendi içinde dört ayrı kategoride⁸ değerlendirilmiştir. Sonuçta ortaya çıkan rakamlardan 1970-2005 yıllarının Türkiye’inde aileyi temsil etme yetkisinde –düğün davetiyeleri bağlamında– köklü bir değişikliğin meydana geldiğini görmek olasıdır. Şöyle ki: birinci dönemde iç metinde ve üst metinde %80 oranda yalnızca babalar yer alırken bu oran ikinci dönemde %6,2’ye düşmüş, aileyi yalnızca babaların temsil ettiği davetiye örneğine son dönemde (1990-2005) rastlanmamıştır. Çubukçu’nun çalışmasından ayrıca birinci dönemdeki %10 oranda davetiyede davet sahibi olarak babaların yanında annelerin de yer almaya başladığını ve bu oranın ikinci dönemde %68’7’e yükseldiğini ama üçüncü dönemde

⁶ Araştırmacı metin çözümlemesinde metnin bütünü “üst metin”, davet etme yazısını ise “iç metin” olarak ikiye ayırmıştır (Çubukçu, 2005: 487)

⁷ Birinci küme 1970-1980; ikinci küme 1980-1990 ve son küme 1990-2005 dönemini içermektedir (a.e., s. 487, 488).

⁸ Kategoriler şöyle oluşturulmuştur: yalnızca babaların yer aldığı davetiyeler/metin bölümleri; anne ve babaların beraber yer aldığı davetiyeler/metin bölümleri; anne –babalar ve evlenen gençlerin birlikte yer aldığı davetiyeler/metin bölümleri ve son olarak yalnızca evlenen gençlerin yer aldığı davetiyeler/metin bölümleri (a.e.).

%38'e düştüğünü de öğreniyoruz. Çünkü 1990'dan sonra artık iç metinde davetlilere anne-babalar değil, gelin ve damat seslenmeye başlamış. Üst metinde ise anne-babalar yine yüksek bir oranda yer almaya devam etmiş. Araştırmadaki bir başka ilginç saptama da her iki metin bölümünde yalnızca gelin ve damadın yer aldığı davetiyelere ilişkindir: Birinci dönemde %2 gibi bir oranla her iki metin bölümünde yalnızca gelin ve damat yer alırken bu oran ikinci dönemde %25,1'e yükselmiş ama son dönemde, yani 1990-2005 yılları arasında, şaşırtıcı bir şekilde %5,9'a gerilemiştir (a.e., s. 487 ve 488).

Çubukçu, aynı yıl davetiyeler üzerine bir çalışma daha yapmıştır: “Bir Metin Türü Olarak Düğün Davetiyeleri” (2005b). Bu kez çalışmanın merkezinde davetiye metinlerinin bir metin türü olarak betimlenmesi ve buna bağlı olarak da bu metinleri diğer metin türlerinden ayıran özelliklerin saptanması bulunmaktadır. Yine 1970-2005 dönemine ait –ancak bu kez– iki yüz elli davetiye araştırmanın bütüncesini oluşturmaktadır.

Çalışmada kullanılan yöntem bir önceki çalışma ile hemen hemen aynıdır. Daha doğrusu bir önceki çalışmada olduğu gibi burada da gerek tür tanımında gerekse bir türün ayırt edici özelliklerinin arkasında Swales bulunmaktadır. Çalışmada Swales'in yanı sıra Bhatia ve Paltridge'in de görüşleri doğrultusunda örnek metinler işlevsel birimlere ayrılarak her birimin ne tür sözel anlatımlarla gerçekleştirildiğine bakılmıştır (Çubukçu, 2005: 1-5).

Araştırmacının iki çalışması arasında davetiyelerin zorunlu ve seçimlik birimleri açasından önemli bir farklılık bulunmamaktadır.⁹ Göze çarpan farklılıklar daha çok birimlerin adları ve içeriklerine ilişkindir. Örneğin “çağrı metni” olarak anılan birim/öğe bu kez “konukları çağırma” olarak adlandırılmıştır. Gelin ve damadın adlarının baş harfleri ve gelin ve damadın aile adları gibi özellikler bir önceki

⁹ Araştırmacı ayrıca bir önceki çalışmasından farklı olarak bu çalışmasında zorunlu öğelerin bütüncede %100 görölme ölçütü yerine Swales'in “tümevarımsal” yöntemi gereği %3 “gözardedilebilirlik” ilkesine uyulacağını ve bütüncede %100 ila %97 oranında görölün özelliklerin zorunlu öğeler; %97 ve altında görölünlerin ise seçimli olarak kabul edildiğini bildirmektedir (Çubukçu, 2005b: 4).

çalışmada seçimli öğeler olarak kaydedilmişken bu çalışmada benzer bir veriye rastlanmamıştır. Bunların dışında seçimli öğenin içeriğinde de farklılıklar vardır. Bu birim altında bir önceki çalışmada kaydedilen “çocuk getirilmemesi/çiçek/bağış/giysi biçimi vb.” gibi konuklardan istekler, ek bilgiler, dilek ve uyarılara, “Kokteyl prolonge”, “Düğünümüz mevlütlüdür”, “Düğünümüz yemeklidir”, “Kına Gecesi” vb. gibi tören türüne ilişkin açıklama ve bilgiler; davetiyenin iki kişilik olduğu uyarısı ve ‘L.C.V.’ (‘Lütfen Cevap Veriniz’) de eklenmiştir (a.e., s. 12). Söz konusu bu çalışmada ayrıca davetiyelerin biçimine ilişkin kimi verilerle de karşılaşılmaktadır. Bu verilerden bazısına burada özellikle değinilecektir. Çünkü daha önce de söylendiği gibi, bu çalışmada da biçim incelemesi yapılacaktır. Dolayısıyla elde edilen biçimsel inceleme verileri – işlevsel, yapısal vb. düzlemde olduğu gibi – daha önceki çalışmaların verileri ile karşılaştırılacaktır.

Çubukçu çalışmasının bütüncesi içindeki davetiyelerde gelin ve damadın adlarının ya doğrudan ya da çeşitli niteleyici sözcük ve sözcük öbekleri ile verildiğini, davetlilere ise “Siz sevgili/değerli dostlarımızla vb. (a.e., s. 8) şeklinde seslenildiğini belirtmektedir. Ayrıca davetiyelerin büyük bir bölümünde, ilk sayfasında gelin ve damadın adlarının ilk harfinin yer alması, çağrı metinlerinde her sözcüğün ilk harfinin büyük harfle yazılması, biçimsel özellikler olarak saptanmıştır. Evlilik törenleri arasında “düğün yemeği, nikâh duası, gelin alma, mevlütlü nikâh töreni, gelin kınası” gibi çeşitli tören türleri (a.e.) de çalışmada kayda geçirilmiştir.

Davetiye metninin belli bir işlevi yerine getirdiğini söyleyen araştırmacı zorunlu öğelerden hareketle davetiye metinleri yoluyla yerine getirilen ‘davet etme’ söyleminin evlenen gençlerin adlarını, törenin türünü, zamanını, yerini ve çağırانları bildirme işlevlerini içeren bir üst edim olduğunu ve bu söz eylemin ‘teklif etme’ biçiminde açıklanabileceğini ifade etmektedir (a.e., s. 7). Çalışmada ayrıca kimi davetiyede yer alan şiirsel ya da düz yazı biçimdeki “önsöylemler” ele alınmış, söz konusu önsöylemlerin “öyküleme, dilek/umut belirtme ya da olumlama gibi özelliklerinden bahsedilerek çağrı metinlerinde destekleyici rolü vurgulanmıştır (a.e., s. 11). Araştırmacı metin çözümlemesi sonucu elde ettiği bulguları bir önceki çalışmasında olduğu gibi, davetiyelerde daveti yapanlar açısından da

değerlendirmiştir. Söz konusu alt başlık altında yer alan bulgular bir önceki çalışmada elde edilen bulgularla çok farklı olmayıp özetle şöyledir: 1970-1980 döneminde daveti %84 oranda yalnızca babalar yaparken bir sonraki dönem olan 1980-1990 arasında %72 oranda daveti anne-babalar birlikte yapmış. 1990-2005 dönemini içeren son grupta ise öne çıkan bir saptama da davet sahibinin %14 oranda yalnızca evlenen gençlerin olmasıdır (a.e).

Türkçe davetiyeleri inceleyen bir diğer araştırmacı Firdevs Karahan'dır. "Tür Çözümlemesi Yönünden Düğün Davetiyelerine Yönelik Bir İnceleme" (2005) başlıklı çalışma, tür çözümlemesi yapmak, davetiyelerde bulunan kısa şiir biçimindeki metinleri şiirsellik ölçütlerine göre incelemek ve davetiye metnlerinin yerine getirdiği edimsel işlevi belirlemek amacıyla, Çubukçu gibi, Bhatia ve Swales temel alınarak yapılmıştır. Araştırmacı, çalışmanın bütüncesi olan seksen düğün davetiyesini "düğün davetiyeleri basan bir basımevinin katalogundan ve internet üzerinden düğün organizasyonu yapan sitelerin içinde yer alan düğün davetiye şablonlarından derlendiği[ni]" belirtmektedir (Karahan, 2005: 108). Örnek metinler, söylem topluluğu, iletişimsel amaçlar (metnin edimsel işlevi), adım yapısı; zorunlu ve isteğe bağlı adımlar, adımların dilsel ve dil-dışı özellikleri; yapısal öğelerin işlevleri ve metnin genel iletişimsel amaçlarıyla olan ilişkileri yönünden ele alınmıştır (a.e., s. 108, 109). Karahan davetiye metnlerinin bölümlerini, Çubukçu (2005a, 2005b) gibi öge ya da birim yerine, Nuwogu'ya dayandırarak 'adım' olarak adlandırmakta ve Connor ve Mauranen işaret edilerek "her adımın bir önerme taşıması gerek[tiği] belirtilmektedir (2005: 106). Bu temellere göre yapılan inceleme sonucunda saptanan zorunlu ve isteğe bağlı adımlar Çubukçu'nun bulguları ile oldukça örtüşmektedir. Aradaki temel farklılık Çubukçu'da altı olan zorunlu birim sayısının Karahan'da dört olmasıdır. Çünkü Karahan, gelinin adını ve damadın adını Çubukçu gibi ayrı ayrı değerlendirmeyip bunları tek bir adım olarak kabul etmiştir (a.e., s. 112). Aynı şekilde gelinin anne-babasının adı-soyadı ile damadın anne-babasının adı-soyadı da ayrı ayrı değil, tek bir adımda birleştirilmiştir. Dolayısıyla Çubukçu'da altı olan zorunlu adım sayısı Karahan'da dört olarak karşımızca çıkmaktadır. Bu dört zorunlu adım sırasıyla şöyledir: Gelinin adı (soyadı), damadın adı (soyadı), davet etme yazısı, gelinin anne ve babasının/damadın anne ve babasının

ad ve soyadları (ya da “X ve Y aileleri” şeklinde) ve son olarak da “düğün (ya da nikâh) töreninin” yapılacağı saat, tarih ve yer (a.e., s. 130). Karahan da Çubukçu gibi zorunlu adımların dışında bir seçimlik¹⁰ birim saptamıştır (a.e., s. 112). Seçimlik birimin içinde “düğün töreni kapsamında yapılacak kına, yemek, kokteyl vb. organizasyonlarla ilgili bilgiler ve davet sahiplerinin davetlilerden uymasını istediği bazı kurallara ilişkin notlar bulunmaktadır.” (a.e.).

Davetiye metnlerinin yerine getirdiği edimsel işlevin davet etmek ve bilgilendirmek¹¹ olduğunu söyleyen Karahan, bu metinlerin ayrıca davet edilenlerin davete katılmaları durumunda davet sahiplerinin hissedeceği olumlu duyguları sezdiren, ve düğün sahiplerinin “toplumsal statüleri”, eğitim durumları hakkında bilgi veren/verebilen metinler olduğunu da vurgulamaktadır (a.e., s. 110,111,129). Çalışmada ayrıca şiirsel metinlerden oluşan davet etme yazısının daha çok orta ve alt sosyo-ekonomik gruptan gelen lise ve daha alt eğitim kurumlarından mezun kişiler tarafından tercih edil[diği]” (a.e., s. 127) ve söz konusu bu davetiyelerde sözcük ve sözcük gruplarına yan anlamlar yüklendiği, devrik ve kurallı sözdizimi olduğu, görsel imgeleme ve değişik söz sanatlarının yer aldığı da kayda geçirilmiştir (a.e., s. 130).

Davetiye metinlerini tek dilde inceleyen çalışmaları böylece bitirmiş bulunuyoruz. Görüldüğü gibi bu çalışmaların hemen hepsi Türkçe üretilmiş davetiyelerle ilgili yapılan çalışmalardı. Tek dilde yapılan çalışmalardan biri de Cleynes/Henry’nin Malezya dilindeki davetiyeleri inceleyen çalışmasıydı ve ondan da yukarıda söz ettik. Bunların dışında başka dilde –ama özellikle de– Almancada bu metin türünü inceleyen bir çalışma ile karşılaşılmamıştır. Almanca davetiyelerin yer aldığı tek çalışma –yukarıda da sözü edildiği gibi– M.R. Heiska’nın çalışmasıdır. Heiska da aynı konuyu doğrulamakta ve düğün davetiyelerinin ilk olarak kendi çalışması ile ele alındığını vurgulamaktadır (Heiska, 2003: 1).

¹⁰ Karahan ‘seçimlik’ yerine ‘isteğe bağlı’ demiştir.

¹¹ Araştırmacı bilgilendirmek işlevini davetiye yazısından daha çok davetiyelerdeki dil-dışı öğelerle ilişkilendirmiştir (Bkz.: Karahan, 2005: 126).

Almanca ve Fince düğün davetiyelerinin karşılaştırmalı olarak incelendiği bu araştırma, “Deutsche und finnische Hochzeitseinladungen - Eine kontrastive Textsortenanalyse unter besonderer Berücksichtigung des Textstrukturaspektes” adlı yayınlanmamış yüksek lisans tezi çalışmasıdır. Bu çalışma –daha önce de söylediğimiz gibi- düğün davetiyelerini iki ayrı dilde inceleyen tek çalışma olması nedeniyle bizim araştırmamız için yol gösterici niteliğindedir. Heiska’nın çalışması bu nedenden dolayı biraz daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Heiska, 1993-2003 yıllarına ait on beş Almanca, yirmi Fince davetiyeyi metin türü çözümlemesi yöntemleriyle çözümlyerek elde edilen verileri kültürel açıdan karşılaştırmıştır. Metin çözümlemesini metnin işlevi ve metnin yapısı düzleminde gerçekleştiren araştırmacı, Almanca ve Fince dillerindeki davetiyelerin dilsel ve kültürel özelliklerini incelemek amacıyla davetiyelerin yapısını meydana getiren zorunlu ve seçimler birimleri saptamıştır.

Heiska’nın araştırmasında örnek metinlerin yapısalci-işlevci dilbilim anlayışının metin tanımından hareketle metin içi ve metin dışı inceleme ölçütleri ile çözümleneceği belirtilmektedir. Metnin işlevi incelemesinde Klaus Brinker (a.e., s. 11), yapı çözümlemesinde ise Gulich/Raible ve Adamzik temel alınmıştır (a.e., s. 38, 39). Metnin işlevi incelemesi ile başlayan uygulamalı bölümde metnin işlevi, Searl’ün söylem kuramı ve söylem grupları doğrultusunda ‘yönlendirici’ (direktive) olarak belirlenmiş (a.e., s. 54), ardından da ‘Einladung’ sözcüğünden, davetiyelerdeki başlıklardan, davet tümcelerinden ve dil-dışı/göstergelerden hareketle bu metinlerin “davet etmek” işlevini yerine getiren metinler olduğu açıklanmıştır (a.e., s. 57).

Davetiye metinlerinin yapı çözümlemesinde metnin bölümleri saptanmış, belirlenen bölümler bütüncede görülme sıklığı ve işlevleri; tümce yapıları, tümce tipleri ve tümcelerin öğeleri (dilbilgisel) açılarından irdelenmiştir. Çözümleme sonucu her iki dildeki davetiyelerin yapısında benzer birimlerin yer aldığı saptanmıştır. Niceliksel olarak Fince davetiyelerde altı (a.e., s. 73), Almanca davetiyelerde ise yedi birimin yer aldığı (a.e., s. 92); görülmüştür. Her iki dilde ortak olan zorunlu ve seçimler

birimler şöyledir: Davet etme yazısı ve daveti yapanlar¹² ortak zorunlu birimler (a.e., s. 118,119 ve 129) olup, başlık, şiirsel anlatım (Spruch), ‘L.C.V.’ ve diğer/ek ise ortak seçimlik birimlerdir. Yapı birimleri açısından saptanan farklılıklar ise şöyledir: Hediyelere ilişkin birim yalnızca Almanca davetiyelerde görülmüştür ve Fincelerde daveti yapanlar biriminde gelin ve damadın anne-babaları yer almaktadır (a.e., s. 128, 129).

Yapı incelemesi sonucu ulaşılan bulgular, araştırmacıyı Fince ve Almanca davetiyelerde (metnin yapısı ve kurgusu düzleminde) ortak noktaların çok fazla olduğunu sonucuna götürmüştür (a.e., s. 115). Çünkü daha önce de söylendiği gibi araştırmacı davetiyelerin yapısında benzer birimler (hediyelerle ilgili dilek/rica birimi ile diğer biriminin ve daveti yapanlar birimlerinin içeriği dışında) ve benzer kurgu saptamıştır. Heiska’ya göre her iki kültürün Batı kültürü olması, coğrafi konumlar, tarihsel ve kültürel alışverişler ve her iki ülkenin dindaş olması bu benzerliğin arkasında yatan faktörlerdir (a.e., s. 135). Ancak bu ortaklıklara karşın kimi metinsel kimi de kültürel olan farklılıklardan da söz edilmektedir. Örneğin Fince davetiyelerde hediyelerle ilişkin açıklama bulunmamaktadır (a.e., s. 133).¹³ Ayrıca, Fin kültüründe davetiyelerin daha çok toplumda/kültürde kendine sağlam bir yer etmiş örneklerin dışına pek çıkılmayarak toplumda yerleşik ortak metinsellik kurallarına göre üretildiği, Almancaların ise daha az ortak kurallar içerdiği belirtilmektedir (a.e., s. 136). Özetle Fince davetiyelerin tek tip özellikler barındırdığı (a.e., s. 126) ve Almancalara oranla daha “arkaik ve şekilci” oldukları (a.e., s. 137) vurgulanmış; Almanca davetiyelerin tam aksine birbirinden farklı, başka bir deyişle davetiye sahipleri olan gelin ve damadın kişisel tercih ve özelliklerini yansıttığı sonucuna varılmıştır (a.e., s. 126, 136).

İki dil/kültür arasında görülen temel bir farklılık da Fince davetiyelerde davet sahibi bağlamındadır. Şöyle ki, Fince davetiyelerin %70 gibi bir oranında daveti yapanlar

¹² Heiska çalışmasında gelin ve damadın adlarını bir birim olarak değerlendirmeyip daveti yapanlar olarak değerlendirmiştir (Bkz.: Heiska, 2005: 105).

¹³ Fince ve Türkçe davetiyeler bu açıdan benzerlik göstermektedir. Çünkü çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde görüleceği gibi, hediyelere ilişkin herhangi bir açıklama Türkçe davetiyelerde de yer almamaktadır.

gelin ve damadın anne-babalarıyla¹⁴ (ya da aile büyükleri) Almanca davetiyelerin tamamında daveti gelin ve damadın kendisi yapmaktadır (a.e., s. 126, 127). Araştırmacı, evlenen çiftlerin bu farklılığı Finlandiya’da düğünlerin anne-babaların finanse etmeleri ile bağdaştırdıklarını,¹⁵ ama aslında bu gerçeğin arkasında Fin gelenek ve göreneklerinin yattığını ifade etmektedir (a.e., s. 127, 128). Heiska, Finlandiya’da anne-babaların gençlerin evlilik kararlarında önemli bir rol oynadığını açıklamaktadır (a.e., s. 127). Sonuç itibarıyla araştırmacı Almanya’da evlenen gençlerin yetişkin birer birey olarak kendi kararları doğrultusunda hareket ettiklerini ve bu kararları uygulamaya koyanların yine evlenen çiftlerin olduğunu ifade ederek bu farklılığı Almanya’nın yüzyıllardan beri kentleşmiş bir toplum; Finlandiya’nın ise 20. yüzyıla kadar bir tarım toplumu olması ile ilişkilendirmektedir (a.e., s. 137).

Böylece bu metin türünü inceleyen çalışmaları ve bu çalışmaların ortaya koyduğu metindilbilimsel ve/veya kültürel yöndeki kimi sonuçları hep birlikte görmüş olduk. Bu bilgiler ışığında şimdi aynı metin türünün Türkçe ve Almandaki örnekleri incelenecektir. Ancak bundan önce bu çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturacak açıklamalara yer vermek istiyorum.

¹⁴ Fince davetiyeler ile Türkçe davetiyeler bu açıdan da benzeşmektedir. Çünkü ilerleyen bölümlerde de görüleceği üzere gelin ve damadın anne-babaları Türkçe davetiyelerde de yer almaktadır.

¹⁵ Araştırmada davetiye sahipleri ile bir de anket yapılmıştır.

1. Metindilbilim Kuramları

Çalışmamızın bu bölümünde metin ve metin türleri tanımları çerçevesinde metindilbilim kuramları ele alınacak, ardında da metin inceleme ölçütleri irdelenecektir. Böylece çalışmanın kuramsal çerçevesi ortaya konmuş olacaktır.

1.1. Metin

Metindilbilimin uğraşları arasında her ne kadar öncelikle, bilimsel olarak metin kavramının tanımını yapmak bulursa da bir dilbilim alanı olarak kendinden söz ettirmeye başladığı 1960'lı yıllardan günümüze kadar olan süreçte metindilbilimde tüm dilbilimcilerinin üzerinde anlaştığı tek bir metin tanımı yapılamamakta; tam aksine çok sayıda metin tanımı bulunmaktadır (Brinker, 1997: 12). Lux, metindilbiliminde farklı metin tanımları olmasını “tıpkı tümce tanımında olduğu gibi” sözleriyle örnekleyerek metindilbiliminde “metin nedir” sorusunun çıkmazda olduğunu söyler (Lux, 1981: 27). Ancak bu ifadenin “son 15 yılın boşa geçtiği anlamına gelme[mesi]” gerektiği, çünkü bu süre zarfında ‘metin’ kavramına yeni boyutlar kazandırıldığı belirtilmektedir (a.e., s. 28).

Brinker de benzer şekilde, üzerinde tüm metindilbilimcilerinin uzlaştığı tek bir metin tanımının “çok zor” hatta “neredeyse olanaksız” olduğunu vurgulamaktadır (Brinker, 1997: 12). Çünkü gerek yapısalcı, gerekse işlevci ya da yapısalcı-işlevci metin anlayışları metin gerçeğine farklı açılardan yaklaşmakta; dolayısıyla her anlayış metni farklı tanımlamaktadır (a.e.). Metin tanımındaki bu farklılık metin türlerini sınıflandırma ve metin inceleme ölçütlerine de yansımaktadır. Tüm bunları sırasıyla aşağıda irdelleyeceğiz. Önce metin sözcüğünün günlük dildeki kullanımı ya da anlamı ile bilimsel anlamının farklı olduğunu belirterek metin sözcüğünün Türkçe günlük dildeki anlamına, *TDK Büyük Türkçe Sözlük*'ten yararlanarak yer vermek istiyorum:

“metin, -tni Ar. metn

a. 1. Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü, tekst: “Aslında kâğıda gerek yoktu çünkü bütün metni satır satır ezbere biliyordu.” -E. Şafak. 2. Basılı veya el yazması parça, tekst: “Eserin Farsça metninin yazma nüshaları arasında da bazen oldukça büyük farklara tesadüf edilmektedir.” -A. H. Çelebi.”

Metin kavramını herkesin anlayacağı şekilde açıklayan TDK sözlüğünde metnin “yazılı” olduğu vurgulanmaktadır. Başka bir deyişle “metin” sözcüğü gündelik dilde yazılı metinler için kullanılmaktadır. Brinker, metin sözcüğünün Almanca günlük dilde de benzer şekilde yalnızca yazılı metinler için kullanıldığını aktarmaktadır (Brinker, 1997: 11). Oysa bilimsel anlamda “metin” kavramı –gündelik dildeki anlamının aksine– yalnızca yazılı metinler için değil sözlü metinler için de kullanılmaktadır (a.e., s. 19). Yani mektup, makale, rapor, kullanım kılavuzu vs. gibi metinler nasıl metin olarak kabul ediliyorsa, telefon konuşmaları, haber metinleri, seminer-konferans konuşmaları vb. de metin sayılmaktadır. Brinker bu bağlamda ister yazılı, ister sözlü olsun; metindilbiliminin uğraşı alanına giren metnin “monolog” şeklinde olması gerektiğinin altını çizmektedir. Çünkü Brinker’e göre içeriği diyalog(lar)dan oluşmuş bir metin, metindilbiliminden daha çok “söylem analizi” çerçevesinde ele alınmalıdır (a.e.).

Metindilbiliminin ortaya çıkışına kadarki süreçte, yapısalcı dilbilimciler¹⁶ için en büyük ve en bağımsız dilsel birlik, temel dilsel gösterge ‘tümce’dir (Brinker, 1997: 14). 1960’lı yılların ortalarında, metindilbiliminin ortaya çıkması ile “en büyük ve en bağımsız dilsel birliğin, temel dilsel göstergenin “tümce” değil “metin” olduğu gerçeği [kabul edilmiştir]” (a.e.). Tümce, hiyerarşik dilsel birimler düzleminde yine kilit rolü oynamaya devam etmektedir ama metnin kendisi olarak değil “metnin yapısında bir birim olarak” (a.e.). Başka bir deyişle ‘metin’ artık tümceyle aynı düzlemde değil, tümcenin üstünde yer almaktadır (Linke/Nussbaumer/Portmann, 1996: 223).

¹⁶ Örneğin Harweg, Isenberg, Steinitz, Dressler (Karş. Brinker, 1997: 12).

Tümcenin hâkimiyetinin sarsılması sürecinde gelinen bir sonraki aşama, arka planda edimbilimin etkilerinin bulunduğu bildirişimsel ya da diğer adıyla işlevci¹⁷ metindilbilim (kommunikationsorientierte Textlinguistik) anlayışıdır. İşlevci dilbilimciler¹⁸, Austin ve Searl'ün sözeylem kuramına dayanarak metni, yapısalcılar gibi dilbilgisel kurallarla ardı ardına dizili tümceler olarak, yani dilsel bir oluşum olarak değil, konuşucu/üretici ile dinleyici/okur arasında belli bir bildirişimi sağlamaya çalışan dilsel eylem bütünü olarak tanımlamaktadır (Linke v.d. 1996: 215; Brinker, 1997: 15). İşlevsel dilbilim anlayışı ile konuşucu/üretici; okur/dinleyici vb. gibi bildirişim sürecinin ayrılmaz öğeleri de böylece metin dışı ölçütler olarak metin incelemelerinde yer almaya başlamıştır. Lux'un da ifade ettiği gibi, bundan böyle bakış açısı içten dışa değil, dıştan içe (yani bildirişim durumundan metne; metinden tümceye vb.) olarak değişmiştir (Lux, 1981: 24).

Metindilbilimde varılan bir sonraki aşama hem yapısalcı hem de işlevci metin tanımını birleştiren “yapısalcı-işlevci” metin anlayışıdır. Metin kavramını **“Bir bütün olarak belli bir bildirişimsel işlevi olan, belli bir uzunlukta ve kendi içinde birbiri ile bağlantılı olan dilsel göstergeler bütünü”** olarak tanımlayan yapısalcı-işlevci metin anlayışı (Brinker, 1997: 17), metnin hem yapısal hem de işlevsel özelliklerini içinde barındırmaktadır. Bir metnin dilsel ve bildirişimsel özellikleri ile bir bütün olduğunu; dilsel ve konusal bütünlüğün yanı sıra metnin bildirişim düzleminde de bir işlevinin olması; bir işlevi yerine getirmesi gerektiğini söyleyen Brinker de (a.e.) yapısalcı-işlevci metin tanımını geçerli kabul etmektedir. Bizim çalışmamızın temelinde de yapısalcı-işlevci metin tanımı yatmaktadır.

Metni, dilsel açıdan bir bütün, bir birim (Einheit) olarak ele alan ve bu bütünü birbiri ile bağlantılı dilsel göstergeler olarak kabul eden Brinker, tek sözcük(ler), sözcük grupları ve tümcelerden oluşan dilsel yapıları da “dilsel gösterge” olarak görmektedir (a.e.). Coseriu'nun “söylenen, dile getirilen her şey metindir ya da bir metnin parçasıdır[,] [t]ek bir tümce bile bütün bir metin yerine geçebilir.” şeklindeki

¹⁷ Tükçede ‘bildirişimsel’ yerine ‘işlevci’ kavramı daha sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle çalışmamızda bildirişimsel yerine işlevci kavramı yeğlenmiştir.

¹⁸ Örneğin, Isenberg, Schmidt, Kallmeyer ve Sandig (Bkz. Brinker, 1997: 15).

açıklama (aktaran Eckard, 1993: 17) Brinker’de şöyle ifade edilmektedir: “Örneğin, “Ateş!” ya da “İmdat!” gibi tek sözcükten veya “İnşaat sahasına girmek yasaktır!” gibi tek bir tümceden oluşan bu ve benzeri kısa metinler, işlevsel açıdan bakıldığında belli bildirişimsel durumlarda, yani bildirişim modeli içinde bir işlev gördükleri takdirde metin olarak kabul edilebilir” (Brinker, 1997: 17).

Bu açıklamalar çalışmamızın bütüncesi olan düğün davetiyelerinin yapısal özelliklerine de işaret eder niteliktedir. Çünkü çalışmamızın bütüncesi olan düğün davetiyeleri, sosyal hayatta belli bir işlevi olan metinlerdir ancak örneğin makale, deneme, rapor vs. gibi kimi metinlere göre kısa metinlerdir.

1.2. Metin Türü

Metindilbilimi, metin olanla olmayanı bilimsel yöntemlerle ayırt etmek için gerekli ölçütleri belirlemenin yanı sıra metin türü kavramını da bilimsel olarak açıklamaya çalışmaktadır. Ayrıca metin türlerini belli bir sisteme göre sınıflandırmak ve metin türlerinin türe özel ana hatlarını saptamakla da uğraşmaktadır (Lux, 1981, 29; Brinker, 1997: 127). Örneğin Beaugrande/Dressler, bir metnin metin sayılabilmesi için (1) bağlaşıklık, (2) bağdaşıklık, (3) amaca uygunluk, (4) geçerlilik, (5) bilgilendiricilik, (6) durumsallık ve (7) metinlerarasılılık¹⁹ gibi yedi ölçütü içermesi gereken bir iletişim olayı (kommunikative Okkurenz) olarak tanımlamaktadırlar (1981: 3). Dimter ise bir metni metin yapan bu özelliklerin yanı sıra her metnin bir metin türüne ait olması koşulundan söz etmektedir (Dimter, 1981: 2, 4). Brinker (1997: 126) ve Adamzik de (2004: 49) benzer görüşü paylaşmaktadırlar. Bu noktada metinleri türlerine göre sınıflandırmada kullanılan ölçütün ne olduğu sorusu önem kazanmaktadır. Ancak bu sorunun yanıtından önce metindilbiliminde farklı metin türü tanımlarının bulunduğunu bilmemizde yarar var. Bu noktada önemli bir konu da örneğin Brinker ya da Eckard gibi dilbilimcilerin metin türü kavramını daha çok “kullanılabilir metinler” (Gebrauchstexten) içeren kullanımlarıdır (Brinker, 1997: 127; Eckard, 1993: 37). Metin türlerini sınıflandırmaya yönelik çalışma yapan Eckard,

¹⁹ Anılan ölçütlerin Türkçeleri için Şenöz-Ayata’nın *Almanca ve Türkçede Metin Türü Olarak Yazın Eleştirisi* (2003) adlı çalışmasından yararlanılmıştır.

kullanmalık metinleri “belli bir eylemi elde etmek için araç” olarak açıklamaktadır. Brinker de metin türü kavramı ile daha çok kullanmalık metinlerin kastedildiğini açıklayarak ‘metin türü’ (Textsorte) kavramını “metin tipleri” (Texttypen) ya da “metin sınıfları” (Textklassen) kavramları ile eşanlamli olarak kullandığını ifade etmektedir (1997: 126). Özetle ‘kullanmalık metin’ kavramı ile yazınsal metinlerle yazınsal olmayan metinleri birbirinden ayırmak amaçlanmaktadır (Karş. a.e., s. 127).

Çeşitli metin türleri günlük dilde farklı adlandırmalarla ayırt edilmektedir. Örneğin Türkçede talimat, yönetmelik, haber, spor haberleri, hava durumu, mektup, makale, rapor, reçete, karne, diploma, mahkeme kararı ve daha niceleri gibi metin türü adlandırmaları bulunmaktadır. Bu gerçeğe ilişkili olarak metindilbilimciler bir toplumda yaşayan bireylerin farklı metin türlerini bilme ve birbirinden ayırt etme yetisine sahip olduğunu öne sürmektedirler (Lux, 1981: 5). Brinker, Almandada bulunan metin türü adlarından hareketle örneğin yemek tarifı, hava durumu, telefon konuşması, iş ilanı, ölüm ilanı vb. gibi metin türü adlandırmalarında genellikle birinci sözcüğün (örneğin, yemek, ölüm, doğum, telefon vb. gibi) bir dünya gerçekliğine, ikinci sözcüğün ise metnin işlevine işaret ettiğini ama yine de metinleri bilimsel olarak sınıflandırmada yalnızca metin türü adlandırmalarından hareket edilemeyeceğini söylemektedir (Brinker, 1997: 129). Günlük dildeki adlardan yola çıkarak metin türlerinin sınıflandırılmasına ilişkin bir çalışma yapan Dimter de aynı fikirde olup günlük dilde bulunan her metin türü adının metnin içeriğini eşit şekilde yansıtmadığını dile getirmektedir (Dimter, 1981: 28).

Günlük dildeki adlarından yola çıkarak metinleri türlerine göre sınıflandırmanın, ayırt etmenin pek olası olmadığını savunan metindilbilim metin türlerini sınıflandırmak için bilimsel ölçütler saptamaya çalışmaktadır. Ancak metin kavramında olduğu gibi burada da çok seslilik söz konusudur. Gülich/Raible bu çoksesliliği farklı metin tanımları olması ile bağdaştırmaktadır (1975: 4). Örneğin yapısalcı anlayış metin türlerini belirlemeye yönelik metin incelemelerinde tümceler birbirine bağlanması, gösterim (Deixis) öğelerinin kullanımı, zaman belirteçleri vb. gibi yapısal daha doğrusu dilbilgisel özelliklere bakarken, işlevci metin anlayışı, metin türü sınıflandırmalarında metinlere bildirişimsel yani işlevsel

ve durumsal açılardan yaklaşmaktadır (Brinker, 1997: 131, Gülich/Raible, 1975: 144). Başka bir deyişle birinci anlayış metin türlerini yalnızca metin içi ölçütlere göre sınıflandırırken, ikincisinde metin dışı ölçütler söz konusu olmaktadır.

Her iki dilbilim anlayışının temel özelliklerini içinde barındıran yapısalcı-işlevci anlayış ise metin türünü, **bir dil topluluğunda, tarihsel süreç içinde gelişen ve dilsel bildirişimin karmaşık örnekleri** olarak açıklamaktadır (Brinker, 1997: 126). Brinker'in de kabul ettiği bu metin türü tanımını paylaşan metindilbilimciler,²⁰ her bir metnin, üretilecek metinler için bağlayıcı nitelikte bir örnek olduğunu; aynı zamanda da –az ya da çok– belli oranda üretici/yazar olarak herhangi bir metni üretirken ya da okuyucu/dinleyici olarak alımlama aşamasında yani bildirişimde kolaylık sağladığının altını çizmektedirler (a.e., s. 132). Dolayısıyla yapısalcı-işlevci metin türü tanımından hareketle yapılan metin türü betimleme ve sınıflandırma çalışmalarında, metinler hem metin içi (dilbilgisi ve konuya ilişkin özellikler) hem de metin dışı (durumsal, bildirişimsel-işlevsel) ölçütlere göre incelenmektedir. Çünkü metin içi ve metin dışı özellikler birbiriyle bağlantılıdır ve birbirini tamamlamaktadırlar (a.e.).

1.3. Metin İnceleme Ölçütleri

Metin inceleme ölçütlerinde belirleyici unsur –yukarıda da açıklandığı gibi– metnin tanımıdır. Bir kez daha yineleyecek olursak, yapısalcı dilbilim anlayışının metin tanımının temel alındığı çalışmalarda metin çözümlemesi metnin yapısına yönelik olup metin içi inceleme ölçütleri esas alınmakta; işlevci dilbilim anlayışının metin tanımının geçerli olduğu metin türü incelemelerinde ise metin dışı ölçütler yani metnin işlevsel yönü ele alınmaktadır. Temelinde yapısalcı-işlevci dilbilim anlayışının metin tanımının bulunduğu metin çözümlemelerinde ise metnin her iki yönü dikkate alınarak metnin işlevi, bildirişimsel durumu, metnin üreticisi, okuru vb. gibi metin dışı etkenlerin yanı sıra metnin dilsel ve konusal özellikleri de incelenmektedir (Gülich/Raible, 1979: 79; Brinker, 1997: 140). Daha önce de

²⁰ Brinker'in dışında örneğin Ermert, Sandig v.d. (Brinker, 1997: 132) .

söylendiği gibi, bu çalışmanın temelinde Brinker'in yapısalcı-işlevci metin tanımı yatmaktadır. Dolayısıyla örnek metinler, aşağıda etraflıca açıklanan metin içi ve metin dışı ölçütlerle incelenecektir.

1.3.1. Metin Dışı Ölçütler

Metin dışı inceleme ölçütleri, bir metnin “hangi metinler öbeğine sokulabileceği[ni]” (Göktürk, 1997: 32) belirlemeye yönelik kullanılmaktadır. Metnin dış özelliklerini kapsayan bu kategori, farklı dilbilimcilerce farklı adlandırılmaktadır, tıpkı metin içi inceleme ölçütünde söz konusu olduğu ve aşağıda göreceğimiz gibi. Örneğin Dressler metin dışı ölçütünü ‘metin sözeylemi’ (Textpragmatik) olarak ele alırken, Morris metin dışı ölçütünü sözeylem olarak adlandırmaktadır. Söz konusu bu farklılıkları Adamzik (2004: 55) bir tablo ile şu şekilde özetlemiştir:

Temel Kategori	Dressler 1972	Brinker 1985/2001	(Morris)	Heinemann 2000	Beaugrande/Dressler 1981
Metin Dışı	Metin Sözeylemi	Metnin İşlevi	Sözeylem	İşlevsel	Amaca Uygunluk
				Durumsal	Kabul Edilebilirlik
					Durumsallık
					Metinlerarasılık

Tablo 1²¹

Tablodan da görüleceği gibi ‘metin dışı’ ölçütü Brinker için metnin işlevidir. Çünkü Brinker metin türlerini işlevlerine göre sınıflandırmaktadır ve metnin işlevi, Brinker için metin türlerini sınıflandırmada temel ölçüttür (Brinker, 1997: 140). Aşağıda metnin işlevi ölçütü ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

²¹ Adamzik, bu tabloda Beaugrande ve Dressler'in geliştirdiği yedi metinsellik ölçütünü başka dilbilimcilerin metin dışı ve metin kategorileri ile karşılaştırmaktadır (Karş. Adamzik, 2004:55). Çalışmamızın bu bölümünde tablonun tamamı değil bir bölümüne yer verilmiştir. Tablonun diğer bölümü çalışmamızın devamında (bölüm 1.3.2.'de) yer almaktadır.

1.3.1.1. Metnin İşlevi

Yapısalcı-işlevci dilbilimi anlayışının metin tanımından hareket ederek metinleri işlevlerine göre sınıflandıran Brinker, metnin işlevini “metni üreten kişinin metinde ortaya çıkan, gerçekleşen bildirişim amacı” olarak tanımlamaktadır (Brinker, 1997: 133). Bu da bize bu ölçütün neden ‘metin dışı’ olduğunu açıklamaktadır. Ancak, her ne kadar metnin işlevi, metin dışı bir ölçüt olarak tanımlansa da metnin yapısı ile doğrudan ilişkilidir (a.e., s. 121). Brinker’in ‘metnin işlevi’ modeli, temelini Austin ve Searl tarafından geliştirilen sözeylem (Sprechakt) kuramından almaktadır (a.e., s. 82). Sözeylem kuramında her sözce bir eylem olarak görülmekte ve her sözcenin (Äußerung) üç eylem içerdiği savunulmaktadır. Bunlar: düz söz (Lokution), edimsöz (Illokution) ve etkisöz’dür (Perlokution) ve sözeylemin içerdiği bu üç eylemi Berke Vardar’ın *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*’nde yararlanarak şöyle açıklayabiliriz:

Düzsöz: “(...). Dilbilgisine uygun olarak ve bir sözlük aracılığıyla dilin gerçekleşmiş biçimi, edimsöz ve etkisöze karşıt olarak dil dışı olgulardan soyutlanmış söz.

Edimsöz: (...). Konuşucuyla dinleyici arasındaki ilişkiyi etkileyen bir olgu niteliğine bürünen söz (...).

Etkisöz: (...). Konuşucunun dinleyici üzerinde dolaylı biçimde bir etki yapmasını sağlayan bildiri (...).

Düzsöz, sözcenin salt dilsel yanını içerirken, edimsöz, bugünkü terminolojiyle konuşacak olursak metni üreten kişinin metnin okurun üzerinde oluşturmasını istediği etkiyi; sonuncusu ile metnin alımlanmasından sonra okurda meydana getirdiği değişikliği ki buna eylem denmektedir, içermektedir²².

Brinker, Austin’in etkisöz kategorilerine²³ dayanarak (Brinker, 1997: 104) kullanmalık metinleri şu şekilde beş sınıfa ayırmaktadır

²² Söz-Eylem Kuramının Türkçe geniş açıklaması için bkz. Veysel Kılıç: “Söz-Eylem Kuramı”. Dilbilim IX, 1990. S. 249-258.

²³ Bu kategoriler şöyledir: 1. Temsil etme (Representative), 2.Yönlendirme (Direktive), 3.Geleceğe ilişkin vaatte bulunma/Söz verme (Kommissive), 4.Etkileme (Expressive) ve 5. Bildirme (Deklerative), (Brinker, 1997: 101).

1. Bilgilendirici işlevi olan metinler (haber, rapor vb.)
2. Çağrı işlevi olan metinler (reklam, propaganda metinleri, tarifler, dilekçe vb.)
3. Yükümlülük içeren metinler (sözleşme, anlaşma, garanti belgesi, teklif vb.)
4. İletişim işlevi olan metinler (başsağlığı mesajı, tebrik mesajı, vb.)
5. Beyan etme işlevi olan metinler (vasiyet, senet, vekâletname vb.)

Bir metnin hangi metin türüne ait olduğu yapılan inceleme sonucu ortaya çıkmaktadır. Temelde dilsel araçlar olmak üzere metin incelemesi sonucu metnin bildirişim modeli çerçevesinde yerine getirdiği işlev, metnin hangi gruba ait olduğunu belirlemektedir. Bu işlevler bilgilendirici, çağrı, yükümlülük, iletişim ve beyan etme işlevleridir. Aynı metinde birden fazla işlevin görülebileceğini söyleyen Brinker, böyle bir durumda bir işlevin öteki işlev(ler)e oranla daha baskın olarak önce çıkacağını, dolayısıyla baskın olan işlevin metnin işlevi olarak görülmesi gerektiği vurgulamaktadır (a.e., s. 81).

Metindeki dilsel yapılar, edimsel (performativ) fiiller gibi metin içi özellikler yukarıda sıralanan işlevlerin göstergeleri olarak sayılmakta, metnin işlevinin bu göstergelerde doğrudan (yani açıkça) ya da dolaylı (yani örtük) olarak bulunabileceği belirtilmektedir (a.e., s. 97). Örneğin metinde yer alan ‘bildirmek’, ‘haber vermek’, ‘rapor etmek’, ‘duyurmak’ vb gibi edimsel fiiller bilgilendirici işlevin; ‘talep etmek’, ‘emretmek’, ‘rica etmek’, ‘tavsiye etmek’, ‘istemek’ vb. gibi eylemlerin ise çağrı işlevinin açık yani doğrudan göstergeleri olarak görülmektedir (a.e., s. 105, 110). Ancak yukarıda da söylendiği gibi, işlevlerin göstergeleri her zaman ve her metinde bu şekilde doğrudan, yani açıkça ve bu tür fiillerle değil de kimi zaman da örtük yani dolaylı olarak da olabilmektedir. Ayrıca metnin işlevi kategorisinde bir sınıfa ait olan metinleri alt sınıflara ayırmak için bildirişim biçimi²⁴ (Kommunikationsform), bildirişim oluşu (Kommunikationsmedium) ve eylem alanı²⁵ (Handlungsbereich) gibi bağlamsal özellikler de metin dışı ölçütler içinde yer almaktadır (a.e., s. 140).

²⁴ Brinker beş bildirişim biçimi ayırt etmektedir: Yüz-yüze iletişim, telefon, radyo, televizyon ve yazı ile iletişim ve her bildirişim biçiminin monolog-diyalog; akustik-optik ve sesli-yazılı- gibi farklı iletişimsel özelliklerinden bahsedilmektedir (1997: 134).

²⁵ Eylem alanı kişisel ve resmi olarak ikiye ayrılmaktadır (a.e., s. 136).

1.3.2. Metin İçi Ölçütler

Metin içi ölçütler metnin içyapısı (Textstruktur) ile ilişkilidir. Yukarıda da söylendiği gibi farklı metin ve metin türü tanımları olduğundan dilbilimciler metnin içyapısına farklı açılardan yaklaşmakta ve metin içi ölçütünü farklı adlandırmaktadırlar. Bu farklılıklardan burada tek tek söz etmektense yine Adamzik'in, yukarıda bir bölümünü verdiğimiz tablosunun ikinci bölümüne başvuracağız (Adamzik, 2004: 55):

Temel Kavram	Dressler 1992	Brinker 1985/2001	(Morris)	Heinemann 2000	Beaugrande/Dressler 1981
Metin İçi	Metin Dilbilgisi -Anlambilimsel -Konu	Metnin Yapısı Dilbilgisi, Konu	Sözdizimi	Biçimsel-dilbilgisel	Uyumluluk/Bağdaşıklık
			Anlambilimi	İçerik-konu	Tutarlılık/Bağdaşıklık Bilgilendiricilik

Tablo 2

Bu tabloda metin içi ölçütünü çeşitli dilbilimcilerin farklı adlandırdıklarını ve metne farklı açılardan yaklaşıtlarını görüyoruz. Örneğin Dressler anlambilimsel ve konu açılarından incelediği metin içi özelliklerini 'metin dilbilgisi' olarak adlandırırken Brinker metin içi kategorisini 'metnin yapısı' olarak adlandırmakta ve bu başlık altında dilbilgisi ve konuya bakmaktadır. Bu tabloda yer almayan ve metin içi kategorisinde bizim bağlı kalacağımız Gülich/Raible ise metin içi kategorisine –aşağıda ayrıntılı olarak açıklanan– “Büyük Ölçekli Yapı” olarak yaklaşmaktadırlar (Gülich/Raible, 1977: 55).

1.3.2.1. Büyük Ölçekli Yapı

Metinleri parçalardan/bölmelerden meydana gelen bir bütün (Textganzes) olarak kabul eden Gülich/Raible, büyük ölçekli yapının metni oluşturan bölümleri hem anlamsal hem de biçimsel açıdan gösteren bir yapı olduğunu belirterek, metin türlerini betimleme ve incelemede büyük ölçekli yapının (Makrostruktur) belirleyici bir rolü olduğu vurgulamaktadırlar (Gülich/Raible, 1977: 53). Çünkü Gülich/

Raible'ye göre metinler, metnin bütününde belli bir işlevi olan parçalardan/bölmelerden meydana gelmektedir ve her bir metin parçası/bölümü metnin bütünüyle bağlantılıdır (a.e.). Dolayısıyla büyük ölçekli yapı çözümlemesinde, metnin bütünü o bütünü meydana getiren ve bir işlevi olan parçalara/bölmelere ayrılmaktadır (Gülich/Heger/Raible, 1979: 74). Ayrıca büyük ölçekli yapıyı meydana getiren metin parçalarının/bölmelerinin metnin bütünündeki yerleri, birbiriyle bağlantısı, dizilişleri, biçimsel özellikleri de incelemede önem taşımaktadır. Çünkü bu gibi yapısal özelliklerin metin türüne göre değişiklik gösterdiği dolayısıyla büyük ölçekli yapı çözümlemesinin bu özellikleri ortaya koyması gerektiği belirtilmektedir (a.e.). Özetle Gülich/Raible, metin türlerini betimleme ve incelemelerinde büyük ölçekli yapı çözümlemesinin önemli bir rolü olduğunu savunmaktadırlar (Gülich/Raible, 1975: 194).

Biz de bu çalışmada davetiye metnlerinin yapısına Gülich/Raible'nin büyük ölçekli yapı anlayışı çerçevesinde bir bütün olarak yaklaşarak bu bütünde yer alan parçaları/bölmeleri hem işlevsel hem de anlamsal ve dizilişleri açılardan –davetiye metnlerini inceleyen önceki çalışmalarda da yapıldığı gibi²⁶ çözümlenmeye çalışacağız. Çünkü daha önce de söylediğimiz gibi, davetiye metinleri, kısa kullanımlık metinler olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla yapılarının da uzun metinlerde olduğu gibi (bkz. Ayata-Şenöz, 2003) belli bir standarda uymadığı düşünülmektedir. Örneğin bilimsel metinlerde olduğu gibi giriş, gelişme, sonuç gibi bölümleri bulunmamakta bunun yerine davetiye metinleri çeşitli parçalar/bölmelerden meydana gelmektedir.

1.3.3. Biçem

Bir başka metin içi inceleme ölçütü de biçemdir. Biçemi Vardar'ın *Dilbilim Terimleri Sözlüğü*'nden yararlanarak; “Bir bireyin, dilsel gereç ve olanaklarını kendine özgü ölçütlerle seçip kullanması sonucu söyleme kattığı kişisel nitelikli özelliklerin tümü“ (Vardar 2002: 40) olarak tanımlayabiliriz.

²⁶ Bkz. bu çalışmanın giriş bölümünde özetlenen aynı metin türünü inceleyen önceki çalışmalar.

Biçemi anlamsal ve sözdizimsel olarak ikiye ayıran van Dijk (1980: 96, 98) biçem incelemesinin metin, tümce, sözcük vb. düzlemlerde yapılabildiğine işaret etmektedir (a.e., s. 103). Biçem incelemesinin sözcüksel düzlemde inceleneceği çalışmamızda Türkçe ve Almanca davetiyelerde metin üreticilerinin kendilerinden söz ederken, okura seslenirken ya da nikâh töreninden/düğünden söz ederken kullanılan dilsel seçimler ele alınacaktır.

1.3.4. Dil-Dışı/Görsel Öğeler

Çalışmamızın bütüncesi olan düğün davetiyelerinin özelliği gereği bu metinlerde dil-dışı/görsel öğelerin de kullanıldığını gördük. Dolayısıyla bu alt başlık altında ne gibi dil-dışı/görsel öğelerin bulunduğunu ve bunların yazılı metinlerle ilişkisini, işlevini saptamaya çalışacağız.

2. Bütünce ve Yöntem

2.1. Bütünce

Çalışmamızın araştırma malzemesi 2005–2009 yılları arasında kullanılmış olan yirmi beş Türkçe ve yirmi beş Almanca düğün davetiyesi metninden oluşmaktadır. Türkçe davetiyelerin tamamı İstanbul’da ikamet eden ve bu ilde evlenen çiftlere aitken, Almanca davetiyeler Almanya’nın değişik bölgelerinden²⁷ elde edilmiştir. Davetiye sahiplerinin eğitim seviyeleri, yaşları, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumları hakkında kesin ve ayrıntılı bir araştırma yapılmamıştır. Ancak davetiyelerin tamamını Türkiye ve Almanya’daki kişisel ilişkilerim sonucu topladığımdan davetiye sahiplerinin sosyo-ekonomik durumlarının kabaca –her iki toplumda da– orta ve orta-üst gelir seviyesine mensup kişilere ait olduğunu söyleyebilirim. Bu davetiyelerin bilimsel bir araştırma malzemesi olarak kullanılması için davetiye sahiplerinin iznine başvurulmamıştır. Bunun için de çalışmada verilen Türkçe örneklerde gelin ve damadın adları ile bunların anne-babalarının adları (aile adları), tarihler ve telefon numaraları gibi kişisel bilgiler ya gerçek olmayanlarla değiştirilmiş ya da bu bilgilere hiç yer verilmemiştir. Aynı uygulama Almanca örnekler için de söz konudur. Yani kişisel bilgiler genellikle ya “X, Y” vb. şeklinde ya da üç nokta (...) ile verilmiştir. Ancak davetiyelerde yer alan –Türkçede ve Almancadaki– mekân adları, bunların kolektif bilgi olduğu düşüncesiyle değiştirilmeden aynen korunmuştur.

2.2. Yöntem

Metin türü incelemelerinde inceleme ölçütlerini bir anlamda o çalışmada geçerli olan metin tanımının belirlediğini daha önce de söylemiştik. Çalışmamızın kuramsal

²⁷ Alfabetik sıraya göre; Amberg, Bad-Bentheim, Bamberg, Berlin (2 metin), Bokel, Braunschweig, Gelsenkirchen, Glückstadt, Hamburg, Heidelberg, Kaiserslautern (3 metin), Kirchheim (bei München), Köln, Kümmersbruck, Lübeck, Martinsheim, München (2 metin), Nordhorn, Uelsen, Veldhausen und Walpertskirchen.

çerçevesinin büyük bir oranda Brinker'e (1997) dayandığını da açıklamıştık ama bir kez daha yineleyelim: Bu çalışmanın temelinde Brinker'in yapısalcı-işlevci dilbilim anlayışının metin (bkz. bölüm 1.1) tanımı bulunmaktadır (bkz. bölüm 1.2). Dolayısıyla örnek metinler çözümlenirken hem metin dışı özellikler yani metnin işlevi, hem de metnin yapısı ve biçem gibi metin içi özellikler dikkate alınacaktır. Örnek metinler ayrıca bir de biçem ve dil-dışı/görsel öğeler açısından ele alınacaktır.

Metin çözümlemesi, davetiye metinlerinin bildirişimsel amacının belirlemek amacıyla metnin işlevi ile başlayacaktır. Metnin işlevi incelemesinde Brinker'in yolundan gidilerek önce bu metinlerin Türkçe ve Almancadaki adları irdelenecek sonra da metinlerde yer alan dilsel yapılar incelenecektir. İnceleme sonucunda düşün davetiyelerinin işlevleri, Brinker'in belirlediği beş işleve göre saptanacaktır. Ayrıca dil-dışı/görsel özelliklerin metnin işlevi ile bağlantısı olup olmadığına da bakılacaktır.

Çözümlemenin ikinci aşamasında metin içi ölçüt olarak Gülich/Raible temel alınarak (1977: 53) metnin büyük ölçekli yapısı (Makrostruktur) incelenecektir. Gülich/Heger/Raible'ye göre metni meydana getiren parçaların özellikleri ve birbirleriyle bağlantıları metnin büyük ölçekli yapısını vermektedir. (a.e., s. 74). Bu çalışmada söz konusu bu görüş doğrultusunda, metin içi inceleme ölçütü altında davetiyeler bir bütün olarak görülerek bu bütünü meydana getiren parçalar (Bu çalışmada parça kavramı yerine, parça ile eşanlamlı olarak birim²⁸ kullanılacaktır.) tek tek saptanacak; her bir birimin bütün içindeki işlevi, anlamsal yapıları ve dizilişi incelenecektir. Davetiye metinlerinin yapısında belirlenen birimler bütüncede görülme sıklıklarına göre zorunlu ya da seçimlik olarak ayırt edilecektir. Başka bir deyişle tüm örneklerde karşılaşılan birimler o türün ayırt edici ögesi, yani 'zorunlu' birimi; örnek metinlerin tamamında görülmeyen birimler ise 'seçimlik' birim olarak addedilecektir.

²⁸ Gerek görsel gerekse sözdizimsel ve işlevsel olarak sözcük, öbek ve/veya paragraflardan oluşan, ayrı ve başlı başına bağımsız duran sözcük, öbek ve/veya paragraflar birim olarak kabul edilmiştir.

Büyük ölçekli yapı çözümlemesinin ardından biçem incelenerek Türkçe ve Almanca davetiyelerde metni üreten kişi(leri)nin kendi(leri)nden söz ederken, hedef kitleye seslenirken, daveti yaparken ya da evlilik töreninden söz ederken kullanılan sözcükler, sözcük öbekleri, kişi zamirleri gibi dilsel özellikler betimlenmeye çalışılacaktır. Biçemin ardından da davetiyelerde kullanılan dil-dışı ve görsel öğeler ele alınacaktır.

Metin çözümlemesinin ardından elde edilen veriler değerlendirilerek kültürel açıdan birbirleriyle karşılaştırılacaktır. Verilerin değerlendirilmesi aşamasında yapılacak kültürlerarası karşılaştırmada sıklıkla kullanılan “Türk kültürü” ya da “Türk dil topluluğu” ile “Alman kültürü” ya da “Alman dil topluluğu”, yalnızca bütüncü içinde bulunan düğün davetiyeleri ve bu davetiyelerin ardında yatan Türkiye kültüründe ve Almanya kültüründeki evlenme kültürünü kapsamaktadır.

3. Davetiye Metinlerinin Çözümlemesi

Çalışmanın bu bölümünde bütüncede yer alan yirmi beş Türkçe ve yirmi beş Almanca düğün davetiyesi, daha önce açıklanan metin inceleme ölçütlerine göre çözümlenecektir. İnceleme her seferinde, daha önce de belirtildiği gibi, Türkçe davetiyelerle başlayacak ardından Almancalar ele alınacaktır. Şimdi ilk olarak metin dışı bir inceleme ölçütü olarak metnin işlevi incelenecektir.

3.1. Metnin İşlevi

Bu bölümde Türkçe ve Almanca örnek metinleri metin dışı özellikler açısından mercek altına alarak metnin işlevini çözümleneceğiz. Çünkü bölüm 1.2’de de söylediğimiz gibi, metnin işlevi, metin türlerini betimleme ve sınıflandırmada önemli bir rol oynamaktadır.

Düğün davetiyelerin üretilme nedeni hedef kitleyi duyurulan tarih, gün ve saatte yeri ve adresi belli olan nikâh töreni ve/veya düğünden oluşan evlilik törenine davet etmek/çağırmasıdır. Yani düğün davetiyelerinin temel iletişimsel amacı çağrıda bulunmaktır diyebiliriz. Ancak davetin/çağrının²⁹ yanı sıra bu metinler aynı zamanda alıcısına/okuruna bilgi veren metinlerdir de. Örneğin kimin kiminle, nerede, ne zaman ve ne tür bir törenle evlendiği bilgilerini iletirler. Dolayısıyla davetiyelerin bilgi verme işlevinden de söz edilebilir. Aşağıdaki incelemede tüm bunlar ayrıntılı olarak ele alınacak, örneklerle somutlaştırılacaktır.

3.1.1. Türkçe Davetiyelerde Metnin İşlevi

Bu metin türünün Türkçe günlük dildeki adı (düğün davetiyesi) metnin sosyal hayattaki iletişimsel amacını açıklar niteliktedir. Ancak, metnin işlevinin her metin türünde bu kadar açık ve net şekilde açığa çıkmadığını biliyoruz (bkz. bölüm

²⁹ Bu çalışmada ‘çağrı’ ve ‘davet’ sözcükleri eşanlamlı sayılmış olup zaman zaman yalnızca ‘çağrı’ ya da yalnızca ‘davet’, zaman zamansa ‘davet/çağrı’ (ya da çağrıda bulunmak/davet etmek) şeklinde yer verilmiştir.

1.3.1.1). Başka bir deyişle metnin işlevi çözümlemesinde metin türünün adından hareket etmek yeterli olmamaktadır. Dolayısıyla metnin dilsel özellikleri de incelenmelidir. Biz de şimdi davetiyelerde çağrıda bulunma/davet etme işlevinin dilsel göstergelerine bakacağız.

Davetiye metinleri dilsel açıdan incelendiğinde, metin üreticisinin metnin alıcısını belli dilsel yapılarla tarihi, günü, saati ve yeri açıklanan nikâh törenine ve/veya düğüne davet etmek üzere çağrıda bulunduğunu görülmüştür. Aşağıdaki örneklerde çağrıyı/daveti içeren dilsel yapılar altı çizili olarak gösterilmektedir:

Örnek 1³⁰: *Merih & Karaca'nın*
04.02.2... Cumartesi günü saat 16.30'da
Kadıköy Evlendirme Dairesi'nde
gerçekleşecek olan nikah törenini onurlandırmanızı rica ederler.

Örnek 2: *Bengü ve Masar'ın*
30 Ağustos 2... Perşembe günü yapılacak
nikah ve düğün töreninde sizleri aramızda görmekten
mutluluk duyacağız

Örnek 3: *Evleniyoruz*
Evlilik Törenimizde
Sizleri de aramızda görmekten mutluluk duyacağız

Örnek 4: *Ruh eşler olduğumuzu bildik hep, bu kadar beklemek de...*
Şimdi bir ömrü paylaşmak istiyoruz, ilk adımımız da önünüzde...

Örnek 5: *Dopdolu geçen bir yılın ardından beklediğimiz gün*
En güzel, en heyecanlı, en mutlu...
Ve her anı, sizlerle paylaşınca daha da özel

Örnek 6: *"Sonsuza dek" derken;*
Sizlerle birlikte...

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi Türkçe davetiyelerde davet, genelde "sizi düğünümüze/nikâhımıza davet ediyoruz" ya da "...ederler/ediyorlar" vb. şekilde doğrudan ve açık şekilde yapılmamaktadır. Hedef kitle, yukarıdaki vb. örneklerde olduğu gibi "sizleri aramızda görmekten mutluluk/onur duyacağız/duyarız; "bizimle

³⁰ Örnekler her alt bölümünde 1'den başlamaktadır. Tüm örneklerdeki kişisel bilgiler değiştirilmiş; olası yazım ve dilbilgisi yanlışları aynen korunmuştur.

paylaşmanızı diliyoruz” ya da “ilk adımımız da önünüzde”, “sizlerle birlikte” vb. gibi çağrışı/daveti çağrıştıran ve çağrı/davet yerine geçen başka eylemlerle çağrılmakta/davet edilmektedir. Ancak kimi davetiyelerde çağrı/davet, yukarıdaki örmeklerde görüldüğü gibi “sizi/sizleri aramızda görmekten mutluluk duyarız” vb. sözcük ve sözcük dizileriyle değil de, örneğin “X ve Y Biz Evleniyoruz” ya da “X ve Y Evleniyorlar” vb. biçimindeki çağrı/davet yerine geçen bildiri tümceleri ile yapılmaktadır. Bu da bize, dil topluluğunda bu tür dilsel yapıların çağrı/davet olarak algılandığını göstermektedir.

Sonuç olarak bu metin türünün günlük dildeki adı, elde ettiğimiz veriler davetiye metinlerinin temel işlevinin çağrıda bulunmak olduğunu doğrular niteliktedir. Ancak, daha önce de söylendiği gibi, bu metinlerde ikinci bir işlev daha göze çarpmaktadır. O da bilgilendirici işlevdir. Bilgilendirici işlev, çağrı işlevi kadar baskın ve ön planda değildir ve iki yönlüdür. Daha doğrusu bilgilendirici işlevin göstergeleri olan dilsel yapılar bir taraftan metnin temel işlevi olan çağrı işlevinin gerçekleşmesine hizmet etmektedir, diğer taraftan da, okura bilmediği yeni bilgileri iletmesi sebebiyle, bir yan işlev olarak varlık göstermektedir. Çünkü davetli kişi ya da kişilerin yapılan davete katılabilme(leri)si için kimin kiminle, nasıl bir törenle, nerede ve zaman evlendiğini bilmesi gerekir. İşte bu vb. bilgiler bir taraftan –ya da temelde diyelim– çağrı işlevinin gerçekleşebilmesi için gerekli olan bilgiler olarak davetiyelerde yer almaktadır, ama diğer taraftan da kendisine davetiye gönderilmiş olan ve davete katılmayacak kişi ve/veya kişiler, bu metinler aracılığıyla X ve Y kişilerinin belli bir zamanda, belli bir yerde ve belli bir törenle evleneceğini öğrenmiş olurlar. Ayrıca Türkçe davetiyelere özgü olarak evlenen kişilerin kimlerin çocukları oldukları bilgisi de hedef kitleye bu metinler aracılığıyla iletilmektedir. Özetle davetiye metinleri, metnin alıcısına –aşağıdaki örneklerde altı çizili olarak gösterildiği gibi– bilmedikleri bir takım yeni bilgileri vermektedir.

Örnek 7: *Tülin & Ekin* *Macide & Birol*
Elek *Tacir*
Merih & Karaca'nın
04.02.2... Cumartesi günü saat 26.30'da
Kadıköy Evlendirme Dairesi'nde
gerçekleşecek olan nikah törenini onurlandırmanızı rica ederler.

Örnek 8:

X ve Y
Biz Evleniyoruz

Tarih : 2 Haziran 2005, Cumartesi
Saat : 20.00 – 24.00
Yer : Fenerbahçe Sosyal Tesisleri –Havuzbaşı

Balca ve Deren
Sancak

Oya ve Olgun
Barlar

Ayrıca davetiyelerin özel boyutu, kâğıt cinsi, rengi gibi metin türüne özgü kimi metin dışı, ya da dil-dışı/görsel özellikler³¹ de bu metinlerin çağrı/davet metinleri olduğunu okura gösteren, işaret eden göstergelerdir.

3.1.1.1. Değerlendirme

Bu bölümde bir taraftan elde edilen bulgular özetlenecek diğer taraftan da bu bulgular aynı metin türünü daha önce Türkçede inceleyen çalışmaların bulguları ile karşılaştırılacaktır. Böylece bu çalışma ile kısmen de olsa, bir metin türü olarak düğün davetiyelerine ilişkin artsüremli bir değerlendirme de yapmış olacağız.

Metnin işlevi açısından yapmış olduğumuz inceleme sonuçlarını özetleyecek olursak Türk dil topluluğunda davetiyelerin temel iletişimsel amacının çağrıda bulunmak olduğu saptanmıştır. Çağrıda bulunmanın yanı sıra bu metinlerde bir de yan işlev olarak bilgilendirici işlev de bulunmaktadır. Bu açıdan düğün davetiyelerini daha önce Türkçede inceleyen Çubukçu ve Karahan'ın bulguları arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Ayrıca davetiyenin boyutu ve tül, ipek, kadife gibi malzemelerle kaplanması, davetiyede kullanılan kâğıdın cinsi, kalınlığı, yaldızlı, kabartmalı yazılar vb. gibi dil-dışı/görsel özellikler de bilgilendirici işlevin göstergeleri olarak görülebilir. Çünkü bunlar okura bu metin türünün davetiye olduğunu işaret eden, çağrıştıran özelliklerdir. Bu özellikler aynı zamanda, evlilik töreninin türü gibi,

³¹ Dil-dışı/görsel özellikler konusu çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Bu özelliklere burada yalnızca bilgilendirme işlevine yardım etmeleri açısından yer verilmiştir.

(örneğin büyük otellerin balo salonlarında yemekli olması gibi) Türkiye’de düğün sahiplerinin sosyo-ekonomik durumlarının gösteren bilgiler olarak da değerlendirilebilir³².

3.1.2. Almanca Davetiyelerde Metnin İşlevi

Bütüncü içinde yer alan yirmi beş Almanca düğün davetiyesinin metnin işlevi açısından çözümlenmesi sonucunda bu metin türünün Alman dil topluluğunda da üretici-hedef kitle düzleminde çağrı işlevi ile bilgilendirici işlevi yerine getirdiği sonucuna varılmıştır. Düğün davetiyesinin Almanca günlük dildeki karşılığı olan “Hochzeitseinladung”, sözcüğü bu metinlerin sosyal hayattaki temel iletişimsel amacını, yani çağrı işlevini açıklar niteliktedir. Çağrı işlevi ayrıca Almanca davetiyelerde, dilsel yapılarda da kendini göstermektedir. Bu dilsel yapılar şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

Örnek 1: *Alle Verwandten und Freunde laden wir herzlich zu unserer Hochzeitsfeier.*

Örnek 2: *Darüber hinaus seid Ihr alle zu unserem Hochzeitsfest im Restaurant B... um 19.00 Uhr herzlich eingeladen.*

Örnek 3: *Danach laden wir herzlich zu einem Empfang mit Kaffee und Kuchen im Gemeindezentrum neben der Kirche ein.*

Örnek 4: *Hierzu und zur anschließenden Feier um 18.00 Uhr im “Country Palace” (Adresse) in N. laden wir Euch herzlich ein.*

Örnek 5. *Du bist herzlich eingeladen zur kirchlichen Trauung am 07. August ..., 16.30 Uhr in der M... kirche .*

Örneklerden de görüldüğü gibi Almanca düğün davetiyelerinde çağrı/davet “Wir laden (Dich/Euch) herzlich ein” şeklinde açıkça, yani “einladen” eylemi ile doğrudan yapılmaktadır. Ancak kimi davetiyelerde çağrı ‘einladen’ eylemi kullanılmadan ve

³² Çalışmanın başında da söylediğimiz gibi her okuma aslında bir kültür okumasıdır öngörüsünden yola çıkarak davetiye metinlerini kültür düzleminde de bilgilendirici metinler olarak görmek olasıdır. Örneğin Türkçe davetiyeler, Türk kültüründeki evlenme kültürüne; Almanca ise Alman kültüründeki evlenme kültürüne dair bilgi vermektedirler.

çağrıyla/daveti çağrıştıran başka eylemlerle yapılmaktadır. Bu uygulamanın örnekleri şöyledir:

Örnek 6: *Diesen Tag möchten wir mit unseren Familien und engsten Freunden feiern.*

Örnek 7: *Zu unsererem Hochzeitsfest treffen wir uns um 20.30 Uhr im Restaurant „ ... “ Kangweg 1, in...*

Örnek 8: *Anschließend möchten wir zusammen mit Dir/Euch um 18.00 Uhr unser Glück in ... am... feiern.*

Örnek 9: *Wir freuen uns über Dein/Euer kommen doch dann ist der Tag noch nicht zu Ende, denn wir nehmen Euch an die Hände und möchten tanzen, singen und viel lachen und mit Euch viele schöne Sachen machen, darum bitten wir hinterher zum Feste im Restaurant “Nebel” in... alle unseren lieben Gäste.*

Bu vb. örnekler bize Almanca davetiyelerin temel iletişimsel amacının çağrıda bulunmak olduğunu doğrulamaktadır. Çağrı/davet işlevi hem metin türünün adında (Hochzeitseinladung) hem de davetiyelerin dilsel yapılarında görülmektedir. Bununla birlikte Almanca davetiyelerde de -her ne kadar çağrı/davet işlevi kadar baskın olmasa da- bilgilendirici işlev de göze çarpmaktadır. Çünkü düğün davetiyeleri Almandada da metnin alıcısına/okuruna bilmedikleri bir takım yeni bilgileri aktarmaktadır.

Bilgilendirici işlev, Almanca davetiyelerde öncelikle başlık biriminde açığa çıkmaktadır. Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde görüleceği gibi (bkz. bölüm 3.2.2.1) bütüncü içinde yer alan Almanca davetiyelerin yarısına yakınında bir başlık bulunmaktadır. Gelin ve damat bu başlıklar aracılığıyla okura evlendiklerini bildirmektedirler. Aşağıdaki örnekler bu başlıkları göstermektedir:

Örnek 10: *[X und Y] Wir sind gestrandet und geben uns das “Ja”-Wort*

Örnek 11: *[X und Y] Wir trauen uns + Wir heiraten*

Örnek 12: *[X und Y] Ja + Wir heiraten*

Bilgilendirici işlevin göstergeleri yalnızca başlıklarda görülmemektedir. Başlıkların yanı sıra, davet biriminde yer alan dilsel yapılarda da bilgilendirici işlevin göstergelerine rastlanmaktadır. Çünkü davet birimi ile metnin alıcısı nikâh törenine/düğüne davet edilirken diğer taraftan da bu sözcük gruplarıyla kimin kiminle nerede ne zaman ve ne tür bir törenle evlendiği bilgileri de ulaştırılmaktadır. Bilgilendirici işlevin taşıyıcısı olan dilsel yapıları – altı çizili olarak- hep birlikte aşağıda görebiliriz:

Örnek 13 : Unsere Hochzeitsfeier findet ab 14.30 Uhr auf Schloss... in... bei Köln statt.

Örnek 14: Wir freuen uns Euch mitteilen zu können, dass wir am 28. August 2... um 11.00 Uhr in der ...Kirche heiraten.

Örnek 15: Unsere kirchliche Trauung findet am 30. August 2... um 14.00 Uhr in der "Kleinen Kirche" in K... statt.

Örnek 16: Auf dem Standesamt in... geben wir uns um 13.00 Uhr das Ja-Wort.

Örnek 17: X & Y heiraten am 26. Juli... um 13.00 Uhr im Gemeindehaus von B...

Örnek 18: Unsere kirchliche Trauung findet am 30. August 2... um 14.00 Uhr in der "Kleinen Kirche" in K... stat.

Danach laden wir herzlich zu einem Empfang mit Kaffee und Kuchen im Gemeindezentrum neben der Kirche ein.

Kimi Almanca davetiyelerde kimin kiminle, ne zaman, nerede ve ne tür bir törenle evlendiği bilgilerinin dışında bir de gelin ve damadın düğün hediyesine ilişkin istek ve ricalarına ilişkin bilgi de bulunmaktadır. Söz konusu bu davetiyelerde gelin ve damat -aşağıdaki örneklerde altı çizili olarak gösterildiği gibi- hedef kitleye hitaben nasıl bir düğün hediyesi istediklerini açıklamaktadırlar.

Örnek 19: Unser Haushalt ist komplett, Vom Besen bis zum Federbett.

Vielleicht vertseht Ihr unsere Bitte,
Mancheorts ist's auch schon Sitte:
Wollt Ihr uns eine Freude machen,
Dann lasst doch unser Sparschwein lachen.

Örnek 20: Bevor Ihr etwas kauft,
wertvolle Stunden
durch die Geschäfte lauft:
wir wollen uns das eine
oder andere Möbelstück zulegen
ein Geldgeschänk wäre daher für uns ein Segen.

Örnek 21: Wenn Ihr fragt, was wir uns wünschen:
Flitterwochen mit euren Münzen.

Görüldüğü gibi, gelin ve damat genelde dolaylı yoldan, şiirsel ve nükteli bir biçimde düğün hediyesine ilişkin tercihlerini bildirmektedirler. Dolayısıyla bu birimde yer alan ve altı çizili olarak işaretlenen dilsel yapılar da bilgilendirici işlevin göstergeleri olarak değerlendirilebilir.

Dahası kimi Almanca davetiyelerde gelin ve damadın ortak (ev) adres bilgisi de yer aldığından bu bilgiler de bilgilendirici işlevin bir parçası olma özelliğindedir. Ayrıca davetiye metinlerinin özel boyutu, kullanılan kâğıdın cinsi, ipek, şifon, kadife vb. gibi malzemelerle kaplanması vb. gibi dil-dışı/görsel malzemeler de –metnin alıcısına metin türünü işaret etmeleri sebebiyle– bilgilendirici işlevin göstergeleri olarak görülmüştür.

3.1.2.1. Değerlendirme

Buraya kadar yapılan metin çözümlemesinin bulguları, düğün davetiyelerinin Alman dil topluluğundaki temel bildirişimsel işlevinin çağrıda bulunmak olduğunu göstermektedir. Bu bulgularımız Almanca davetiye metinlerini daha önce (Fincellerle karşılaştırmalı olarak) inceleyen Heiska'nın bulguları ile örtüşmektedir. Ancak Heiska'nın bulgularından farklı olarak biz Almanca davetiyelerde 'çağrıda bulunmak' temel işlevinin yanı sıra, bilgilendirici işlevi de alt işlev olarak saptamış

bulunuyoruz. Bilgilendirici işlevin göstergeleri olan dilsel oluşumlar her ne kadar metnin temel işlevi olan çağrıda bulunmak işlevinin gerçekleşmesine hizmet ediyorsa da başlı başına bir işlev olarak da görülebilir. Çünkü bu metinler, metnin alıcısına – davete gelsin ya da gelmesin- bilmediği yeni bilgileri bildirmektedir. Ayrıca davetiyelerin özel boyutu, kâğıt cinsi, ipek, şifon, kadife vb. gibi malzemelerle kaplanması vb. gibi dil-dışı/görsel malzemeler de – metin türünü işaret etmeleri sebebiyle - bilgilendirici işleve yardımcı olmaktadır.

3.2. Büyük Ölçekli Yapı

Çalışmanın bu bölümünde örnek metinler metin içi inceleme ölçütlerine göre çözümlenecektir. Metin içi inceleme ölçütleri –yukarıda açıklandığı– gibi metnin yapısına yöneliktir. Çalışmamızda metnin yapısı ‘Büyük Ölçekli Yapı’ anlayışı çerçevesinde ele alınacaktır. Büyük ölçekli yapı anlayışına göre metin parçalardan/bölmülerden meydana gelen bir bütündür ve bu bütündeki her bir parçanın/bölümün bütüne hizmet eden belli bir işlevi bulunmaktadır (bkz. Bölüm 1.3.2.1.). Birimlerin biçimsel ve anlamsal özellikleri metin türünün büyük ölçekli yapısını, başka bir deyişle o türü öteki metin türlerinden ayıran özellikleri ortaya koymaktadır. Biz de şimdi çözümlememizin bu aşamasında davetiyeleri bir bütün olarak ele alacağız ve bu bütünü meydana getiren birimleri, bu birimlerin anlamsal, işlevsel ve biçimsel özellikleri ile dizilişlerini saptamaya çalışacağız. Aynı zamanda belirlenen birimler -bütüncede görülme sıklığına göre- zorunlu ya da seçimlik olarak ayırt edilecektir. Bu aşamada, daha önce de açıklandığı gibi, bütüncenin tamamında (yani %100 oranda) görülen birimler zorunlu; bir kısmında görülen birimler ise seçimlik birim olarak kabul edilmiştir. Büyük ölçekli yapı çözümlemesine Türkçe davetiyelerle başlayacağız:

3.2.1. Türkçe Davetiyelerde Büyük Ölçekli Yapı

Çalışmamızın giriş bölümünde bu metin türünü Türkçede inceleyen çalışmalardan söz etmiştik. Bu çalışmalar Çubukçu (2005a ve b) ve Karahan (2005) tarafından yapılan çalışmalardı. Anılan bu çalışmaların bulguları arasında Türkçe düğün davetiyelerin yapısında altı zorunlu ve bir seçimlik birim³³ yer aldığı görülmektedir. Ayrıca tek seçimlik birim olan ‘diğer’ birimi de anılan bu çalışmaların bulguları arasında yer almaktadır. Zorunlu birimler arasında gelinin adı, damadın adı, konukları çağırma, çağırıcıyı yapan kişiler, gelinin tarafından, çağırıcıyı yapan kişiler damadın tarafından, toplantının yeri, tarihi, saati ve son olarak da toplantının türüdür.

³³Çubukçu birim yerine ‘öge’, Karahan ise ‘adım’ kavramlarını yeğlemişlerdir. Aynı şekilde ‘zorunlu’ kavramı Çubukçu’da ‘seçimlik’, Karahan’da ise ‘seçimli’ olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tek seçimlik birim olan ‘diğer’ biriminin içeriğinde ise gelinin ve damadın adlarının baş harfleri, çocuk getirilmemesi, giysi biçimi, çiçek, bağış vb. gibi konuklardan istekler, bilgiler, dilekler, uyarılar bulunmaktadır³⁴.

Bu bilgiler ışığında bütüncemiz içinde bulunan yirmi beş Türkçe düğün davetiyesini biz de inceledik ve davetiyelerin yapısında şu zorunlu birimlerin yer aldığını saptadık:

- Gelin ve damadın (ön) adları
- Davet metni
- Gelin ve damadın anne- babalarının adı, soyadı (“X ailesi ve Y ailesi” şeklinde de olabilmektedir)
- Nikâh törenine/düğüne³⁵ ilişkin bilgiler (törenin tarihi, günü, saati, yeri ve türü)

İncelediğimiz davetiyelerde yukarıda sıralanan dört zorunlu birimin dışında aşağıdaki seçimlik birimler de yer almaktadır:

- ‘L.C. V.’ (Lütfen cevap veriniz)
- Diğer/ek bilgiler
- Ek pusula

Görüldüğü gibi, davetiyelerin büyük ölçekli yapısında toplam yedi birim saptanmıştır. Bunlardan gelinin ve damadın (ön) adları, davet metni, evlenen çiftin ebeveynlerinin ad ve soyadları ile nikâh törenine/düğüne ilişkin bilgileri içeren birimler, her davetiyede görüldüğü için zorunlu birimlerdir. ‘L.C.V.’ (Lütfen cevap veriniz), diğer/ek bilgiler ve ek pusula gibi birimler ise davetiyelerin bazılarında görüldüğü için seçimlik birimlerdir.

Metin birimlerine ilişkin elde edilen verilerle, bu metin türünü Türkçede daha önce inceleyen çalışmaların verileri birbirleriyle oldukça örtüşmektedir. Ancak

³⁴ Bkz. Çubukçu, 2005a ve 2005b; Karahan, 2005.

³⁵ Bu çalışmada yalnızca evlendirme dairesindeki nikâh töreninden ibaret olan evlenme eylemi ‘nikâh töreni’, evlendirme dairesindeki ya da kutlamanın yapılacağı mekânda kıyılan nikâhın ardından kokteyl, kokteyl prolonge, yemek vb. gibi bir kutlamanın söz konusu olduğu evlenme eylemleri ise ‘düğün’ olarak kabul edilmiştir.

çalışmamızda ‘L.C. V.’ , ve ‘ek pusula’ birimleri yeni birimler olarak karşımıza çıkmıştır. Ayrıca bu çalışmadaki ‘ek bilgi’ biriminin içeriği ile yukarıda anılan çalışmalardaki ‘ek bilgi’ biriminin içeriğinde farklılıklar³⁶ bulunmaktadır. Davetiyelerin yapısında belirlenen birimleri toplu olarak ve bu birimlerin bütüncede görülme sıklıklarını gösteren tablo şöyledir (tabloda zorunlu birimler koyu olarak işaretlenmiştir) :

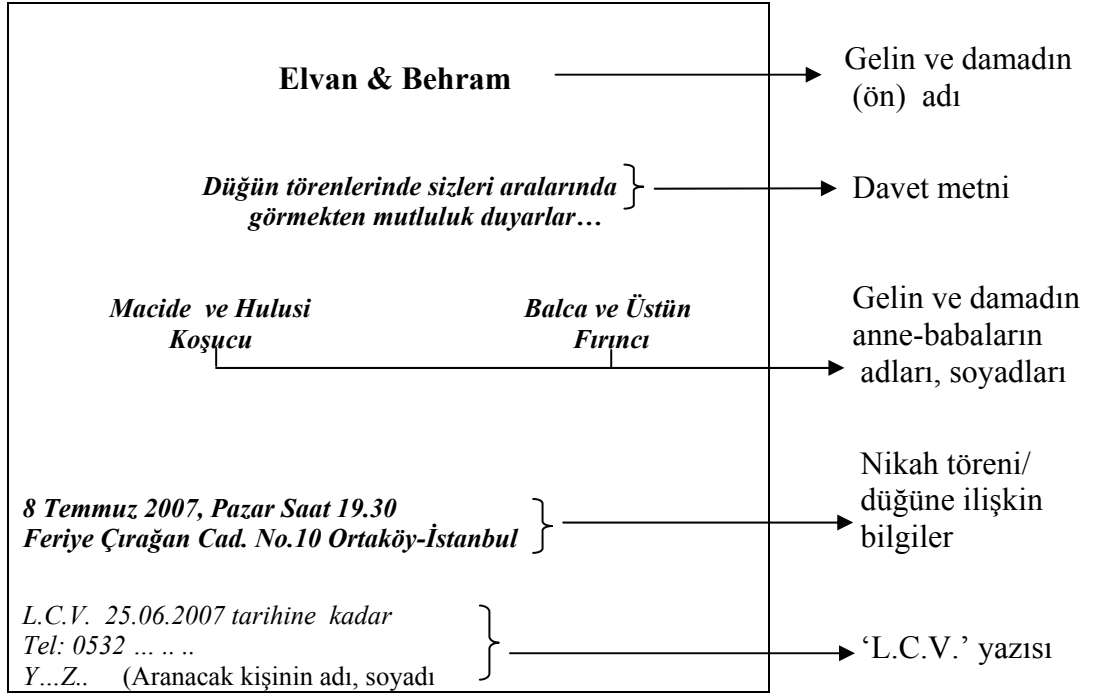
Birimler:	Birimin Görüldüğü Davetiye Sayısı:	Açıklama:
1. Gelinin ve damadın (ön) adı	25	Zorunlu birim
2. Davet metni	25	Zorunlu birim
3. Gelin ve damadın anne-babalarının adı, soyadı	25	Zorunlu birim
4. Nikâh törenine/düğüne ilişkin bilgiler (tarih, gün, saat, yer ve törenin türü)	25	Zorunlu birim
5. ‘L.C.V.’ yazısı	11	Seçimlik birim
6. Diğer/ek bilgiler	4	Seçimlik birim
7. Ek pusula	3	Seçimlik birim

Tablo 3

Birimlerin tablodaki sırası, davetiyelerin genelinde görülen sıralamayı göstermektedir. Bu sıralama Çubukçu ve Karahan’ın çalışmasındaki sıralama ile de aynıdır. Buna göre Türkçe davetiyelerde önce evlenen çiftin yani gelin ve damadın kimler olduğu bildirilmektedir. Bu metin türünün hedef kitlesi olan davetlilere gelin ve damadın –genellikle- ön adları bildirildikten sonra davetlilere seslenilerek davet yapılmaktadır. Hedef kitlenin davet edildiği sözeylemleri içeren davet metninin ardından gelin ve damadın anne-babalarının adları ve soyadları bildirilmektedir. Bunun ardından nikâh ve/veya düğünle ilgili bilgiler yer alarak nikâh ve/veya düğünün tarihi, günü, saati, yeri ve/veya törenin türü bildirilmektedir. Tüm bu zorunlu birimlerden sonra bazı davetiyelerde seçimlik bir birim olan ‘L.C.V.’ yer

³⁶ Bu farklılık şunlardır: Çubukçu ve Karahan’ın araştırmasında saptanan “düğünümüz mevlütlüdür” gibi düğün törenine ilişkin bilgiler, kına gecesine ilişkin bilgiler ve/veya “Çocuk getirilmemesi rica olunur.”, “Çocuklara iyi uykular”, “çiçek gönderilmemesi” v.b. davetlilere yönelik dilekler bu çalışmada incelenen örnek metinlerde görülmemiştir.

almaktadır. Çok az davetiyede görülen “Diğer/ek bilgiler” birimi altında ise “davetimiz yemeklidir”; “davetiye 2 kişiliktir” gibi törene ilişkin açıklamalar ve mekânın yerini gösteren kroki yer almaktadır. Türkçe davetiyelerin son seçimlik birimi olan ‘Ek pusula’ birimi altında ise üç davetiyede davetiyeye iliştilmiş birer pusula söz konusudur. Tabii, bütüncü içinde –az da olsa- bu sıralamaya uymayan, birimlerin farklı sıralandığı davetiyeler de vardır ama bunların sayısı oldukça az, daha doğrusu bir genelleme yapamayacak kadar azdır. Dolayısıyla yukarıdaki sıralama davetiyelerin genelindeki sıralamayı göstermektedir. Aşağıda zorunlu birimlerin tamamının ve seçimlik birimlerden ‘L.C.V.’ isteğinin yer aldığı bir davetiye örneğini görmekteyiz:

Şekil 1

Bir kez daha yineleyelim: Yukarıdaki örnek davetiye bütüncüde bulunan davetiyelerin çoğunu temsil etmektedir. Birimlerin sıralanışına göre Türkçe davetiyelere bakacak olursak on yedi davetiyede gelin ve damadın (ön) adları ilk sırada yer almakta, on sekiz davetiyede bunun ardından davet etme yazısı gelmektedir. Davet metninin ardından yirmi iki davetiyede anne-babaların ad ve soyadları yerleştirilmiş; evlilik törenine ilişkin bilgiler yirmi üç davetiyede dördüncü sırada konumlandırılmıştır. Son olarak da on davetiyede, beşinci sırada ‘L.C.V.’

bulunmaktadır. Bu birimlerin ötesinde ‘diğer/ek bilgiler’ ve ‘ek pusula’ - tabloda da görüldüğü gibi - davetiyelerin genelinde değil de çok az sayıda davetiyede karşılaşıldığından bunlara yukarıdaki örnekte yer verilmemiştir. Bu birimlerin az sayıda davetiyede farklı sıralandığını yukarıda söylemiştik ve burada verdiğimiz sayılar da bunu göstermektedir. Şimdi davetiye metinlerinin yapısını meydana getiren birimleri daha ayrıntılı olarak ele alarak hem bu farklı dizilişlerden söz edeceğiz hem de birimlerin dilsel, biçimsel ve işlevsel özelliklerine bakacağız.

3.2.1.1. Gelin ve Damadın (Ön) Adı

Gelin ve damadın (ön) adı, yirmi beş davetiyenin tamamında bulunan bir birimdir. Bu birim, metnin düzenlenmesine, üretilmesine yol açan temel neden olan evlilik akdinin taraflarını bildirmektedir. Başka bir deyişle bu birimle hedef kitleye evlenen çiftin kimler olduğu bildirilmektedir. Dolayısıyla bu birimin metnin tamamında bilgilendirici işlevi olduğu söylenebilir. Gelin ve damadın adları Türkçe bütüncenin tamamında yalnızca ön adları ile aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

- Örnek 1: *Sırma ve Arda*
Örnek 2: *Bengi & Övünç*
Örnek 3: *Pervin ile Mete*

Örnek metinlerin tamamında bulunan bu birimin davetiyelerdeki yerini incelediğimizde, yirmi davetiyede metnin ilk birimi olduğunu gördük. Geriye kalan beş davetiyenin ikisinde ikinci, üçünde ise ilk sırada yer almaktadır.

Bu birimin biçimsel özellikleri açısından örnek metinlerin tamamında gelin ve damadın adlarının yalnızca ön adlarının açıklandığını bir kez daha vurgulayalım. Ayrıca tüm davetiyelerde gelinin adı kesinkes damadın adından önce gelmektedir. Gelin ve damadın adlarının arasında yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi ya “ve” ya “ile” ya da “&” işareti bulunmaktadır.

Bir davetiyede gelin ve damadın adlarından önce adlarının baş harflerine yer verilmiştir:

Örnek 4: *S B*
 Selma & Bora

İki davetiyede farklı olarak gelin ve damadın adlarının sonunda "...ın/in" iyelik eki dikkat çekmektedir. Bu iki davetiyede evlenen çiftin adları her ne kadar biçimsel olarak ayrı ve bağımsız bir birimmiş gibi duruyorsa da anlamsal olarak kendinden sonra gelen davet etme biriminin bir ögesidir.

Örnek 5: *Bengü ve Masar'ın*
 nikah ve düğün töreninde
 sizleri aramızda görmekten
 mutluluk duyacağız.

3.2.1.2. Davet Metni

Davetiye metinlerinin merkezini oluşturan davet metni, yirmi beş davetiyenin tamamında bulunmaktadır. Davetiye metinlerinin üretilmesine neden olan evlenme törenine daveti içeren bu birimde hedef kitleye seslenilerek nikâh törenine/düğüne davet yapılmaktadır. Dolayısıyla daveti içeren sözeylemler bu birimde yer almaktadır ve davet birimi, metnin temel işlevini taşıyan birim olma özelliğindedir. Ayrıca, davetlilerin katılımı durumunda davetiye üreticilerinin (yani gelin ve damat ile anne-babalar) duyacakları sevinç, mutluluk v.b. gibi duygular da okura bu birimde sezdirilmektedir.

Düğün davetiyelerinin ikinci zorunlu birimi olan davet metni, davetiyelerin çoğunda (yirmi davetiye) ikinci sırada karşımıza çıkmaktadır. Bu metinlerin tamamında belirlenen sıraya uygun olarak önce gelin ve damadın adları bildirilmekte, sonra da ikinci sırada davet yapılmaktadır.

Örnek 6: *Bengü ve Masar'ın*
 nikah ve düğün töreninde
 sizleri aramızda görmekten
 mutluluk duyacağız.

Macide ve Hulusi
Koşucu

Balca ve Üstün
Fırıncı

Üç davetiyede davet metni üçüncü sıraya konumlandırılmıştır:

Örnek 7: *Tülin & Ekin* *Macide & Birol*
Elek *Taci*
Merih & Karaca'nın

Kadıköy Evlendirme Dairesi'nde
gerçekleşecek olan nikâh törenini
onurlandırmanızı rica ederler.

Aşağıdaki örnekte ise davet biriminin ilk sıraya yerleştirildiği iki davetiyenin uygulama örneğini görmekteyiz:

Örnek 8 : *Yaşamımızın bu en özel gününü*
Bizimle paylaşmanızı diliyoruz.
Evin & Arkın
Serpil *A. Gamlı – Dr. Mısra*
Öztamer *Güneşli*

Davet metni biçimsel olarak incelendiğinde bu birimin çoğunlukla düz yazı şeklinde ve tek bir tümceden oluştuğu görülmüştür:

Örnek 9: *Birlikteliğimizi evliliğe götüren yolda*
Mutluluğumuzu sizlerle paylaşmayı diliyoruz.

Örnek 10: *Düğün törenimizde sizleri aramızda*
görmekten mutluluk duyacağız.

Örnek 11: *Birlikteliğimizin*
sonsuz kadar sürmesi umut ve dileğiyle
ortak yaşama adım atığımız bu günde
bizimle olmanızı diliyoruz.

Örnek 12. *Berberliğe adım attığımız*
bu çok özel günümüzde
mutluluğumuzu sizinle paylaşmak
bizi onurlandıracaktır.

Örnek 13: *“Sonsuza dek” derken;*
Sizlerle birlikte...

Ancak, aşağıda da görüleceği gibi, az sayıda davetiyede birden fazla tümceden oluşan davet metinleri de vardır:

Örnek 14: *12 Eylül 2005, Salı günü*
Evleniyorlar.

*Sizleri de bu mutlu günlerinde
aralarında görmekten
onur duyacaklardır.*

Örnek 15: *Sevgi, saygı ve anlayışla
Temelini attığımız
Beraberliğimizi sonsuza dek
Sürdürmeğe karar verdik.*

*Nikah törenimizde
sizlerle birlikte olmaktan
mutluluk duyarız.*

Örnek 16: *Dopdolu geçen bir yılın ardından beklediğimiz gün
En güzel, en heyecanlı, en mutlu...
Ve her anı, sizlerle paylaşınca daha da özel...*

Bütüncenin içindeki en kısa davet metni “Biz Evleniyoruz” şeklinde olanıdır. Söz konusu uygulama iki davetiyeyi kapsamaktadır ve bu davetiyelerin davet birimlerinde “Biz Evleniyoruz” tümcesinin dışında başka hiçbir dilsel öge bulunmamaktadır. Dolayısıyla söz konusu bu davetiyelerde “Biz Evleniyoruz” tümcesi ile hem evlilik akdi ilan edilmekte, hem de davetlilere örtük olarak çağrı yapılmaktadır.

Bu bağlamda ve bu noktada şu konuya da değinmek önemli olabilir: Bütünce içinde yer alan yirmi beş davetiyenin yirmisinde, yukarıda örnek 9, 10, 11 vb. de görüldüğü gibi davet metninin öznesi gelin ve damattır. Başka bir deyişle davet metninde hedef kitleye seslenerek onları törene davet eden gelin ve damattır. Az sayıda davetiyenin davet metninde ise davet, anne-babalarla birlikte yapılmaktadır (bkz. örnek 7).

3.2.1.3. Gelin ve Damadın Anne-Babalarının Adı - Soyadı

Gelin ve damadın anne-babalarının ad ve soyadlarının bildirildiği bu birim yirmi beş davetiyenin yirmi beşinde de bulunmaktadır. Hedef kitleye bu birimle bir taraftan evlenen çiftin kimlerin çocukları olduğunu bildirilmekte, diğer taraftan da –her ne kadar davetiyelerin çoğunda hedef kitleye gelin ve damat olsa da– gelin ve damadın

yanı sıra bunların anne-babalarının da davet sahibi olduğunu göstermektedir. Gelin ve damadın anne-babalarının adlarının bildirildiği bu birimin metnin bütününde bilgilendirici işleve sahip olduğu düşünülmektedir.

Gelin ve damadın anne-babalarının ad ve soyadları, belirlediğimiz sıra doğrultusunda, örnek metinlerin yirmi ikisinde üçüncü sırada bulunmaktadır (bkz. Örnek 6 ve 8). Ancak bu yirmi iki davetiyenin iki tanesinde diğer yirmi davetiyeyle oranla bir farklılık bulunmaktadır: Söz konusu bu iki davetiye metne gelin ve damadın adları ile değil de doğrudan davet metni ile başladığından, anne-babaların adları yine üçüncü sıradadır, ama davet metninden sonra değil de gelin ve damadın (ön) adlarının ardından gelmektedir. Bu farklı uygulamanın örneği şu şekildedir:

Örnek 17 : *Yaşamımızın bu en özel gününü
Bizimle paylaşmanızı diliyoruz.*

Evin & Arkin

*Serpil A. Gamlı – Dr. Mısra
Öztamer Güneşli*

Bunun dışında üç davetiyede daha farklı bir uygulama söz konusudur. Bu üç davetiyede anne ve babalarının adları metnin en başında yani ilk metin birimi olarak yer almaktadır. Bu davetiyeler metne anne ve babaların adları ile başlamış, sonra gelin ve damadın adları bildirilmiştir.

Örnek 18: *Tülin & Ekin Macide & Birol
Elek Taci
Merih & Karaca'nın*

*Kadıköy Evlendirme Dairesi'nde
Gerçekleşecek olan nikah törenini
onurlandırmanızı rica ederler.*

Bu birimin farklı uygulamalarını ve örneklerini böylece gördükten sonra şimdi de bu birime bir de biçimsel açıdan daha yakından bakalım: Gelin ve damadın anne-babaların adları “Balca ve Sancak Deren” şeklinde ve annenin adı önce olmak üzere bildirilmektedir. Bu tür uygulamalarda anne ve baba adlarının arasında, gelin ve damadın adlarının arasında olduğu gibi ya “ve” ya “&” işareti ya da çizgi (“-“)

kullanılmaktadır. Ancak bazı örneklerde anne ve babaların ad ve soyadları ile değil de “X ailesi ve Y ailesi” ya da “X ve Y aileleri” şeklinde yer almaktadır.

Bunun ötesinde gelinin veya damadın anne-babası boşanmış ise ya da ebeveynlerden biri vefat etmiş ise bu durum davetiyelere de yansımaktadır. Şöyle ki anne-baba boşanmış ise; “Balca ve Sancak Deren” şeklinde değil de örneğin; “Balca Berrak – Sancak Deren” şeklinde, yani anne-baba davetiyelerde farklı soyadları ile yer almaktadır. Ya da anne-babadan birinin hayatta olmadığı durumlarda, bu birimde yalnızca hayatta olanın adı, soyadı yer alabilmektedir (bkz. örnek 8). Örneğin bütüncü içinde yer alan bir davetiyede –aşağıda görülebileceği gibi- böyle bir durum söz konusudur ve bu davetiyede vefat eden babaya, hayatta olmasa da, adının üstüne minik bir kalp çıkartması ile bir taraftan bu durum metin türüne uygun bir şekilde belli edilmiş, diğer taraftan da babanın düğündeki varlığı sembolik olarak belirtilmiş³⁷ olmaktadır:

Örnek 19: *Saniye & Turan*
Uyurlar

3.2.1.4. Nikâh Törenine/Düğüne İlişkin Bilgiler

Nikâh törenine/düğüne ilişkin bilgiler, yirmi beş davetiyenin tamamında bulunmaktadır. Hedef kitleye nikâh töreninin/düğünün hangi gün ve tarihte, nerede, saat kaçta olacağını ve törenin türünü bildiren bu birim, davetiyenin bütününde bilgilendirici işleve sahiptir. Nikâh törenine/düğüne ilişkin bilgiler birimi davetiyelerin tamamında dördüncü sırada yer almaktadır.

Bu birimde genellikle gün, ay ve yıl olmak üzere, örneğin “11 Ağustos 2011” gibi, nikâhın/düğünün tarihi; ardından – dört davetiyenin dışında - yazı ile haftanın günü ve sonra da nikâhın ve/veya düğünün saati bildirilmektedir. Bu bilgilerden sonra nikâhın/düğünün nerede yapılacağı bilgisi yani mekânın adı ardından da mekânın bağlı olduğu semtin adı (ve/veya adresi) yer almaktadır. Bazı davetiyelerde bu

³⁷ Açıklama, davetiye sahipleri ile yapılan görüşmeye dayanmaktadır (B.Ö.).

bilgilerin ardından; “Kokteyl, Kokteyl Prolonge, Yemek” gibi törenin türü, arka arkaya birden fazla tören yapılacaksa bunların saatleri ayrı ayrı belirlenmektedir. Şimdi bu birimden bazı örneklere yer vermek istiyorum:

Örnek 20: *16 Ağustos 2005, Pazar günü. Saat 13.00 – 16.00*
Küçükçekmece Nikah Sarayı Lale Salonu Eski Kavaklık Parkı
E-5 Kenarı yanyol üzeri Sefaköy-Küçükçekmece / İSTANBUL

Örnek 21: *16 Aralık 2... Perşembe saat: 19.00*
Harbiye Orduevi

Örnek 22: *8 Temmuz 200., Pazar Saat: 20.00*
Robert Kolej Mezunlar Derneği Lokali, Bizimtepe
Lale Sok. No: 37 Kuruçeşme Mahallesi, Ulus

Az sayıda (üç metin) davetiyede söz konusu bu bilgiler, “Tarih”, “Yer” gibi sözcüklerle desteklenmiştir:

Örnek 23: *Tarih* : *2 Haziran 2005, Cumartesi*
Saat : *20.00 – 24.00*
Yer : *Fenerbahçe Sosyal Tesisleri -Havuzbaşı*

Nikâh törenine/düğüne ilişkin bilgilerin bulunduğu bu birim incelemesi, İstanbul’da yapılan evliliklere ilişkin bazı detayları da ortaya çıkarmaktadır. Şöyle ki, on üç davetiyede evlilik bir düğünle kutlanırken on iki davetiyede yalnız nikâh töreni söz konusudur. Yani, İstanbul’da evlenen yirmi beş çiftin on üçü evliliklerini bir kokteyl/kokteyl prolonge veya yemekle kutlamışlar; buna karşın on iki çift her hangi bir kutlama yapmadan evlenmişlerdir (burada söz konusu olan davetlilerle beraber paylaşılan bir kutlamadır). Ancak yalnızca nikâh dairesinde yapılan nikâh töreninden ibaret olan bu on iki davetiyenin üçünde davetiyeye iştirilmiş, bir kutlama yemeği/töreninin yapılacağını bildiren bir pusula bulunmaktadır. Bu pusulalar nikâhın ardından yapılacak olan kutlama yemeğine ya da törene daveti içermektedir. Yapılan davetin davetiyenin kendisi ile değil de davetiyeye iştirilmiş bir pusulayla yapılıyor olması bizi yapılan davetin tüm davetlileri kapsamayıp nikâh törenine çağrılan hedef kitlenin arasından, davetiye sahiplerince seçilmiş olan belli kişiler için düşünülmüş olduğu sonucuna götürmektedir. Dolayısıyla ekinde bir pusulanın bulunduğu bu üç çiftin evlilik törenlerini kısıtlı sayıda bir davetli kitleyle kutlamayı

tercih ettiğini söyleyebiliriz. Söz konusu bu pusulalar çalışmanın ilerleyen bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Bu birim çözümlemesi bize ayrıca nikâh töreni ve kokteyl, kokteyl prolonge ya da yemekli kutlamadan oluşan düğünlerin çoğunlukla farklı mekânlarda değil aynı mekânda yapıldığını göstermektedir. Daha doğrusu şayet nikâh töreninin ardından bir kutlama yapılacaksa o zaman nikâh –çoğunlukla- belediyenin nikâh dairesinde değil de kutlamanın yapılacağı mekânda gerçekleşmektedir.

Bu birimde dikkat çeken bir diğer ayrıntı da İstanbul Anadolu yakasındaki Kadıköy Evlendirme Dairesi'ndeki nikâh törenini içeren altı davetiyenin hiç birinde evlendirme dairesinin adresine yer verilmemiş olmasıdır. Bu davetiyelerde yalnızca “Kadıköy Evlendirme Dairesi” yazmakta, nikâh dairesinin adresi yer almamaktadır. Benzer şekilde “Harbiye Ordu Evi”, “Moda Deniz Kulübü” gibi mekânların adresleri de belirtilmemiştir. Bu da bizi davet sahibi/sahipleri tarafından nikâh töreninin ya da düğünün yapılacağı bu mekânların tüm davetlilerin ortak belleğinde olan mekânlar olarak kabul edildiği sonucuna götürmektedir. Çünkü tüm bu mekânların dışındaki nikâh dairelerinin, düğünlerin yapıldığı otel, restoran, kulüp vb. gibi yerlerin açık adresleri davetiyelerde yer almaktadır.

Bu verilerin ötesinde bütüncü içinde yer alan davetiyeler kapsamında, İstanbul'daki evlenmelerin en çok hafta sonu yani Cumartesi ve Pazar günlerinde yapıldığı saptanmıştır. Bunu iş günleri olarak bilinen hafta içi günleri takip etmektedir. Tam sayılarla ifade edilecek olursak; yirmi beş davetiyenin on beşi hafta sonu günlerine, geriye kalanı ise iş günlerine rastlamaktadır.

3.2.1.5. ‘L.C.V.’ (Lütfen Cevap Veriniz)

Davet sahibinin/sahiplerinin davetlilere seslenerek yapılan davete katılıp katılmayacağını kendilerine bildirilmesinin yazıya geçirildiği ‘L.C.V.’ yazısı ile

bütüncü içinde yer alan yirmi beş davetiyenin on birinde³⁸ karşılaşılmıştır. Bu birimde metin üreticileri metnin alıcısına/okuruna seslenerek onlara, geri bildirimde bulunmaları için çağrıda bulunmaktadır. Yani, ‘L.C.V.’ yazısı metnin bütününde çağrı işlevi gören bir birimdir, diyebiliriz.

‘L.C.V.’ yazılarında sistematik olarak belli bir tarih verilerek yanıtların –en geç- bu tarihe kadar verilmesi istenmekte/rica edilmektedir. Ardından da – aşağıdaki örneklerde görüleceği gibi- aranacak kişi ve/veya kişileri telefon numaraları ve isimleri açıklanmaktadır:

Örnek 24: *05 Nisan tarihine kadar bizi bilgilendirmeniz rica olunur.*
L.C.V.: (Tel.) ... (Ebru)

Örnek 25: *Lütfen 25.06.2007 tarihine kadar cevap veriniz.*
Tel: ...

Örnek 26: *Lütfen katılımlarınızı*
3 Temmuz 2008 tarihine kadar bildiriniz
X Ailesi(Tel.): ...
Y Ailesi (Tel.): ...

Yukarıda bulunan ve diğer ‘L.C.V.’ yazılarında yer alan bilgiler, ‘L.C.V.’ yazısı biriminin görüldüğü on bir davetiyenin tamamında tek iletişim aracı olarak cep telefonunun tercih edildiğini göstermektedir. ‘L.C.V.’ yazılarında cep telefonun dışında sabit telefon, faks, e-posta ya da posta gibi öteki iletişim araçlarından hiç birine rastlanılmamıştır.

‘L.C.V.’ yazısı ile hedef kitleyi bir düğüne (örneğin nikâh + kokteyl; yemekli düğün vb. gibi) çağıran davetiyelerde karşılaşılmaktadır. Daha doğrusu bir düğünün söz konusu olduğu on üç davetiyenin on birinde davetlilerden geri bildirim rica edilmektedir. Evlilik akdinin yalnızca nikâh töreniyle gerçekleşeceğini bildiren düğün davetiyelerinde bu birim doğal olarak yoktur. ‘L.C.V.’ yazısının davetiyelerin bütünündeki yerine, sırasına baktığımızda 11 davetiyenin çoğunda düğün törenine ilişkin bilgilerin ardından geldiği saptanmıştır.

³⁸ Üç davetiyede görülen ek pusulada da “‘L.C.V.’” vardır ama bunlar bu sayıya dâhil edilmemiştir.

3.2.1.6. Diğer/Ek Bilgiler

Diğer/ek bilgiler, yirmi beş davetiyenin yalnızca dört tanesinde bulunmaktadır. Bu birim, “Davetiye 2 kişiliktir”, “Davetimiz yemeklidir” açıklaması ve düğünün yapılacağı mekânın krokisi gibi bilgileri içermektedir.

3.2.1.7. Ek Pusula

Bu birimde üç davetiyede görülen, davetiyelere iliştilmiş ve yaklaşık olarak kartvizit boyutundaki pusulalar söz konusudur. Bu pusulalar davetiyeden bağımsızdırlar ama davetiyelerle beraber verilmektedirler. Pusulalar nikâh töreninin ardından yapılacak olan kutlamaya (kokteyl ya da yemekli toplantı) daveti içermektedir. Asıl davetiyede olduğu gibi pusulalarda da kutlamanın tarihi, saati, türü ve adresi gibi bilgiler, bir de geri bildirim yapılmasına ilişkin ‘L.C. V.’ yazısı yer almaktadır.

Örnek 27: *Siz sevdiklerimizi nikahımızdan sonra
Akşam yemeğine bekleriz.
Tarih: 27 Haziran Cumartesi
Saat: 20.00
Yer: Z Restaurant*

*Katılımınız hakkında teyidi 20 Haziran'a
Kadar bildirmenizi rica ederiz.
Ad, soyad (damadın) Ad, soyad (gelinin)
Tel. : ... Tel. : ...*

Söz konusu kutlama yemeğine yapılan davetin, davetiyenin kendisi ile değil de ayrı bir pusulayla yapıyor olması, pusulanın hedef kitlesinin nikâh törenine davet edilenler arasından önceden belirlenmiş kısıtlı bir kesimin (bu pusulanın iliştilir olduğu davetiye sahibi/sahiplerinin) olduğunu işaret etmektedir. Ayrıca üç pusulanın üçünde de yalnızca gelin ve damadın adlarının yer alması dikkat çekmektedir. Yani davetiyelerde olduğu gibi, gelin ve damadın anne-babaları bu pusulalarda yer almamaktadır. Bu verilerden hareketle söz konusu bu pusulalarla yapılan davete kimlerin çağrılacağına gelin ve damadın inisiyatifinde olduğu sonucunu çıkartabiliriz. Ayrıca pusulalardan birinde – aşağıdaki örnekte görüleceği üzere-

davet edilen yemeğin bedelinin açıkça yazılarak davetlilere duyurulması olağan olmayan, yeni bir uygulama olarak dikkat çekmektedir:

Örnek 28: *X Otel*
Yemek: 19.00
Rezervasyon için 2 Nisan'a 2009 tarihine kadar
bilgi vermenizi rica ederiz.
Ad,, soyad (damadın) Ad, soyad (gelinin)
Tel.:... Tel.:...

Yemek Ücreti Kişi başı 50 tl'dir. (Nakit)

Böylece Türkçe davetiyelerde büyük ölçekli yapı incelemesini tamamlamış bulunuyoruz. Sonuç itibariyle Türkçe davetiye metinlerinin hangi birimlerle kurgulandığını; bu birimlerden hangisinin zorunlu hangisinin seçimlik birimler olduğunu görmüş; birimlerin bir metin parçası olarak metnin bütünündeki parça işlevlerini, özelliklerini ve sıralanışlarına ilişkin bilgiler elde etmiş olduk.

3.2.1.8. Değerlendirme

Büyük ölçekli yapı çözümlemesi sonucu elde ettiğimiz bulguları aşağıda Çubukçu ve Karahan'ın çalışmaları ile karşılaştıracacağız. Çünkü söz konusu bu çalışmalarda 2005³⁹ yılı öncesine ait olan davetiyeler incelenmişti. Biz ise 2005-2009 arası döneme ait davetiyeleri inceledik.

Yapılan büyük ölçekli yapı çözümlemesi 2005-2009 yılları arasında üretilmiş olan Türkçe davetiyelerin toplam yedi birimden meydana geldiğini göstermektedir. Bu birimler, metindeki genel sıralamaya göre, gelin ve damadın adları, davet metni, gelin ve damadın anne-babalarının adları ile nikâh törenine/düğüne ilişkin bilgiler, Türkçe bütüncenin tamamında yer aldığı için zorunlu birimlerdir. Seçimlik birimler olan 'L.C.V.', on bir metinde, diğer/ek bilgiler dört metinde, ek pusula ise üç metinde görülmüştür. Söz konusu bu birimlerin yapısal özelliklerini, metnin

³⁹ Çubukçu'nun çalışması 1970-2005 dönemi 250 davetiyeyi; Karahan'ın çalışması ise 2004-2005 dönemi 80 davetiyeyi kapsamaktadır.

bütününde yerine getirdiği işlevi, içeriklerini ve bu birimlerin az sayıdaki davetiyede farklı sıralanması gibi ayrıntıları yukarıda açıklamıştık.

Bu verilere dayanarak 2005 - 2009 dönemini kapsayan düğün davetiyelerinin kurgusunda yer alan birimler, 2005 yılı öncesi davetiyeler ile karşılaştırıldığında genel olarak pek bir değişiklik olmadığı görülmüştür. Bu şu demektir: Türkçe davetiyelerde gelin ve damadın (ön) adlarının bildirilmesi, davet etme birimi, gelin ve damadın anne-babalarının ad ve soyadlarının bildirilmesi ve nikâh törenine/düğüne ilişkin bilgileri içeren birimler 2005'den sonra da bu metin türünün zorunlu birimleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Zorunlu birimlerin dışında - her ne kadar içeriksel olarak farklı olsa da - 'diğer' birimi de bu metin türünün seçimlik birimi olarak Türkçe davetiyelerde yer aldığı görülmektedir. Ancak bizim çalışmamızda iki yeni seçimlik birim ortaya çıkmıştır. Bunlar 'L.C.V.' yazısı ile 'ek pusula'dır.

'L.C.V.' yazısı, bu metin türünü inceleyen önceki çalışmalarda da görülmüştür ama bağımsız bir birim olarak değerlendirilmeyip 'diğer' biriminin içindeki istek ve dileklerden biri olarak kayda geçmiştir. Buna sebep söz konusu çalışmaların bütüncesinde 'L .C.V.' yazısı ile ayrı bir birim olarak değerlendirecek kadar sıklıkla karşılaşılmağı olması olabilir. Ancak bizim çalışmamızda, yirmi beş davetiyenin on birinde 'L.C.V.' yazısı ile karşılaşıldığından bu birim, örneğin Çubukçu'da olduğu gibi, 'Ek Bilgiler' adı altında toplanmamış; ayrı bir birim olarak değerlendirilmiştir. On bir davetiyede 'L.C.V.' biriminin bulunması belki de bütüncü içinde yer alan bütün örneklerin İstanbul'dan elde edilmiş olması ve/veya davetiyelerin çoğunun (on üç davetiye ve bir pusulanın ilişik olduğu üç davetiye ile toplam on altı davetiye) nikâh + kokteyl ve/veya yemekli kutlama törenini içermesi ile ilişkili olabilir. Ancak 'L.C.V.' -büyük kent ya da 'L.C.V.'- düğün ilişkisi hakkında kesin yargılara varabilmek için doğal olarak daha geniş kapsamlı çalışma yapmak gerekecektir. Bizimkisi yalnızca bir öngörüdür.

Çözümleme sonucu ortaya çıkan yapısal bir değişiklik de, yukarıda da söylediğimiz gibi, üç davetiyede 'ek pusula' birimidir. Söz konusu bu pusulalarda davet sahibi

olarak yalnızca gelin ve damat, ad ve soyadları ile yer almaktadırlar. Bu bulgulardan hareketle -özelde İstanbul’da olmak üzere- kimi evlilik törenlerinde gelin ve damadın nikâh törenlerini tüm davetlilerle paylaştıktan sonra kutlamayı kendilerinin davet ettikleri arkadaş, eş/dost ile yaptıkları sonucuna varılmaktadır. Ayrıca önceki çalışmalarla bizim çalışmamızın bulguları arasında bir özne değişikliği de söz konusudur. Daha doğrusu öznesi gelin ve damadın olduğu davetiye sayısında azımsanmayacak bir artış gözlemlenmektedir. Çünkü bölüm 3.2.1.2.’de de belirtildiği gibi, çalışmamızın bütüncesi olan yirmi beş davetiyenin yirmisinde daveti yapan, yani hedef kitleye seslenen anne-babalar değil, gelin ve damadın kendisidir. Oysa bu sayı, aşağıda daha ayrıntılı açıklanacağı gibi, 2005 yılı öncesince oldukça azdır. Türkçe bütünce içindeki üç davetiyede yeni bir birim olarak ek pusula ile karşılaşılması bu değişiklikle bağdaştırılmaktadır. Pusulaların birinde kutlama yemeğinin ücretli ve nakit olduğu bilgisi de dikkat çekmektedir. Çünkü ücretinin davetli tarafından ödenecek olan bir davet, günümüzün Türkiye’inde (bu İstanbul olsa bile) genç neslin dışında pek alışagelmış bir uygulama değildir. Ayrıca biçimsel olarak öne çıkan bir diğer farklılık, davetiyelerde gelin ve damattan 2005’den önce olduğu gibi, “sevgili kızımız/evlatlarımız/ çocuklarımız/yavrularımız” vb. şeklinde⁴⁰ değil de yalnızca adları ile söz edilmesi de bu bağlamda öne çıkan farklılıklardan biridir.

Türkçe davetiyelerde söz konusu olan özne değişikliği bütüncemiz içinde yer alan yirmi beş davetiyenin yirmisinde davetlilere yalnızca gelin ve damadın seslendiğinin saptanması ile ilgilidir. Çünkü sonuçların toplumdilbilimsel açıdan değerlendirildiği Çubukçu’nun çalışmasında 1970-2005 dönemine ait yüz yirmi davetiyede davetlilere seslenerek onları nikâh törenine/düğüne davet edenler ilk on yıllık dönemde (1970-1980) ağırlıklı olarak yalnızca babalar, ikinci on yıllık dönemde (1980-1990) anne-babalarla birlikte gelin ve damat, son dönemde ise (1990-2005) yedi metinle (%45) gelin ve damattır. Davetlilere gelin ve damadın seslendiği davetiyelerin sayısı oran olarak, bizim çalışmamızın bütüncesi olan 2005–2009 dönemi davetiyelerde yirmi davetiye ile %80’dir. Yani gelin ve damadın anne-babalarının ad ve soyadları, bu

⁴⁰ Karş.: Çubukçu, 2005b: 8; Karahan, 2005: 114, 115, 116.

metin türünün zorunlu birimlerinden biri olmaya devam etmiştir ama artık davet etme yazısında hedef kitleye seslenerek onları davet eden anne-babalar değil çoğunlukla evlenen gençlerdir.

Bir farklılık da tören türlerine ilişkindir Şöyle ki, bütüncü içinde yer alan Türkçe davetiyelerin davet birimlerinde “nikâh duası, gelin alma, mevlütlü nikâh, gelin kınası” gibi tören türleri ile karşılaşılmamış olmasıdır. Ayrıca ek dilek ve bilgiler altında kına gecesine ilişkin bilgi notu, çocuk getirilmemesi, “çocuklara iyi uykular” notu veya “çiçek gönderilmemesi”, “ ...no.lu hesaba bağış yapılması” gibi dilek ve bilgilerle bizim bütüncemizde görülmemiştir.

3.2.2. Almanca Davetiyelerde Büyük Ölçekli Yapı

Bu çalışmanın bütüncüsü içinde bulunan yirmi beş Almanca düğün davetiyesi büyük ölçekli yapı bağlamında incelenmiş, uygulanan çözümlene sonucu hem biçimsel hem de işlevsel anlamda metnin yapısını meydana getiren birimler tek tek saptanmıştır.

Bizden önce bu metin türünü Almancada (Fince davetiyelerle karşılaştırmalı olarak) inceleyen çalışma olarak bir tek Heiska'nın çalışmasına ulaşıldığını daha önce belirtmiştik. Anılan bu çalışmada incelenen 1992–2003 yıllarına ait on beş Almanca davetiyesinin yapısında toplam yedi birimin saptandığını ve bunlardan ikisinin zorunlu (davet yazısı ile daveti yapanlar birimi) beşinin ise seçimlik birimler (başlık, özdeyiş ya da özlü sözlerden oluşan şiirsel anlatım, “L.C.V.” yazısı, hediyelere ilişkin bilgi ve diğer birimleri) olduğunu çalışmamızın girişinde söylemiştik. Şimdi de bizim bulduğumuz metin birimlerinin neler olduğunu göreceğiz. 2005–2009 dönemine ait (yirmi beş) Almanca düğün davetiyesine uygulanan çözümlene sonucu davetiyelerde karşılaşılan - zorunlu ve seçimlik - birimler şunlardır:

- Başlık
- Şiirsel Metin
- Gelin ve damadın adı, soyadı

- Davet metni
- ‘L.C.V.’ yazısı
- Düğün hediyesine ilişkin istek ve rica
- Gelinin ve damadın (ev) adresi
- Diğer/Ek (dilekler) bilgiler

Bu birimlerin yukarıdaki sırası, davetiyelerin genelinde görülen sıralamayı göstermektedir. Dolayısıyla biz de bu birimleri buna göre sıralayarak vermekteyiz. Almanca davetiyelerin yapısında yer alan bu toplam sekiz birimden ikisi, gelin ve damadın adı, soyadı ile davet metni zorunlu; başlık, şiirsel metin, ‘L.C.V.’ yazısı, düğün hediyesine ilişkin istek ve rica, gelin ve damadın (ev) adresi ve son olarak da diğer/ek (dilekler) bilgiler birimleri seçimli birimlerdir.

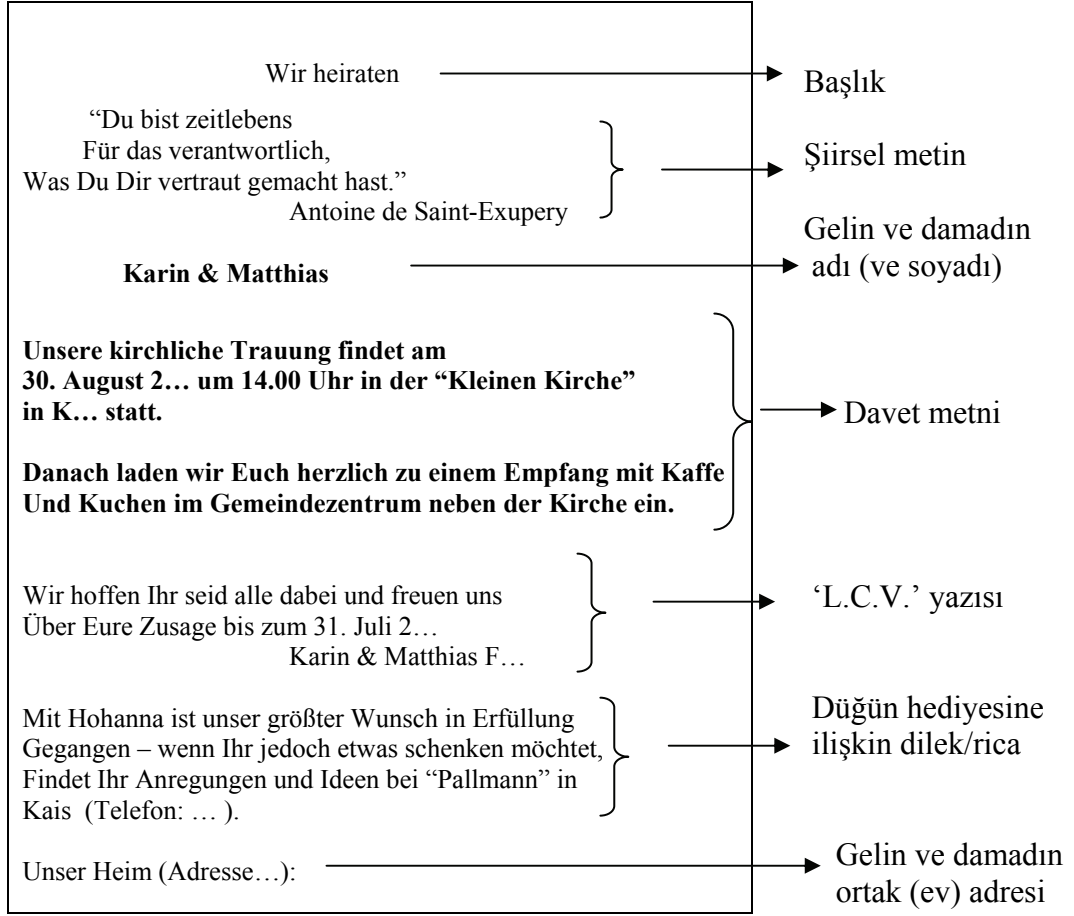
Görüldüğü gibi çözümleme sonucu elde edilen veriler Heiska’nın verileriyle oldukça örtüşmektedir. Yani belirlenen metin birimleri Heiska’nın belirlediği birimlerle hemen hemen aynıdır. Yalnız, birimlerin sıralanmasında ufak bir farklılık bulunmaktadır: Gelin ve damadın adları Heiska’da -ki orada bu birim “daveti yapanların adları” olarak geçmektedir- davet metninden sonra yer almaktadır. Gelin ve damadın adlarının sırası bizde davet metni biriminden önce değil sonradır. Ayrıca bizim bütüncemizde görülen birimler Heiska’nın bulduklarından bir fazladır. Heiska’da gelin ve damadın (ev) adresi birimi bulunmamaktadır. Onun için toplam birim sayısı Heiska’da yedi, bizde ise sekizdir. Bir de ‘diğer/ek (dilekler) bilgiler’ birimi, iki çalışmada farklı içeriklerden oluşmaktadır. Bu farklılıkların ayrıntıları çalışmanın ilerleyen bölümünde açıklanmıştır.

Şimdi bu birimlerin tamamını bir arada ve birimlerin bütüncede görülme sıklıklarını bir tablo ile görelim. Daha önce de sözü edildiği gibi davetiyelerin tamamında görülen birimler zorunlu; bir kısmında görülen birimler ise seçimli birim olarak kabul edilmiştir. Zorunlu birimler koyu olarak işaretlenmiştir.

Birimler:	Birimin Görüldüğü Davetiye Sayısı:	Açıklama:
1. Başlık	16	Seçimlik
2. Şiirsel metin	11	Seçimlik
3. Gelin ve damadın adı (Soyadı)	25	Zorunlu
4. Davet metni	25	Zorunlu
5. “L.C.V.” yazısı	17	Seçimlik
6. Düğün hediyesine ilişkin istek ve rica	10	Seçimlik
7. Gelin ve damadın (ev) adresi	12	Seçimlik
8. Diğer/ Ek dilek ve bilgiler	7	Seçimlik

Tablo 4

Aşağıda ise zorunlu birimlerin (ikisinin de) ve seçimlik birimlerden kimisinin yer aldığı temsili bir davetiye örneğini görüyoruz.

Şekil 2

Yukarıdaki örnek davetiyede bu metin türünün zorunlu birimleri olan gelin ve damadın adı (soyadı) ile davet metni koyu renkle işaretlenmiştir. Örnekte ayrıca başlık, şiirsel metin, ‘L.C.V.’ ile düğün hediyesine ilişkin dilek ve rica ile gelin ve damadın (ortak) adresi gibi seçimlik birimler de görülmektedir. Diğer/ek (dilekler) ve bilgiler örnekte yer almamaktadır. Çünkü –doğal olarak- seçimlik birimlerin hepsi bir arada aynı davetiyede yer almamaktadır. Seçimlik birimler davetiyelere göre değişiklik göstermektedir.

Bu örnek davetiyenin bütüncü içindeki davetiyelerin çoğunu temsil ettiğini yukarıda söylemiştik. Yani birimlerin bütün içindeki dizilişleri davetiyelerin genelinde rastlanan sıralamayı göstermektedir. Bu sıraya göre metnin en başında bir başlık yer almaktadır. Başlığı şiirsel metin takip etmekte ve bunun ardından gelin ve damadın adları bildirilmektedir. Gelin ve damadın adlarından sonra davet yapılmakta; davet

yapıldıktan sonra da davetlilere seslenilerek ‘L.C.V.’ yazısına yer verilmektedir. ‘L.C.V.’ yazısından sonra gelin ve damadın düğün hediyesine ilişkin dilek ve rica birimi yer almaktadır. Bunun ardındansa evlenen çiftin (ev) adresi bildirilmektedir. Birimlerin sıralanışı, davetiyelerin çoğunda böyledir. Ancak, bu sıralamadan farklı ve özgün davetiyeler de vardır, ama bunların sayısı oldukça azdır. Bu farklı uygulamalara ilişkin açıklamalar aşağıda yapılmaktadır. Şimdi tablo 2’de toplu olarak görülen yapı birimlerini tek tek mercek altına alınarak içeriklerine, biçimlerine, işlevlerine vb. bakacağız.

3.2.2.1. Başlık

Bu çalışmanın bütüncesi içindeki yirmi beş Almanca düğün davetiyesinin on altısı metne bir başlıkla giriş yapmaktadır. Yani on altı davetiyede başlık birimi bulunmaktadır. Kullanılan başlıklar, başlık ile metin türü arasında sıkı bir ilişki olduğunu göstermektedir: Ya “Einladung” (Davetiye) başlığı ile metin türü belirtilmekte, ya da ‘Wir heiraten’ vb. (Evleniyoruz vb.) başlığı ile metnin içeriğine gönderme yapılmaktadır. Dolayısıyla başlık biriminin metnin bütünündeki bilgilendirici işlevinden söz edilebilir.

Başlıklar, doğası gereği metnin en başında bulunmaktadır. Yirmi beş davetiyenin on altısında görülen “Wir heiraten” ve “Einladung” başlıkları farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır.

- Wir heiraten* (6 metin)
- Wir heiraten am ... in ...* (1 metin)
- Wir wollen heiraten* (1 metin)
- Wir sind gestrandet und geben uns das “Ja”-Wort* (1 metin)
- Wir trauen uns + Wir heiraten+* (1 metin)
- Einladung + Wir heiraten am 5. Juli ...* (1 metin)
- Zu unserer Hochzeit laden wir herzlich ein* (1 metin)
- Dazu Laden wir ganz herzlich ein!* (1 metin)
- Ja + Wir heiraten* (1 metin)
- Einladung* (2 metin)

3.2.2.2. Şiirsel Metin

Almanca örnek metinlerin on birinde yer alan düzyazı ya da dize şeklindeki çeşitli söz birliktelikleri “şiirsel metin” adı altında toplanmıştır. Biçimsel olarak birbirinden farklı olan bu söz birlikteliklerinin konuları, içerikleri ortaktır: Hemen hepsi, gelin ve damadın hayatlarında önemli olan bu çok özel günün anlam ve önemine vurgu yapmakta; gelin ve damadın evlilik kararlarına, evliliğe dair duygu ve düşüncelerini, mutluluklarını dile getiren; sevgiye, birlikteliğe, geleceğe dair çağrışımlar içermektedir. Şiirsel metin birimindeki söz birliktelikleri, gelin ve damadın evlilik eylemine, sevgiye, birlik ve beraberliğe ilişkin duygu ve düşüncelerini okura/davetlilere bildirmesi nedeniyle bu birimin bilgilendirici bir işlevi olduğunu öne sürmekteyiz.

Şiirsel metin birimi, yukarıda da belirtildiği gibi yirmi beş davetiyenin on birinde bulunmaktadır. Şiirsel metin biriminin yer aldığı bu on bir davetiyenin altısında bu birimden önce bir başlık da bulunduğundan, bu davetiyelerde şiirsel metin başlıktan sonra karşımıza çıkmaktadır. Başlık biriminin bulunmadığı beş metinde ise şiirsel metin birimi, metnin ilk birimi olarak yer almaktadır.

Bu birim altında toplanan söz birlikteliklerini şöyle sınıflandırabiliriz: a. dört metinde görülen tanınmış yazar ya da kişilerden yapılan alıntılar, b. altı davetiyedeki, söyleyeni belli olmayan, halk dilinde yaygın olarak kullanıldığı varsayılan dizeler, dörtlükler, kalıp sözler ve c. bir örnekte kutsal kitap İncil’den yapılan alıntı. Tüm bunların örneklerini aşağıda görebiliriz:

a. Hans Christian Anderson, Antoine de Saint-Exupéry ve Albert Camus gibi tanınmış yazarlardan alıntılar:

Örnek 1: *...Und darauf hielten sie Hochzeit.*
 Sechs Glückwürmchen leuchtet,
 So gut sie konnten...
 Hans Christian Anderson

Örnek 2: *“Du bist zeitlebens für das verantwortlich,
Was Du Dir vertraut gemacht hast.”*
Antoine de Saint-Exupéry

Örnek 3: *Einen Menschen lieben
heißt einzuwilligen, mit ihm alt
zu werden.*
(Albert Camus)

Örnek 4: *Die Vernunft kann reden,
Es ist die Liebe, die singt.*

*„Liebe besteht nicht darin, dass man sich anschaut,
sondern dass man in dieselbe Richtung blickt.“*
Antoine de Sait-Exupery

b. Söyleyeni belli olmayan, halk dilinde yaygın olarak kullanıldığı varsayılan dizeler,
dörtlükler, kalıp sözler:

Örnek 5: *Das Glück lässt sich verdoppeln, wenn man es teilt.*

Örnek 6: *Voller Spannung erwartet, auf vielfachen Wunsch und doch aus
eigenen Willen: Wir streichen das “wilde” aus unserer Ehe.
Unser Ja ist ein “JA”, kein “unter Umständen” und auch kein
“naja” .*

Örnek 7: *Liebe hat keinen Anfang und kein Ende.
Keine Zeit und kein Alter.*

*Keine Ziele und keine Grenzen.
Liebe hat nur Dich und Mich.*

Örnek 8: *Wir müssen nicht,
Wir brauchen nicht,*

*Wir wollen ganz
Einfach verheiratet sein!*

Örnek 9: *Einen Menschen zu lieben,
heißt ihn so zu sehen,
wie Gott ihn gemeint hat.*

Örnek 10: *So wie der Tag der Nacht die Sterne
so wie der Wind die Wolken lenkt,
so wird dieser Tag die Stärkung sein
für gute und schlechte Zeiten.*

*Eigentlich war es schon vielen klar,
doch jetzt sagen wir auch offiziell
JA!*

c. Kutsal Kitap İncil'den yapılan alıntı:

Örnek 11: *Wir wollen heiraten!
Vor allem aber liebt einander
denn die Liebe ist das Band,
das alles zusammenhält
und vollkommen macht.
Kolosser 3, 14*

3.2.2.3. Gelin ve Damadın Adı (Soyadı)

Bu metin türünün hedef kitlesi olan davetlilere/çağrılılara evlenen çiftin kimler olduğu bu birimde duyurulmaktadır. Yani bu birimin metin içindeki işlevi gelin ve damadın adlarını bildirmektir. Dolayısıyla davetiyelerde kesinlikle bulunması gereken bir birimdir. Yirmi beş davetiyenin tamamında gelin ve damadın adları birimi vardır. Gelin ve damadın adlarının davetiyelerdeki konumlarına ilişkin elde edilen veriler şöyledir:

- A. on beş metinde davet metninden önce;
- B. beş metinde davet metninden sonra,
- C. beş metinde ise davet metninden hem önce hem de sonra olmak üzere iki kez.

İlk iki öbek içindeki (öbek A ve B) davetiyelerin, yani toplam yirmi davetiyenin bazısında gelin ve damadın adları “X und Y” şeklinde yalnızca ön adları ve iki ön adın arasında ya “und” ya “&” işareti ya da “+” artı kullanılarak bildirilmektedir. Bazı davetiyelerde ise “X...Y... und (&/+) Z...Y...” şeklinde gelin ve damadın ad ve soyadları açık olarak yer almaktadır.

Gelin ve damadın adlarının iki kez bildirildiği beş davetiyede ise genellikle önce gelin ve damadın önadları verilmekte, sonra da davet etme biriminin ardından bu kez ad, soyad şeklinde bir kez daha yinelenmektedir.

Yirmi üç davetiyede gelinin adı (soyadı), damadın adından (soyadından) önce gelirken iki davetiyede damadın adından (soyadından) sonra gelmektedir. Bu birimin, on altı davetiyede gelin ve damadın adları diğer birimler gibi matbaada yazılmışken, dokuz davetiyede ıslak mürekkeple yazıldığı da dikkat çekmektedir.

3.2.2.4. Davet Metni

Davet metni birimi davetiyelerin tamamında bulunmaktadır. Bu birim, düğün davetiyesinin üretilme nedeni olan ‘davet etme’ söz eyleminin yer aldığı birimdir. Gelin ve damat davet metni biriminde hedef kitleye seslenerek onları düğünlerine davet ettiklerini bildirirler. Almanca davetiyelerdeki davet metni birimleri bu dile özgü olarak davet etmenin yanı sıra - aşağıda yer alan örneklerden görüleceği üzere - nikâh töreninin/düğünün tarihi, günü, saati ve türü gibi bilgileri de içermektedir.

Bütüncü içinde yer alan yirmi beş davetiyenin çoğunda dördüncü sırada ve gelin ve damadın adlarından sonra görülen davet etme birimi, davetiyelerin genelinde birden fazla tümceden oluşmaktadır. Öyle ki, davet etme yazısının ilk tümcesi ile gelin ve damat - genellikle - kilise nikâhının gününü, tarihini, saatini ve nerede olacağını açıkladıktan sonra hedef kitleyi nikâha davet etmektedirler. İkinci tümce ile de nikâhın ardından farklı bir zaman diliminde -ve çoğunlukla farklı bir mekânda- yapılacak olan kutlamaya yani düğüne davet yapılarak mekân, saat ve/veya kutlama türüne ilişkin bilgilere yer verilmektedir. Şimdi birkaç davet birimi örneğine yer vermek istiyorum:

Örnek 12: *Wir freuen uns Euch mitteilen zu können, dass wir
am 28. August 2... um 11.00 Uhr
in der Burg Bentheim heiraten.*

*Darüber hinaus seid Ihr alle zu unserem Hochzeitsfest
im Restauurant Borggreve um 19.00 Uhr herzlich eingeladen.*

Örnek 13: *Unsere kirchliche Trauung findet am
30. August 2... um 14.00 Uhr in der „Kleinen
Kirche“ (...straße) in Kaiserslautern statt.*

*Danach laden wir Euch herzlich zu einem Empfang mit
Kaffee und Kuchen im Gemeindezentrum (Alte Eintracht)
neben der Kirche ein.*

Yukarıdaki örneklerden de görüleceği gibi, çok sayıda davetiyede örneğin, cumartesi ya da pazar vb. gibi nikâh töreninin/düğünün yapılacağı gün, davetiyelerin çoğunda belirtilmemektedir. Cumartesi ya da pazar gibi davet günü açıkça yazılmış olan az sayıdaki (sekiz metin) davetiyede ise tarih, günden sonra gelmektedir. Bu uygulamayı bir örnekle somutlaştıralım:

Örnek 14: *Am Samstag 11. April 2... um 14 Uhr
ist die kirchliche Trauung
in der Pfarrkirche St.Adolbert in München.*

Şayet davet kilisedeki dini nikâhın yanı sıra dini nikâh öncesi belediyede kıyılan resmi nikâha da yapılıyorsa bu sefer -aşağıdaki örneklerden de göreceğimiz gibi- davet metni birimi daha uzun olmaktadır:

Örnek 15: *Auf dem Standesamt in Uelsen geben wir uns
um 13.00 Uhr das Ja-Wort.*

*Die kirchliche Trauug findet um 16.30 Uhr
in der ev. ref. Kirche zu Lage statt.*

*Hierzu und zur anschließenden Feier um 18.30 Uhr
im "Country Palace" ...straße in Nordhorn
laden wir Euch herzlich ein.*

Ya da iki nikâh sonrasında iki farklı kutlama yapılacaksa; örneğin önce bir kabul töreni (resepsiyon), ardından da bir yemek organize edilmişse, bu çok parçalı evlenme eylemi davet etme biriminin yapısına da yansımaktadır:

Örnek 16: *X & Y
heiraten am 26. Juli 2... um 13.00 Uhr
in der Gemeindehaus von B...*

*Die kirchliche Trauung ist um 14.00 Uhr
in der J... Kirche von B...*

*Anschließend geben wir von 16.30 bis 18.00 Uhr
einen Empfang im Pfarrheim von B...*

*Zu unserer Hochzeitsfest treffen wir uns um 20.30 Uhr
im Restaurant „ ... “ Kangweg 1, in...*

Yukarıdaki örneğin aksine şayet davet, resmi ve/veya dini nikâh törenine değil de yalnızca düğüne yapılıyorsa bu sefer davet metni - diğerlerine oranla - tek tümceden oluşmaktadır:

Örnek 17: *Unsere Hochzeitsfeier findet ab 14.30 Uhr auf
Schloss Eulenbroich in Rösrath bei Köln statt.*

Sıradaki örnekse -yirmi beş davetiyenin yirmi dördünden farklı olarak- davet etme yazısının ikinci tümcesi şiirsel biçimde olan davetiyeyi göstermektedir:

Örnek 18: *Doch dann ist der Tag noch nicht zu Ende,
denn wir nehmen Euch an die Hände
und möchten tanzen, singen und viel lachen
und mit Euch viele schöne Sachen machen,
darum bitten wir hinterher zum Feste*

*im Restaurant „Popenhus“.
(Adres)
alle unsere lieben Gäste.*

Ayrıca bazı davetiyelerde davet metni ek tümcelerle ve ifadelerle süslenmiş, zenginleştirilmiştir: Davetiyenin üreticisi/üreticileri olan gelin ve damat, bu ek tümcelerle davetlilere seslenerek (bazı davetiyelerde davetli kişi/kişilerin adı/adları ile kişiye özel seslenilmektedir) hayatlarındaki bu çok özel güne ilişkin duygularını, sevinç ve mutluluklarını dile getirmektedirler. Ve/veya davetli kişi ve/veya kişilerin düğüne gelmeleri halinde duyacakları sevinci, mutluluğu ifade etmektedirler. Öyle ki, kimi gelin ve damat, davet metninin sonunda hedef kitleye selam ve sevgilerini de iletmektedir. Tamamen kişiye özel ve öznel olan bu ek tümcelerin örnekleri şöyledir:

Örnek 19: *Zu unserer Hochzeit
am Samstag, 18. Juli 2... um 12:30 Uhr
in der Bruder-Konrad Kirche in Ammerstrich
laden wir euch herzlich ein.*

*Es wäre schön, wenn ihr in den vorderen Sitzbänken
aller vier Reihen Platz nehmt.
Die anschließende Feier findet im ... statt.*

Örnek 20: *Zu unserer Hochzeit laden wir herzlich ein.
Unsere Kirchliche Trauung findet am Samstag,*

*den 9. Mai 2... um 16.00 Uhr in der
Christuskirchengemeinde in Nordhorn statt.*

*Anschließend möchten wir zusammen
mit Dir/Euch um 18.00 Uhr unser Glück
in Landgasthof „Am Wald-Eck“ ... feiern.
Wir freuen uns über Dein/Euer kommen.
Liebe Grüße*

Örnek 21: *Liebe M...,
Wir trauen uns und möchten diesen besonderen
Tag gemeinsam mit Dir verbringen!*

*Du bist herzlich eingeladen zur kirchlichen
Trauung am 07. August 2..., 16.30 Uhr
in der Sankt Andreas Kirche zu Haddeby.*

*Anschließend feiern wir gemeinsam im
Gasthof Goos, ...straße .. , in Lübeck.*

Örnek 22: *Liebe G..., Lieber K...
Nach 6 tollen gemeinsamen Jahren werden wir am
Freitag, dem 29. August 2... heiraten.
Diesen Tag möchten wir mit unseren Familien
und engsten Freunden feiern.*

*Unsere Hochzeitsfeier findet ab 14:30 Uhr auf
Schloss Eulobroich in Rösrath bei Köln statt.*

Almanca düğün davetiyelerindeki -örnekleri yukarıda bulunan- davet metni birimi çözümlemesi bize Alman evlilik kültüründe kilise nikâhının resmi nikâhtan daha çok önemsendiğini göstermektedir. Çünkü yirmi beş davetiyeden yirmi biri kilise nikâhına yapılan daveti kapsamaktadır. Yani yirmi bir çift, Alman yasalarına göre dini nikâh öncesi kıyılması zorunlu olan (karş. Heiska 2005: 61) resmi nikâhı değil de kilisede kıyılan dini nikâh törenini davetlilerle paylaşmayı tercih etmişlerdir. Yalnızca iki çift davetlilerle hem belediye'deki resmi nikâh törenini hem de kilisedeki dini nikâh törenini paylaşmak istediklerini duyurmuştur (bkz. örnek 16). İki çift ise ne resmi ne de dini nikâh bilgilerini davetlilerle paylaşmayıp daveti yalnızca düğüne yapmışlardır (bkz. örnek 17).

Elde edilen bulgular ayrıca Alman kültüründe gerçekleşen her evlilik akdinin ardından mutlaka –eş dostla paylaşılan bir kutlama yapıldığını da göstermiştir. Demek istediğim, kutlamasız bir evlilik akdini içeren her hangi bir davetiyeye rastlanılmamıştır. İster pasta ve kahve eşliğinde (bkz. örnek 13) ister yemekli ve danslı, her evlenme eylemi için sistematik olarak bir kutlama yapılmaktadır. Hatta öyle ki kutlama, birden fazla ve ardı ardına olan etkinliklerle tüm gün sürebilmektedir (bkz. örnek 16). Belki de bunun için Alman kültüründe evlilik törenleri için en çok haftanın son iş günü olan cuma ve hafta sonu günleri olan cumartesi/pazar günleri tercih edilmektedir. Tam sayılarla konuşacak olursak, yirmi beş davetiyenin on sekizi cumartesi; beşi cuma ve ikisi pazar günü gerçekleşen nikâh törenine/düğüne ait olduğu ayırt edilmiştir. Yani hafta sonu tatili öncesindeki son iş günü olan cuma günü dışında iş gününe rastlayan davetiye ile karşılaşılmamıştır.

Düğünlerin yapıldığı mekânlara baktığımızda ise restoran (sekiz metin) ve Gasthof/Gasthaus'lar (sekiz metin) gibi mekânların sıklıkla tercih edildiği görülmüştür. Alman kültüründe ve kültür tarihinde özel bir yeri olan “Gasthof”, “Gasthaus” olarak bilinen mekânlar, buldukları yerleşim birimlerinde hem geleneksel Alman yemeklerinin sunulduğu (içkili) lokanta hem de küçük oteller, olarak hizmet vermektedirler. Özellikle köy ve kasaba gibi ufak ölçekli yerleşim yerlerinde bir açıdan ‘şehir kulübü’ ya da ‘köy kahvesi’ gibi halkın (genci, yaşlısı; kadını, erkeği; belediye başkanı, doktoru, işçisi, v.s. ile) toplanma, buluşma yerleridir, denilebilir. Ayrıca, bar, disko ya da konser salonu gibi olanaklara da sahip olduklarından Gasthof ya da Gasthaus'lar bulunduğu yerleşim yerinde komple bir hizmet vermektedirler. Köy ve kasabalarda hatta bazı büyük şehirlerin mahallelerinde bulunan her Gasthaus/Gasthof'un müşterisi genelde bellidir. Herkes kendi köyündeki, semtindeki Gasthaus'un (Gasthof'un) müdavimi sayıldığından buralara gelen her yabancı derhal işletmeci ve müşteriler tarafından fark edilir. Genellikle yöre halkından olan aile tarafından işletirler ve işleten ailenin evi de Gasthaus/Gasthof'un içindedir ya da buna bitişiktir.⁴¹

⁴¹ Ayrıca Bkz.: <http://de.wikipedia.org/wiki/Gastst%C3%A4tte> (çevrimiçi, 22.04.2011).

Az sayıda davetiyede ise (iki davetiye) kutlama için Gemeindehaus/Gemeindezentrum tercih edilmiştir. Gemeindehaus ya da Gemeindezentrum'lar Almanya'da çeşitli sosyal etkinlikler ve buluşmalar için farklı bölümleri içinde barındıran belediyeye ait binalar kompleksidir ve bu binalar, o belediyenin halkına çeşitli sosyal etkinlikler için hizmet vermektedir.

3.2.2.5. 'L.C.V.' (Lütfen Cevap Veriniz)

Yirmi beş davetiyenin on yedisinde 'L.C.V.' yazısına rastlanmıştır. Gelin ve damat, bu birimde davetlilere seslenerek yapılan davete olumlu ve/veya olumsuz yanıt verilmesini rica ettiklerini ya da dilediklerini bildirmektedirler. Dolayısıyla bu birimin işlevsel kimliğinin çağrıda bulunmak olduğunu söyleyebiliriz.

Yirmi beş davetiyenin on yedisinde bulunan 'L.C.V.' metni, on beş davetiyede davet etme yazısının ardından gelmektedir. İki davetiyede ise 'L.C.V.' birimi ötekilerden farklı olarak davet etme metninden önce konumlandırılmıştır.

Yapısal olarak genellikle bir ya da iki ayrı tümceden oluşan 'L.C.V.' birimi, içeriksel olarak iki bölümlüdür: Gelin ve damat önce hedef kitleye seslenerek düğüne gelip gelinmeyeceğinin kendilerine ve/veya ilgili kişi/kişilere haber verilmesi yönünde ricalarını/dilekleri; sonrasında ise bunun gerçekleşebilmesi için ya kendilerinin ya da ilgili kişi/kişilerin iletişim bilgileri yer almaktadır. Aşağıda bu birimin örneklerini yer almaktadır.

Örnek 23: *Über Zusagen bis zum 01. Juli 2009 freuen wir uns.
Tel...*

Örnek 24: *Wir bitten um Antwort bis Sonntag,
den 13.7.2008 unter X...@... Oder 0750/...*

Örnek 25: *Für die Planung von Feier und Übernachtungsmöglichkeiten
bitten wir bis zum 04. April 2009 um Eure Rückmeldung.*

Örnek 26: *Absagen nehmen wir nur ungern bis zum 23. April 2009
unter 0599/... ab 18.00 Uhr entgegen.*

Örnek 27: *Bei Nichtteilnahme bitten wir um Nachricht bis zum 15 Mai 2009, Telefon:...*

Örnek 28: *Bitte gebt uns bis zum 31. Juli 2009 Bescheid ob Ihr kommen könnt. Telefon...*

Örnek 29: *Um uns das Planen zu erleichtern, bitten wir um Eure Antwort bis zum...*

Ayrıca bazı davetiyelerdeki ‘L.C.V.’ yazılarının başına ya da sonuna gelin ve damadın duygularını bildiren ilave ifadeler getirildiği görülmüştür. Aşağıdaki örneklerde bunları görebiliriz:

Örnek 30: *Bitte sagt uns bis zum 15. März per E-Mail an die Adresse x@... oder persönlich Bescheid, ob wir uns über Euer Kommen freuen können.*

Örnek 31: *Wir würden uns freuen, wenn ihr diesen besonderen Tag mit uns verbringt, und erwarten euere Antwort bitte bis spätestens 31. Mai 2009. ...
(Gelinin ve damadın telefon numaraları ve Düğün adına açılan e-posta adresi)*

Örnek 32: *Wir hoffen Ihr seid dabei und freuen uns über Eure Zusage bis zum 31. Juli 2007!
Telefon-Nummer: ...*

Örnek 33: *Wir freuen uns auf Euch und bitten um Antwort bis zum 1. Mai 2009.
Tel:*

Örnek 34: *Über Euer Kommen würden wir uns sehr freuen und bitten um Antwort bis spätestens 15. Mai 2008.*

Yukarıda çeşitli örneklerini gördüğümüz ‘L.C.V.’ yazıları bize Alman kültüründe kullanılan iletişim araçları konusunda – sınırlı da olsa- şu bilgileri vermektedir: On dört davetiyede bulunan iletişim bilgilerinden bu toplumda en yaygın iletişim aracının sabit telefon olduğu görülmektedir. Sabit telefon hattı dışında başka bir iletişim aracından söz eden davetiye sayısı ancak üçtür (iki metinde e-posta; bir metinde e-posta ve gsm, yani cep telefonu). Bir telefon ya da e-posta adresinin bulunmadığı beş davetiyenin dördünde gelin ve damadın ortak adresi birimi bulunduğundan yanıtların bu kanalla gerçekleşeceği varsayılmaktadır.

3.2.2.6. Düğün Hediyesine İlişkin Dilek/Rica

Gelin ve damadın düğün hediyesine ilişkin dilek ve ricalarını açıkladıkları bu birime, yirmi beş davetiyenin onunda rastlanmıştır. Gelin ve damat metnin bu parçasıyla hedef kitleye seslenerek düğün hediyesine ilişkin tercihleri hakkında bilgi vermektedirler. İçeriğine dayanarak bu birimin bilgilendirici bir işlevi olduğunu söyleyebiliriz.

Gelin ve damat bu birimde davetlilere seslenerek onlara hediyeyle ilgili dilek ve ricalarını dile getirmektedirler. Şöyle ki, genelde deyim yerindeyse ‘adet yerini bulsun diye’ verilecek herhangi bir hediye yerine nakit para hediyesi rica edilmektedir. Hatta kimi davetiyede gelin ve damat hediye yerine rica ettikleri nakit para hediyeleri ile balayılarını finanse etmek istediklerini de açıkça ifade etmektedirler. Aşağıdaki örneklerden de görüleceği gibi bu birimin bir özelliği tüm bu dilek ve ricaların şiirsel ve nükteli biçimde dile getirilmesidir:

Örnek 35: *Unser Haushalt ist komplett,
vom Besen bis zum Federbett.
Vielleicht versteht ihr unsere Bitte,
mancherorts ist's auch schon Sitte.
Wollt Ihr uns eine Freude machen,
dann lässt doch unser Sparschwein lachen.*

Örnek 36: *Bevor Ihr ingendetwas kauft,
wertvolle Stunden
durch die Geschäfte lauft;
wir wollen uns das eine
oder andere Möbelstück zulegen –
ein Geldgeschenk wäre daher für uns ein Segen.*

Örnek 37: *Wenn ihr fragt, was wir uns wünschen:
Flitterwochen mit euren Münzen.*

Örnek 38: *Für den Fall, Ihr wollt dran denken, uns eine
Kleinigkeit zu schenken,
macht es Euch doch nicht so schwer, legt einfach ein paar
Taler ins Kuvert und finanziert auf diese Weise
uns eine schöne Hochzeitsreise.*

Örnek 39: *Man lädt nicht ein zum Hochzeitsfest,
damit man sich beschenken lässt.
wollt Ihr es trotzdem, weil's so Sitte,
dann haben wir dir eine Bitte,

zerbrecht Euch nicht erst lang den Kopf,
wir haben Schüsseln, Gläser, Topf.
Für diesen guten alten Brauch,
da tut's ein kleines Sparschwein auch.*

Örnek 40: *Wir wissen längst, dass wir uns lieben
Und schweben auf Wolke sieben.
Doch was uns nicht vom Himmel fällt
Ist ein kleines bisschen Geld.*

Örnek 41: *Wir müssen Euch noch schnell was sagen,
nicht des Schenkenswegen seid Ihr eingeladen.*

*Kommt mit guter Laune und viel Zeit,
dann macht Ihr uns die größte Freud.*

*Wollt Ihr uns trotzdem etwas schenken,
Könnt Ihr an unser Sparschwein denken.*

Aşağıdaki örneklerde ise gelinin ve damadın düğün hediyesine ilişkin dilek ve ricaları nakit para yönünde olmayıp bir hediye listesinden söz edilmektedir. Gelin ve damat, gereksinim duydukları ya da almayı arzu ettikleri eşyaların bir listesini yaparak bu listeye ilgilenen kişi/kişilerin ya da mağazanın adını ve iletişim bilgilerine yer verilmiştir:

Örnek 42: *Kontakt Geschenkenliste:*

Örnek 43: *Dinge, über die wir uns freuen, kennt: Irmgard...
07000 0000, (+E-Mail...)*

Örnek 44: *Mit Johanna ist unser
größter Wunsch in Erfüllung gegangen –
wenn Ihr jedoch etwas schenken möchtet,
findet Ihr Anregungen und Ideen bei
„Pallmann“ in ... (Telefon ...).*

Son örnekteki düğün hediyesine ilişkin dilek ve rica yazısında adı geçen ‘Johanna’ nın davetiyenin ikinci sayfasında bulunan gelin ve damadın kollarında tuttıkları ortak bebeklerini kast ettikleri varsayılmaktadır. Bu da bize bu çiftin ortak bebekleri

olduktan sonra evlendikleri bilgisini vermektedir. Gelin ve damat bu birimde davetlilere seslenerek, 'Johanna' adındaki bebekleri ile aslında arzu ettikleri her şeye sahip olduklarını ama yine de bir hediye almayı düşünüyorlarsa 'Pallmann' adındaki mağazada kendilerine yardımcı olacak fikirler ve önerilerin bulunduğunu dile getirmişlerdir.

Düğün hediyesine ilişkin dilek ve rica biriminin davetiyelerdeki konumuna baktığımızda on davetiyenin dokuzunda 'L.C.V.' biriminin ardından geldiğini gördük. 'L.C. V.' birimi bulunmayan bir davetiyede ise bu birim, gelin ve damadın adlarından sonra gelmektedir.

3.2.2.7. Gelin ve Damadın (Ev) Adresi

Yirmi beş davetiyenin on ikisinde gelin ve damadın (ev) adresi birimi bulunmaktadır. Bazı davetiyelerde gelin ve damadın (ev) adresinin önünde "Unsere Adresse", ya da "Unser Heim" gibi açıklamaların bulunması bu adresin evlenen çiftin evlerine ait olduğunu göstermektedir. Bazı davetiyelerde ise böyle bir açıklama bulunmayıp bunun yerine gelin ve damadın ad ve soyadları bulunmaktadır. Almanca bütüncenin on ikisinde görülen bu birimden hareketle evlenen çift ile davetlilerin arasında evlilik sebebiyle posta ile bir iletişimin olageldiği sonucuna varılmıştır. Örneğin gelin ve damadın yazılı olarak (örneğin bir tebrik kartı ile) tebrik edilmesi ya da posta yolu ile hediye gönderilmesi gibi.

3.2.2.8. Diğer/Ek (Dilekler) Bilgiler

Bütüncemizi oluşturan yirmi beş davetiyenin yedisinde bulunan diğer/ek (dilekler) bilgileri birimi altında aşağıdaki açıklamalar yer almaktadır:

- iki davetiyede düğün organizasyonuna ilişkin önerisi ve/veya sorusu olanların müracaat edebilecekleri kişi/kişilerin adı/soyadı, iletişim bilgileri (telefon, e-posta gibi),

- davetlilerden gelin ve damadı zor durumda bırakacak düğün oyunların (örneğin gelin kaçırma gibi) arzu edilmediği,
- uzaktan gelecekler için şayet geceleme/konaklama düşünülüyorsa otel önerileri, rezervasyon, oda fiyatları hakkında bilgi,
- kilisenin ve/veya düğünün yapılacağı mekânın adresi, yol tarifi, krokisi,
- kilise ve/veya düğünün yapılacağı mekânın otopark olanakları.

Söz konusu bu ek bilgilerin davetiyelerdeki örnekleri şöyledir

Örnek 45: *Solltet Ihr unseren Tag ein Wenig mitgestalten wollen, sammelt unser Festkomitee gerne Eure Ideen: Ansprechspartner...*

Örnek 46: *Solltet Ihr unseren Tag ein wenig mitgestalten wollen, setzt Euch bitte mit unseren Organisator... Bitte keine Brautentführung und Spiele, die unsere aktive Teilnahme erfordern!*

Örnek 47: *Bei Fragen und Ideen zum Fest hilft: ... (isim, telefon ve e-posta adresi.)*

Örnek 48: *Kostenlose Parkplätze stehen hinter dem Congress Centrum Ausreichend zur Verfügung.*

Bei Fragen rund um die Gestaltung der Hochzeitsfeier Wendet Euch bitte an: ...

*Übernachtungsgästen empfehlen wir das benachbarte 3***Hotel Tuliplin (www ...) Bei Bedarf bitte selbst buchen!*

Sonderangebot bei Voraussetzung 55,25 €/Dopplezimmer bzw. 46,75 €/Einzelzimmer, ohne Frühstück (Stand: 10.03.2009)

Bu birim incelemesi bizi – her ne kadar iki davetiye ile sınırlı olsa da – Almanca davetiyelerde “düğün oyunları” (Hochzeitsspiele) olarak adlandırılan bir etkinlikle karşılaştırmıştır. Söz konusu uygulamanın bütüncenin genelini kapsamaması ve konunun çalışmamız kapsamı dışında görülmesi sebebiyle bu konu ayrıntılı olarak ele alınmayacaktır. Ancak internette yapılan araştırma sonucu “Hochzeitsspiele” (düğün oyunları) ya da “Brautentführung” (gelin kaçırma) başlığı altında sayısız web sayfası bulunduğu görülmüştür. Söz konusu bu web sayfalarında çok sayıda ve birbirinden farklı düğün oyunları konu edilmektedir. Yine bu web sayfalarında, bu

tür düğün oyunlarının yüz yıllar öncesine dayanan bir gelenek olduğu ve bölgeden bölgeye değişiklik gösterdiği bilgilerine ulaşılmıştır.⁴²

Böylece Almanca düğün davetiyelerinin yapı incelemesinin sonuna gelmiş bulunuyoruz. Yapılan metin çözümlemesi bize bu metinlerin yapısını meydana getiren birimlerin neler olduğunu göstermiştir. Birimlerin örneklerini gördüğümüz gibi, her bir birimi kendi içinde ele alarak içeriğini, işlevini, metnin bütünündeki olası yerlerini de gördük. Şimdi ulaştığımız kimi verileri, bu metin türünü bizden önce Almancada inceleyen çalışmanın bazı sonuçları ile karşılaştıracacağız. Böylece Almanca davetiyeleri artzamanlı değerlendirmiş olacağız.

3.2.2.9. Değerlendirme

Çalışmamızın başında Almanca davetiyeleri inceleyen tek çalışmaya rastladığımızı ve bu (karşılaştırmalı) çalışmanın da Heiska'ya ait olduğunu söylemiştik. Bu çalışmada 1992–2003 yıllarına ait on beş Almanca düğün davetiyesi incelenmiş, davetiyelerin yapısında toplam yedi birim bulunmuştu. Bunlardan ikisi zorunlu (davet etme yazısı ile daveti yapanların adları); beşi de seçimlik birimlerdi (başlık, şiirsel anlatım, 'L.C.V.', düğün hediyesine ilişkin açıklama ve diğer). Biz ise 2005-2009 yıllarına ait yirmi beş davetiye metnini inceledik ve şu birimleri saptadık:

1. Başlık (seçimlik)
2. Şiirsel (seçimlik)
3. Gelin ve damadın adı (soyadı) (zorunlu)
4. Davet etme (zorunlu)
5. 'Lütfen Cevap Veriniz' (seçimlik)
6. Düğün hediyesine ilişkin dilek ve rica (seçimlik)
7. Gelin ve damadın (ortak) ev adresi (Seçimlik)
8. Diğer/ Ek bilgiler (seçimlik)

⁴² Bkz.: http://magazin.traumhochzeit.com/Brautentfuhrung_Brautraub_Brautstehlen_Maschkara, <http://www.inberlinheiraten.de/hochzeitsbrauch.html> (çevrimiçi, 22.04.2011).

Görüldüğü gibi, Heiska’da yedi olan birim sayısı bizde sekiz olmuştur. Çünkü bizim bütüncemizde karşılaşılan gelin ve damadın ortak adresi birimi bir Heiska’da bulunmamaktadır. Bu farklılığın dışında, öteki birimler ve birimlerin davetiyelerin genelindeki sırası aynıdır. Dolayısıyla Alman kültüründe üretilen ve kullanılan düğün davetiyelerinde 2003’den beri yapısal anlamda büyük bir değişikliğin olmadığını söyleyebiliriz. Ancak önceki çalışmada büyük ölçekli yapıyı oluşturan birimler daha çok dilbilgisel açıdan ele aldığından iki çalışma arasında çok da fazla karşılaştırma yapmak olanaklı değildir. Birimlerin bütüncede görülme sıklıkları yüzde oranı ile verilmiştir. Dolayısıyla biz de aşağıdaki değerlendirmede birimlerin bütüncede görülme sıklıklarını yüzde oranı olarak vereceğiz. Böylece karşılaştırmayı ortak bir temel üzerinden yürütmüş olacağız. Ancak karşılaştırma yapmadan önce, bu metinlerin yapısında saptadığımız birimlerden meydana gelen kurguyu özetlemek istiyorum.

Gerçekleştirilen büyük ölçekli yapı çözümlemesi yirmi beş Almanca davetiyenin on altısının metne bir başlıkla başladığını göstermektedir. Kullanılan başlıklarda genellikle ya “Wir heiraten” (Biz evleniyoruz) vb.de olduğu gibi evlilik eylemine ya da “Einladung” (Davetiye) vb.’de olduğu gibi metin türüne gönderme yapılmaktadır. Başlığın ardından gelen şiirsel metin birimi ise on bir davetiyede görülmüştür. Şiirsel metin biriminin bulunduğu bu on bir davetiyenin altısında önce başlık birimi bulunduğu için, şiirsel metin bu davetiyelerde ikinci sırada; öteki beş davetiyede ise ilk sırada yer almaktadır. Şiirsel metin birimi altında görülen çeşitli düzyazı ya da dize şeklindeki söz birliktelikleri ile bu özel günün anlam ve önemi vurgulanmakta, evliliğe ilişkin duygu yüklü ifadeler yer almaktadır. Bütünce içinde yer alan yirmi beş davetiyenin tamamında zorunlu olarak yer alan gelin ve damadın adları birimi, seçimlik olan bu iki birimin yer aldığı davetiyelerde üçüncü (ya da duruma göre ikinci); öteki davetiyelerde ise doğal olarak ilk sırada yer almaktadır. Ancak az sayıda da olsa (beş metin) gelin ve damadın adlarının davet metninden sonra ikinci sıraya yerleştirildiği davetiyelere de rastlanılmaktadır. Bazı davetiyelerde (beş davetiye) ise gelin ve damadın adları ile davet metninden önce ve sonra olmak üzere

iki kez karşılaşılmıştır. Almanca davetiyelerde gelin ve damat, ya yalnızca ön adları ile ya da ad ve soyadları ile yer almaktadır.

Gelin ve damadın adlarından sonra, yine Almanca bütüncemizin tamamında görülen davet metnini, on yedi davetiyede ‘L.C.V.’ metni takip etmektedir. ‘L.C.V.’ yazısı ile karşılaşılan bu on metnin dokuzunda bu birimin ardından düğün hediyesine ilişkin dilek ve rica birimi yer almaktadır. Bir davetiyede ise ‘L.C.V.’ yazısı hemen gelin ve damadın adlarından sonra görülmektedir. Seçimlik başka bir birim olan gelin ve damadın ev adresi birimi ise on iki davetiyede karşılaşılmıştır. Almanca davetiyelerin son (seçimlik) birimi olan diğer/ek bilgilerle yalnızca yedi davetiyede rastlanılmıştır ve bu birim altında düğün organizasyonuna ilişkin ek açıklamalar, dilekler bulunmaktadır.

Yukarıda özetlenen metnin yapısı düzlemindeki sonuçları Heiska’nın çalışmasında görülen bulgularla karşılaştırdığımızda 2003 yılı öncesi davetiyelerde %73 oranında görülen başlık biriminin bizde %64 olduğunu; aynı şekilde %50 olan şiirsel metin (Spruch) biriminin ise bizde %44 olduğunu söyleyebiliriz. Bu sayılar bize seçimlik olan bu birimlerin davetiyelerde –çok az bir oranda- daha az tercih edildiğini göstermektedir. Diğer bir seçimlik birim olan ‘L.C.V.’ birimindeki değişiklik ise biraz daha fazladır. 2003 yılı öncesi davetiyelerde %87 oranda görülen ‘L.C.V.’ birimi ile bu çalışmanın bütüncesinde %68 oranında davetiyede karşılaşılmıştır. Bir başka seçimlik birimde, düğün hediyesine ilişkin dilek ve rica biriminde ise düşüş değil aksine artış gözlemlenmektedir. Alman kültüründe üretilen 2003 yılı öncesi davetiyelerde bu birim %27’ oranda yer alırken 2005-2009 yılları arasında %40 oranda davetiyede (on metin) yer almaktadır.

Birimlere içerik açısından baktığımızda ise ‘Diğer’ biriminde yer alan ek bilgi ve dileklerde farklılıklar olduğu görülmektedir. Heiska bu birim altında (iki metinde) davetiyeye iliştirilen, gelin ve damadın evlilik kararlarına dair metaforik açıklamaların bulunduğu pusula (Aufhänger) ile bir davetiyede yemeğin ücretsiz

olduğu gibi, düğün yemeğine ilişkin açıklamalar saptamıştır. Bizim çalışmamızdaki ‘Diğer/ek (dilekler) bilgiler’ birimindeyse – bölüm 3.2.2.8’de ayrıntılı olarak açıklandığı gibi – düğüne ilişkin soruları olanların müracaat edebileceği kişi/kişilerin adı ile iletişim bilgileri, düğüne gelerek gece konaklamayı düşünenler için otel bilgileri ve düğünün yapılacağı mekândaki otopark şartları gibi bilgiler mevcuttur.

Birimlerin içerikleri bize ayrıca Almanya’daki evlenme kültürünün -neredeyse- aynen korunduğunu da göstermektedir. Heiska, davet etme yazısı ile davetlilerin hem resmi hem de dini nikâha davet edildiğini belirlemiş; çalışmasını destekleyen anket sonuçlarına dayanarak Alman çiftlerin %93’ünün resmi nikâhın yanı sıra, zorunlu olmamasına karşın- kilisede de bir dini nikâh töreni yaptıklarını söylemişti. Benzer sonuçlara bu çalışmada da ulaşılmıştır (bkz. bölüm 3.2.2.4.): Bütüncemiz içinde bulunan yirmi beş davetiyenin yirmi biri (oran olarak %92) hedef kitleyi kilise nikâhına (bunların içinde iki davetiyede ise hem resmi hem de dini nikâha) davet etmektedir. Bunların dışında iki davetiyede ise davet hem resmi hem de dini nikâha yapılmaktadır. Bu açıdan iki çalışma arasındaki fark yalnızca %1’dir.

Benzer şekilde ‘L.C.V.’ biriminin içeriği göz önünde bulundurulduğunda Alman kültüründe, 2003’ten 2009’a, kullanılan iletişim araçlarında da bir farklılık olmadığını söyleyebiliriz. Çünkü Heiska’nın bütüncesindeki ‘L.C.V.’ birimlerin tamamına yakınında tek iletişim aracı olarak sabit telefon yer almaktadır. Bu saptama bizim bütüncemiz için de geçerlidir. Ancak, az sayıda da olsa e-posta ikinci bir iletişim aracı olarak davetiyelerde kendine yer edinmeye başlamıştır. Daha doğrusu e-posta adresi kullanımı 2003 yılından 2009’a kadar %0,06’dan (bir davetiyeye) %12’ye (üç metin) yükselmiştir. ‘L.C.V.’ biriminde gözlemlenen bir farklılık da Heiska’nın çalışmasında iki davetiyenin “L.C.V.” yazısında iletişim kurulacak kişi olarak gelinin ve damadın aileleri örneğin ‘X Ailesi’ (adresi) ve ‘Y Ailesi’ (adresi) şeklinde bildirilmektedir. Bizim bütüncemizde görülen ‘L.C.V.’ birimlerinde böyle bir özellik ile karşılaşılmamıştır. Yine Heiska’nın bütüncesindeki bir ‘L.C.V.’ biriminde aranacak kişiler olarak yer alan gelin ve damat, adları ile değil de örneğin “Familie Gärtner” olarak yer almaktadır. Bizim bütüncemizde belirlenen ‘L.C.V.’

birimlerinde bu tarz uygulamalar yerine ya gelin ve/veya damadın adı/soyadı ya da aranacak kişinin adı/soyadı bildirilmektedir.

Son olarak, iki çalışma arasındaki temel bir farklılık da gelin ve damadın adlarına ilişkindir. Heiska, gelin ve damadın adlarını bir birim olarak değil de daveti yapanların adları olarak değerlendirilmiştir. Gelin ve damadın adları Heiska'da %47 oranda örneğin başlık ya da davet yazısı gibi, başka bir birimin bir parçası olarak kabul edilmiştir. Biz ise gelin ve damadın adlarını bütüncenin tamamına yakınında bağımsız, ayrı bir birim olarak kabul ettik. Gelin ve damadın adları bağlamında diğer bir farklılıkta, bizim bütüncemizdeki kimi davetiyelerde gelin ve damadın adlarına iki kez rastlanmasıdır. Böyle bir özellik Heiska'nın çalışmasında yoktur.

3.3. Biçem

Çalışmanın bu bölümünde biçem ölçütü altında davetiyelerin dili üzerinde durulacaktır. Başka bir deyişle metin üreticilerinin dilsel/sözcüksel tutumları incelenecektir. Örneğin metin üreticisinin/üreticilerinin, -bir anlamda gelin ve damat diğer anlamda gelin ve damat ile bunların anne ve babaları- kendilerinden söz ederken ve okura/alıcıya seslenirken kullandığı/kullandıkları kişi zamirleri, adılar; hedef kitleyi davet ederken ve evlilik törenini dile getirirken kullanılan sözcük ve sözcük öbekleri eylemler vb. gibi dilsel araçlara bakılacaktır.

3.3.1. Türkçe Davetiyelerde Biçem

Türkçe davetiyelerde kullanılan dilsel/sözcüksel tercihleri belirlemek amacıyla bütüncü içinde bulunan yirmi beş davetiye metnini incelediğimizde şu veriler elde edilmiştir:

3.3.1.1. Metin Üreticisinin Kendinden Söz Etmesi

Yapılan inceleme sonucu Türkçe davetiyelerin çoğunda (yirmi bir metin) metin üreticilerinin kendilerinden birinci çoğul kişi zamiri “biz” ile söz ettiklerini ve buna bağlı olarak sözcük ve eylemlerin sonuna –aşağıdaki örneklerde de görüleceği gibi– birinci çoğul kişi eklerinin getirildiği görülmüştür

Örnek 1: *Birlikteliğimizi evliliğe götüren yolda
Mutluluğumuzu sizlerle paylaşmayı diliyoruz.*

Örnek 2: *Berberliğe adım attığımız
bu çok özel günümüzde
mutluluğumuzu sizinle paylaşmak
bizi onurlandıracaktır.*

Örnek 3: *Evleniyoruz
Evlilik Törenimizde
Sizleri de Aramızda Görmekten Mutluluk Duyacağız*

Örnek 4: *Sevgi, saygı ve anlayışla
Temelini attığımız
Beraberliğimizi sonsuza dek
Sürdürmeğe karar verdik.*

Bütünce içindeki dört davetiyede diğerlerinden farklı olarak metin üreticileri kendilerinden herhangi bir kişi adlı kullanmadan yalnızca ad ve eylemlerin sonuna üçüncü çoğul kişi eklerini getirerek, yani üçüncü çoğul kişi olarak söz etmektedirler:

Örnek 5: *Düğün törenlerinde sizleri aralarında
görmekten mutluluk duyarlar.*

Örnek 6: *Merih & Karaca'nın
04.02.2... Cumartesi günü saat 26.30'da
Kadıköy Evlendirme Dairesi'nde
gerçekleşecek olan nikah törenini onurlandırmanızı rica ederler.*

Örnek 7: *Sizleri de bu mutlu günlerinde
aralarında görmekten
onur duyacaklardır.*

Biçem incelememizin bir sonraki aşamasına geçmeden önce bir konuya açıklık getirmek istiyorum: Türkçe davetiyelerde kendilerinden “biz” olarak söz eden metin üreticileri, gelin ve damadın yanı sıra anne ve babalarını da içermektedir. Çünkü Türkiye kültüründe –yapılan ‘büyük ölçekli yapı’ çözümlemesinin de gösterdiği gibi- davet sahibi, yani daveti yapanlar olarak gelin ve damatla birlikte anne babalar da davetiyelerde yer almaktadırlar. Hatta sıra dışı bir uygulama olarak bir davetiyede gelinin babasının adı/soyadından önce meslek unvanına da (Dr.) yer verilmiştir (bkz. bölüm 3.2.1.3. örnek 17).

3.3.1.2. Hedef Kitleye/Davetlilere Seslenme

Türkçe bütüncemizin tamamında metin üreticisi/üreticileri metnin okuru/alıcısı olan hedef kitleye yani davetlilere birinci çoğul kişi adlı olan “siz/sizler” sözcüğünü kullanarak ve buna bağlı olarak özne ve eylemlere birinci çoğul kişi eklerini getirerek resmi biçimle seslenmektedir. Dolayısıyla aşağıda örnek uygulamalarını gördüğümüz resmi hitap şeklinin Türkçe davetiyelerde zorunlu olduğunu söyleyebiliriz.

- Örnek 8: *Birlikteliğimizi evliliğe götüren yolda
Mutluluğumuzu sizlerle paylaşmayı diliyoruz.*
- Örnek 9: *Berberliğe adım attığımız
bu çok özel günümüzde
mutluluğumuzu sizinle paylaşmak
bizi onurlandıracaktır.*
- Örnek 10: *Evleniyoruz
Evlilik Törenimizde
Sizleri de Aramızda Görmekten Mutluluk Duyacağız*
- Örnek11: *Düğün törenlerinde sizleri aralarında
görmekten mutluluk duyarlar.*
- Örnek 12: *Merih & Karaca'nın
04.02.2... Cumartesi günü saat 26.30'da
Kadıköy Evlendirme Dairesi'nde
gerçekleşecek olan nikah törenini onurlandırmanızı rica ederler.*
- Örnek 13: *Sizleri de bu mutlu günlerinde
aralarında görmekten
onur duyacaklardır.*

3.3.1.3. Davet Etme

Türkçe davetiyelerin tamamında hedef kitle nikâha ve/veya düğüne “davetlisiniz/davet ederiz” v.b. şeklinde doğrudan değil de daveti çağrıştıran ve davetin yerine geçen “...onurlandırmak, aralarında/aramızda görmek, paylaşmak” vb. gibi başka eylemlerle, sözcüklerle davet edilmektedir:

- Örnek 14: *04.02.2... Cumartesi günü saat 26.30'da
Kadıköy Evlendirme Dairesi'nde
gerçekleşecek olan nikah törenini onurlandırmanızı rica ederler.*
- Örnek 15: *30 Ağustos 2... Perşembe günü yapılacak
nikah ve düğün töreninde sizleri aramızda görmekten
mutluluk duyacağız*
- Örnek 16: *Birlikteliğimizi evliliğe götüren yolda
Mutluluğumuzu sizlerle paylaşmayı diliyoruz.*

- Örnek 17: *Birlikteliğimizin
sonsuz kadar sürmesi umut ve dileğiyle
Ortak yaşama adım atığımız bu günde
Bizimle olmanızı diliyoruz.*
- Örnek 18: *Dopdolu geçen bir yılın ardından beklediğimiz gün ☺
En güzel, en heyecanlı, en mutlu...
Ve her anı, sizlerle paylaşınca daha da özel...*
- Örnek 19: *Ruh eşler olduğumuzu bildik hep, bu kadar beklesek de...
Şimdi bir ömrü paylaşmak istiyoruz, ilk adımımız da önünüzde...*

Yukarıdaki ve diğer örneklerin dışında az sayıda davetiyenin (iki metin) yalnızca “Biz Evleniyoruz” ya da “Evleniyoruz” şeklinde bildiri tümcesinden oluştuğu daha önce de belirtilmişti (bölüm 3.2.1.2.). Söz konusu bu bildiri tümceleri okurda davet metni gibi kabul edildiği varsayılmaktadır. Söz konusu bu ve aşağıdaki örnekteki gibi davet metinleri eksilteli yapılar⁴³ olarak karşımıza çıkmaktadır:

- Örnek 20: *“Sonsuza dek” derken;
Sizlerle birlikte...*

3.3.1.4. Evlilik Töreninden Söz Etme

Davetiyelerin çoğunda evlilik töreni doğrudan değil de; “birliktelik, beraberlik, ortak yaşam, mutlu gün, yaşamlarının en özel günü, beraberliğe/ortak yaşama adım atmak” ve aşağıdaki örneklerden de görüleceği gibi süslü ve dolaylı biçimde dile getirilmektedir.

- Örnek 21: *Ruh eşler olduğumuzu bildik hep, bu kadar beklesek de...
Şimdi bir ömrü paylaşmak istiyoruz, ilk adımımız da önünüzde...*
- Örnek 22: *‘Sonsuza dek’ derken;
Sizlerle birlikte...*
- Örnek 23: *Dopdolu geçen bir yılın ardından beklediğimiz gün ☺
En güzel, en heyecanlı, en mutlu...
Ve her anı, sizlerle paylaşınca daha da özel...*

⁴³ Eksilteli: “(Alm. Elipse, Auslassung, Fr. Elipse, İng. Ellipsis). Olağan koşullardaki biçimine oranla kimi öğeleri eksik olan, ama anlamayı aksatmayan dizim” (Vardar, 2002: 92).

Örnek 24: *Birlikteliğimizin sonsuza kadar sürmesi umut ve dileğiyle*
Ortak yaşama adım attığımız bu günde
Sizlerle birlikte olmaktan mutluluk duyacağız.

Az sayıdaki davetiyede ise evlilik töreninden doğrudan “nikâh töreni, nikâh ve düğün töreni, evlilik töreni” olarak söz edilmektedir.

3.3.1.5. Değerlendirme

Biçemsel inceleme sonucu elde ettiğimiz sonuçları özetleyecek olursak, Türkçe davetiyelerde metin üreticisinin/üreticilerinin kendilerinden “biz” diye söz ettikleri ve bu biz’in gelin ve damadın yanı sıra gelin ve damadın anne-babalarını da (hatta babanın meslek unvanını da) kapsadığı; metnin alıcısı olan davetli kesime “siz” ya da “sizler” sözcüklerini kullanarak seslendikleri görülmüştür. Bu veriler bize Türkiye’de üretilen davetiyelerde tek hitap şeklinin resmi olduğunu göstermektedir.

Metnin üreticisi/üreticileri “siz” ya da “sizler” sözcükleri ile resmi biçimde seslendikleri hedef kitleyi davet ederken de doğrudan “sizi davet ediyoruz/ederiz” ya da “davetlisiniz” vb. şeklinde, yani “davet etmek” fiili ile doğrudan değil de, “onurlandırmak, aralarında/aramızda görmek, paylaşmak” vb. gibi başka sözcük ve eylemlerle, dolaylı yoldan davet etmektedir. Süslü ve dolaylı biçime ayrıca evlilikten söz ederken kullanılan sözcüklerde de rastlanmaktadır. Gerçi az sayıda örnekte evlilik eylemi “nikâh, nikâh töreni, düğün töreni, evlilik töreni, nikâh ve düğün töreni” gibi sözcük ve sözcük öbekleriyle doğrudan ifade edilmektedir ama Türkçe davetiyelerde evlilik eylemi, çoğunlukla “birliktelik, beraberlik, ortak yaşam, mutlu gün, yaşamı(mızı)n en özel günü, beraberliğe/ortak yaşama adım atmak” vb. gibi süslü ve dolaylı olarak dile getirilmektedir.

Biçem incelemesinin bize sunduğu sonuçları, bu metin türünü bizden önce Türkçede ele alan çalışmalarla (Çubukçu, 2005a, 2005b ve Karahan, 2005) karşılaştırdığımızda dikkatimizi çeken dilsel farklılıkları şöyle sıralayabiliriz: Söz konusu her iki çalışmada da görülen “sevgili/kıymetli/değerli oğlumuz, kızımız, evlatlarımız/

çocuklarımız” ya da “X ve Y’nin sevgili/kıymetli/değerli evlatları/çocukları”, “yaşamlarının baharındaki gençlerimiz” v.b. gibi sözcüklere ve ifadelere bu çalışmada rastlanmamıştır. Bizim bütüncemiz içinde yer alan davetiyelerin tamamında gelin ve damat, bu vb. sıfat ve tanımlamalarla değil de doğrudan, örneğin “X ve Y” kişileri olarak, adları ile yer almaktadır. Bu farklılıklardan yola çıkarak – daha önce de ifade edildiği gibi – Türkçe davetiyelerde bir özne değişikliğinin söz konusu olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca davetiyelerin çoğunda (yirmi metin) davetlilere seslenerek onları davet eden de anne ve babalar değil gelin ve damadın kendisidir (bkz. bölüm 3.2.1.2.).

Bunların dışında bizim bütüncemizde metin üreticisinin/üreticilerinin hedef kitleye, “siz sevgili/değerli dostlarımızla/yakınlarımızla/sevdiklerimizle” v.b. gibi nitelik belirten sözcüklerle karşılaşılmamıştır. Karahan’ın çalışmasında sıklıkla görülen şiir şeklinde davet etme metni bu çalışmanın bütüncesinde neredeyse yok denecek kadar azdır. Aynı şekilde Çubukçu’nun (2005b) bütüncesinde olağan bir uygulama olarak kabul edilen çağrı metinlerinde her sözcüğün ilk harfinin büyük harfle başlaması uygulaması ile örnek metinlerimizde rastlanmamıştır. Ayrıca “nikâh duası, gelin alma, mevlütlü nikâh, gelin kınası” gibi tören türleri ile de bu çalışmada karşılaşılmamıştır.

3.3.2. Almanca Davetiyelerde Biçem

Çalışmamızın bu bölümünde Almanca davetiyeleri biçemsel açıdan inceleyerek kullanılan dilsel araçları belirlemeye çalışacağız.

3.3.2.1. Metin Üreticisinin Kendinden Söz Etmesi

Almanca davetiyelerin çoğunda metnin üreticisi/üreticileri olan gelin ve damat kendilerinden 1.çoğul kişi zamiri olan “biz” (Almanca “wir”) olarak bahsetmektedirler. Söz konusu uygulamanın örnekleri şöyledir:

- Örnek 1: *Wir heiraten*
- Örnek 2: *Wir trauen uns*
- Örnek 3: *Wir sind gestrandet und geben uns das “Ja”-Wort*
- Örnek 4: *Zu unserer Hochzeit laden wir herzlich ein*
- Örnek 5: *Wir freuen uns Euch mitteilen zu können dass wir
am 28. August 2... um 11.00 Uhr
in der ...kirche heiraten*
- Örnek 6: *Unsere kirchliche Trauung findet am
30. August 2... um 14.00 Uhr in der “Kleinen
Kirche” in K... statt.*
- Örnek 7: *Auf dem Standesamt in Uelsen geben wir uns
um 13.00 Uhr das Ja-Wort.*

Ancak, az sayıda davetiyede, gelin ve damadın kendilerinden 3.kişi, yani “X ve Y” kişileri olarak söz ettikleri de görülmektedir:

- Örnek 8: *X & Y
heiraten am 26. Juli... um 13.00 Uhr
im Gemeindehaus von B... .*

3.3.2.2. Hedef Kitleye/Davetlilere Seslenme

Almanca davetiyelerin tamamında hedef kitleye “Ihr” (siz) sözcüğü ile samimi biçimde seslenilmektedir. Her ne kadar bu (Ihr) kişi zamirini Türkçeye “siz” olarak çevirsek de bu noktada Türkçe’deki siz sözcüğünün Almandaki karşılığının hem “Sie” hem de “Ihr” olduğunu açıklamakta yarar var. Bu ikisi arasında biçemsel bir farklılık vardır. Şöyle ki, “siz” zamirinin Almandaki karşılığı “Sie” olup, “Ihr” ise 2. tekil “Du” (sen) hitap şeklinin çoğuludur. İşte Almanca davetiyelerde metin üreticileri hedef kitleye, “Ihr” zamiri ile başka bir deyişle “Du” nun çoğulu ile seslenmektedirler. Aşağıdaki örneklerden de bunu görebiliriz:

- Örnek 9: *Wir freuen uns Euch mitteilen zu können dass wir
am 28. August 2... um 11.00 Uhr
in der ...Kirche heiraten.*

*Darüber hinaus seid Ihr alle zu unserem Hochzeitsfest
im Restaurant B... um 19.00 Uhr herzlich eingeladen.*

Örnek 10. *Es wäre schön, wenn Ihr in den vorderen Sitzbänken
aller vier Reihen Platz nehmt.*

Örnek 11: *Anschließend möchten wir zusammen
mit Dir/Euch um 18.00 Uhr unser Glück
in ... am... feiern.*

Örnek 12: *Wir freuen uns über Dein/Euer kommen.*

Örnek 13: *Du bist herzlich eingeladen zur kirchlichen
Trauung am 07. August ..., 16.30 Uhr
in der ... Kirche .*

Kişi zamiri kullanmak yerine; “Bütün akraba ve dostlarımız” (Alle Verwandten und Freunde; ya da Liebe Gabi, Liebe Karl ya da Liebe Margret) gibi doğrudan ön adları ile seslenilen az sayıdaki Almanca davetiyede ise samimi biçem daha da ön plana çıkmaktadır. Ayrıca söz konusu bu davetiyelerde metin üreticileri bu şekilde seslendikleri davetlilere davet etme yazısında “Du” (sen) diye seslenmektedirler (bkz. örnek 13).

3.3.2.3. Davet Etme

Almanca davetiyelerde hedef kitle –çoğunlukla- “Wir laden... ein” şeklinde yani “davet etmek” (einladen) fiili ile doğrudan davet edilmektedir.

Örnek 14: *Alle Verwandten und Freunde laden wir herzlich zu
unserer Hochzeitsfeier in das Restaurant ‘Am Kamin’
(Adres) ein.*

Örnek 15: *Zur Feier um 18.00 Uhr im Saalbetrieb K...
laden wir herzlich ein.*

Bazı davetiyelerde ise hedef kitle yukarıdaki örneklerde olduğu gibi “Einladung” (davetiye) sözcüğü ya da “einladen” (davet etmek) fiili ile davet edilmekte ve ya öncesinde ya da sonrasında, “buluşmak, bir araya gelmek, toplanmak, birlikte kutlamak” vb. farklı eylem ve sözcüklerle davet bir kez daha yinelenmektedir:

Örnek 16: *Zu unserer Hochzeit
Am Samstag, 18. Juli ... um 12:30 Uhr*

*in der ... Kirche in K...
laden wir euch herzlich ein.*

*Es wäre schön, wenn Ihr in den vorderen Sitzbänken
aller vier Reihen Platz nehmt.*

Örnek 17: *Zu unserer Hochzeit laden wir herzlich ein.
Unsere kirchliche Trauung findet am Samstag,
den 9. Mai ... um 16.00 Uhr in der
Christusgemeinde in ... statt.*

*Anschließend möchten wir zusammen
mit Dir/Euch um 18.00 Uhr unser Glück
in ... am... feiern.*

Örnek 18: *Wir trauen uns und möchten diesen besonderen
Tag gemeinsam mit Dir verbringen!*

*Du bist herzlich eingeladen zur kirchlichen
Trauung am 07. August ..., 16.30 Uhr
in der ... Kirche.*

3.3.2.4. Evlilik Töreninden Söz Etme

Almanca davetiyelerin çoğunda evlilik töreninden; “Hochzeit” (Düğün), “Hochzeitsfest” ya da “Hochzeitsfeier” (düğün töreni) ya da “Trauung” (Nikâh) sözcükleri ile doğrudan bahsedilmektedir. Ancak az sayıda davetiyede, aşağıdaki örneklerde olduğu gibi, evlilik töreninden –özellikle başlıklarda- dolaylı şekilde söz edilmektedir.

Örnek 19: *Das Ja-Wort geben (Evet Sözü Vermek)*

Örnek 20: *Das „Wilde“ aus der Ehe streichen
(Beraberliğimizi yasallaştırıyoruz)*

Örnek 21. *Wir sind gestrandet und geben uns das „Ja“-Wort!
(Demir attık ve “evet” diyoruz!)*

3.3.2.5. Değerlendirme

Yaptığımız biçem incelemesi bize Almanca davetiyelerde metin üreticisi olan gelin ve damadın kendilerinden çoğunlukla birinci çoğul kişi zamiri olan “biz” (wir) ile az

sayıda davetiyede ise üçüncü kişi, yani “X ve Y” kişileri olarak söz ettiklerini göstermektedir. Hedef kitleye seslenmede ise davetiyelerin tamamında ya “Du” (sen) hitap biçiminin çoğulu olan “Ihr/Euch” ile (samimi) ya da ikinci tekil kişi zamiri “sen” (Du) ile samimi biçimde seslenildiği saptanmıştır. Hatta öyle ki az sayıda davetiyede gelin ve damat, hedef kitleye tüm akraba ve dostlarına “sevgili X, sevgili Y” şeklinde doğrudan adları ile ya da “tüm akraba ve dostlarımız” (alle Verwandten und Freunde) başlığı ile seslenmektedir. Dolayısıyla Almanca davetiyelerde samimi biçem zorunlu biçemdir, diyebiliriz.

Davet etmede ise çoğunlukla “davet etmek” (einladen) fiili kullanılmakta, “buluşmak, bir araya gelmek, toplanmak, birlikte kutlamak” (Platz nehmen, feiern, gemeinsam verbringen) vb. gibi yine samimi ve sıcaklık çağrıştıran ifadelerle davet desteklenmektedir. Evlilik töreni ise çoğunlukla “düğün”, (Hochzeit), “düğün eğlencesi” (Hochzeitfest/Hochzeitsfeier) sözcükleri ile dile getirilmektedir. Ancak az sayıda davetiyede bunun yerine “evet, demek”, “demir atmak” vb. gibi dolaylı ifadeler tercih edilmiştir. Almanca davetiyelerin biçem incelemesi sonucu elde edilen bu bilgileri, Türkçe davetiyelerde yaptığımız gibi, bir önceki çalışma/lardaki verilerle karşılaştırmayacağız. Çünkü bu metin türünü daha önce Almancada inceleyen Heiska, davetiyelerin biçemine bakmamıştır.

3.4. Dil-Dışı/Görsel Öğeler

Davetiyeler genel olarak her ne kadar boyutu ve özel kâğıt cinsi ile türünü ilk bakışta belli eden/gösteren metinler olsa da hemen her davetiyede metin türüne özgü ve metin türüyle özdeşleşmiş bazı dil-dışı, görsel öğeler bulunmaktadır. Şimdi bunların neler olduğu üzerinde duracağız:

3.4.1. Türkçe Davetiyelerde Dil-Dışı/Görsel Öğeler

Çoğu tek yapraktan oluşan (Ancak ortadan katlanarak elde edilmiş, iki veya dört yapraktan oluşan davetiyeler de vardır.) Türkçe davetiyelerde en çok göze çarpan dil-dışı/görsel öğe, gümüş yaldızlı çerçevedir. Metni çevreleyen gümüş yaldız çerçevenin yanı sıra bazı davetiyelerde yazılar da gümüş yaldızlıdır. Yani beyaz renk ve gümüş yaldız kombinasyonu Türkçe davetiyelerde sıklıkla tercih edilmektedir. Tek yapraktan oluşan davetiyelere karşın çift yapraklı davetiye sayısı oldukça azdır. En az sayı ise dört yapraklı davetiyelerdedir.

Türkçe davetiyelerde ayrıca farklı kalınlıklarda parlak, saten, simli, yarı mat, mat ya da geri dönüşümlü kâğıt/karton gibi malzemeler kullanıldığı saptanmıştır. Çok sık rastlanan dil-dışı/görsel öğelerin başında ise gelin ve damat motifi, iç içe geçmiş iki yüzük, kalp ve çiçek motifleri, çiçek buketi gelmektedir. Bunların ötesinde özellikle iki veya az sayıdaki dört yapraklı davetiyelerde, davetiyenin dış ya da iç kısmında tül, dantel, şifon ve saydam kâğıt (aydinger) kaplaması dikkat çekmektedir. Yine ipek, şifon, satenden olan ince kurdeleler bu iki veya dört yapraklı davetiyelerde iki ayrı yaprağı bir arada tutan malzeme olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı bir uygulama olarak bir davetiyenin dış yüzeyleri bordo kadife kumaşla kaplanmıştır. Diğer davetiyelerde olmayan dil-dışı/görsel öğe olarak bir davetiyede ise gelin ve damadın ortak fotoğraflarına yer verilmiştir. Bu yeni bir uygulamanın göstergesidir.

3.4.1.1. Değerlendirme

Yapılan inceleme, Türkçe davetiyelerde dil-dışı/görsel öge olarak en çok gümüş yıldız kullanıldığını göstermiştir. Davetiyelerde gümüş yıldızla gerek çerçeve olarak gerekse yazılarda karşılaşılmaktadır. Çoğunlukla tek yaprak olan Türkçe davetiyelerde beyaz, bej gibi natürel renkte ve parlak kâğıt malzeme öne çıkmaktadır. Az sayıdaki iki (ya da) dört yapraklı davetiyelerin ise hem saydam kâğıt (aydinger), kadife ya da şifon kumaş kaplamalarla hem de yaprakları bir arada tutan ipek, saten, şifon vb. gibi ince kurdelelerle karşılaşılmaktadır. Ayrıca çiçek, kalp, yüzük, gelin ve damat motifleri de sıklıkla rastlanan dil-dışı/görsel malzemelerdir.

Bu verileri daha önce Türkçe davetiyeleri inceleyen çalışmaların verileri ile karşılaştırdığımızda, davetiyelerde destekleyici ve süsleyici öge olarak kullanılan dil-dışı/görsel malzemelerde pek bir değişiklik olmadığını söyleyebiliriz. Öyle ki bu çalışmaların⁴⁴ bütüncesi olan 2005 yılı öncesi davetiyeler ile aramızdaki tek farklılık bizim bütüncemizdeki bir davetiyede gelin ve damadın siyah-beyaz fotoğrafı ile görsel malzeme olarak karşılaşılmış olmasıdır. Gerçi Karahan, çalışmasında gelin-damat silüetinin davetiyelerde natürel basımından söz etmektedir (2005: 126, 127), ama bu ifadenin fotoğraf mı yoksa çıkartma ya da motif mi olduğu net anlaşılamamaktadır. Dolayısıyla fotoğraf gibi dil-dışı/görsel ögenin 2005 yılı sonrası davetiyelerde kullanılmış olması tarafımızca yeni bir uygulama olarak değerlendirilmiştir.

3.4.2. Almanca Davetiyelerde Dil-Dışı/Görsel Öğeler

Almanca davetiyelerin çoğu ya iki yapraklı ya da dört yapraklı (çoğunlukla davetiye kâğıdının/kartonunun içine yerleştirilmiş saydam kâğıt (aydinger) ile elde edilmiş olan 4 yaprak) davetiyelerdir. Yani tek yapraklı davetiye sayısı oldukça azdır.

⁴⁴ Sözü edilen çalışmalar şunlardır: Çubukçu, 2005a, 2005b; Karhanan, 2005.

Çoğunlukla beyaz/kırık beyaz renkte kâğıdın kullanıldığı Almanca davetiyelerde tercih edilen 2. kâğıt/karton rengi kırmızı ve kırmızının tonlarıdır. Ayrıca bazı davetiyelerde (kâğıdın yanı sıra) yazılarda da kırmızı renk kullanılmıştır. Kimi davetiyelerde ise mavi, sarı, lacivert, yeşil ve mor renkte kâğıt/karton tercih edilmiştir.

Gelin ve damadın renkli veya siyah-beyaz fotoğrafı Almanca davetiyelerde sıklıkla kullanılan dil-dışı/görsel malzeme olarak öne çıkmaktadır. Davetiye kâğıdının renginin ise daha çok kullanılan fotoğrafla uyumlu olduğu saptandığından kâğıt renginin, kullanılan fotoğrafa bağlı olarak seçildiği varsayılmaktadır. Yirmi beş davetiyenin on tanesinde bulunan gelin ve damadın ortak fotoğrafı kanımca başlı başına bir incelemeye değer niteliktedir. Çünkü yalnızca bu fotoğraflar bile evlilik kararı alan gençlerin evlilik öncesi sürece ilişkin önemli ipuçları vermektedir. Örneğin bir davetiyede X ve Y adındaki çift, hedef kitleye düğün davetiyelerinin ilk sayfasında yer verdikleri fotoğraf ile altı yıldan beri beraber olduklarını ilan etmişlerdir. Bu çift, beraberlikleri süresince her yıl çektikleri bir fotoğrafı –yani toplam altı fotoğrafı- kronolojik sırayla ve her fotoğrafın üstüne ait olduğu yılın tarihini belirterek bir film şeridi şeklinde düğün davetiyelerinin ilk sayfasına bastırmışlar ve altı yıllık beraberliklerini davet metninde de açıklamışlardır (bkz. bölüm 3.2.2.4; örnek 22). Bir diğer davetiyedeki fotoğrafın ilginç yanı, diğerlerinden farklı olarak gelin ve damadın kucaklarında henüz birkaç aylık olduğu varsayılan bir bebeğin yer almasıdır. Sözü edilen bu davetiyede gelin ve damat, adı “Johanna” olan bebeklerinden ayrıca düğün hediyesine ilişkin dilek ve ricalar birimine de taşıyarak (bkz. bölüm 3.2.2.6.) bebeklerini de evlilik sürecinin içine almışlardır.

Almanca davetiyelerde dil-dışı/görsel öğeler olarak fotoğrafın dışında çiçek, kalp, yüzük çizimleri, motifleri kullanılmış; iki katlı, dört yapraklı davetiyeler ortasından (çoğunlukla kâğıdın rengi ile uyumlu renkte olan) saten, ipek, şifon kurdelelerle tutturulmuştur.

3.4.2.1. Değerlendirme

Yapılan dil-dışı/görsel öğeler incelemesi sonucu Almanca davetiyelerin daha çok birden fazla yapraklı (ikinci ve üçüncü yaprakların çoğunlukla şeffaf/aydıngeer malzemededen) olduğunu ve beyaz ya da kırık beyaz yerine renkli kâğıt/karton tercih edildiğini göstermektedir. Bunun dışında sıklıkla karşılaşılan dil-dışı/görsel malzeme gelin ve damadın (siyah-beyaz ya da renkli) fotoğraflarıdır. Fotoğraf kullanımının Almanca davetiyelerde oldukça yaygın olduğu düşünülmektedir. Çünkü yirmi beş Almanca davetiyenin onunda gelin ve damat fotoğraf kullanmıştır. Hatta bu on metinden birinde evlenen çiftin bir-kaç aylık olduğu varsayılan ortak çocukları da fotoğrafta yer almaktadır. Davetiyelerin ana malzemesi olan kâğıt/kartonda ise genellikle kırmızı renk tercih edilmiş; bunun dışında beyaz/kırık beyazın yanı sıra mavi, sarı, soluk pembe, mor renkleri ile de karşılaşılmaktadır. Kırmızı renk ayrıca kimi davetiyelerin yazılarında da kullanılmıştır.

Almanca davetiyelerde ayrıca çiçek, kalp, yüzük çizimleri, motifleri kullanılmış; iki katlı, dört yapraklı davetiyeler ortasından (çoğunlukla kâğıdın rengi ile uyumlu renkte olan) saten, ipek, şifon kurdeleyle tutturulmuştur.

4. Sonuçlarının Karşılaştırması ve Kültür Açısından Değerlendirilmesi

Çalışmamızın bir önceki bölümünde Türkçe ve Almanca düğün davetiyeleri dört ayrı açıdan incelenmiş; inceleme sonuçları her bölümün sonunda özetlenmiştir. Bu bölümde ise tüm sonuçlar hem metin türü hem de kültürel açıdan karşılaştırılacaktır.

Çalışmamızın girişinde metinlerin bir taraftan türsel özellikler, diğer taraftan da içinde üretildikleri kültürün de izlerini yansıttıkları varsayımından hareket edildiği açıklanmıştı. Yapılan metin çözümlemesi de bunu doğrulamaktadır. Türkçe ve Almanca düğün davetiyelerinde gerek ortak noktalar gerekse farklılıklar saptanmıştır. Ortak noktalardan biri metnin işlevine (Bölüm 3.1.) yöneliktir. Yapılan inceleme düğün davetiyelerinin temel bildirişimsel işlevinin hem Türkçede hem de Almandada çağrıda bulunmak/davet etmek olduğunu göstermiştir. Çünkü bu metinler her iki toplumda da üreticileri tarafından öncelikle hedef kitleyi evlilik törenine davet etmek amacıyla üretilmektedir. Bu metin türünün hem Türkçe hem de Almanca günlük dildeki adı (Türkçe: ‘Düğün Davetiyesi’; Almanca: ‘Hochzeitseinladung’), örnek metinlerdeki dilsel özellikler ve dil-dışı/görsel ayrıntılar çağrı işlevinin göstergeleri olarak her iki dilde de karşımıza çıkmaktadır.

Türkçe davetiyelerde çağrı/davet bütüncenin tamamında “sizleri aramızda görmekten mutluluk/onur duyacağız/duyarız”, “bizimle paylaşmanızı diliyoruz” ya da “ilk adımımız da önünüzde, sizlerle birlikte” vb. şeklinde, dolaylı olarak yapılırken Almandalarda çoğunlukla “einladen” eylemi ile doğrudan yapılmaktadır. Ancak bazı Almanca davetiyelerde davet, “Diesen Tag möchten wir mit unseren Familien und engsten Freunden feiern” vb. şeklinde dolaylı yoldan da yapılabilmektedir. Sonuç itibarıyla bu metinlerin temel bildirişimsel işlevi çağrıda bulunmaktır. Bu Türkçede de Almandada da böyledir. İnceleme sonuçları aynı zamanda düğün davetiyelerinin ikinci bir işlevinin daha olduğunu da ortaya koymuştur. Bu da bilgilendirici işlevdir. Çünkü bu metinler davet etmenin/çağırmanın yanı sıra kimin kiminle nerede, ne zaman ve ne tür bir törenle evlendiği vb. bilgileri de hedef kitleye ulaştıran metinlerdir. Dolayısıyla davetiye metinlerinin temel işlev olan çağrıda bulunmak

işlevinin yanı sıra bir de bilgilendirici işlevi taşıdığını söyleyebiliriz. Ancak bilgilendirici işlev çağrıda bulunmak işlevi kadar baskın değildir ve o yüzden de yan ya da ikinci işlev olarak nitelendirilmiştir. Bilgilendirici işlevin göstergeleri her iki dilde de aynıdır. Bu işlev, hem Türkçede hem de Almancada “X ve Y Evleniyorlar” ya da “Biz Evleniyoruz” vb. şeklinde (Almancada “X und Y heiraten” ya da “Wir (wollen) heiraten” vb.) tümcelerde doğrudan ortaya çıkmaktadır. Bu tümcelerin yanı sıra nikâh töreninin/düğünün tarihi, günü, saati, yeri ve türünü bildiren yapılar da her iki dilde de bilgilendirici işlevin taşıyıcılarıdır. Bunların dışında bilgilendirici işlevin göstergesi olan kimi dilsel yapılar/oluşumlar kültüre özgü olup yalnızca Türkçe ya da Almanca davetiyelerde görülmektedir. Örneğin gelin ve damadın kimlerin çocukları olduğu, anne-babaların boşanmış ya da hayatta olup olmadığı, hatta kimi zaman babanın mesleği hakkında bilgiler Türk dil topluluğunda üretilen davetiyelerde karşımıza çıkarken, Almanca davetiyelerde hedef kitle gelin ve damadın ev adresi ve düğün hediyesine ilişkin hediyelerle ilgili dilek ve ricalarını da öğrenmektedirler.

Düğün davetiyelerinin özel boyutu, kâğıdı, süslemeleri, özel malzemeler vb. gibi dil-dışı/görsel özellikler de -her iki dilde de- bilgilendirici işleve hizmet etmektedir. Ancak bunun ötesinde bu vb. dil-dışı/görsel malzemeler ile evlilik töreninin türü, yapıldığı yer gibi bilgiler özellikle Türkiye’de davetiye üreticilerinin sosyo-ekonomik durumlarına ilişkin bilgileri de dolaylı yani örtük olarak vermektedir. Özetle, yapılan inceleme sonuçları bilgilendirici işlevin içeriğinin, davetiyelerin içinde üretildiği dil topluluğuna göre değişiklik gösterebildiğine işaret etmektedir.

Büyük ölçekli yapı çözümlemesi zorunlu ve seçimlik kimi birimlerinin Türkçe ve Almancada ortak kimisinin ise tamamen ya Türkçeye ya da Almancaya özgü olduğunu göstermiştir. Aşağıdaki tablo Türkçe ve Almanca davetiyelerin yapısında yer alan birimlerin tamamını (zorunlu ve seçimlik) içermektedir. Tabloda, her iki dildeki zorunlu birimler koyu olarak işaretlenmiştir:

Türkçe Davetiyelerin Yapı Birimleri	Almanca Davetiyelerin Yapı Birimleri
<p>1. Gelin ve damadın (ön) adı</p> <p>2. Davet metni</p> <p>3. Gelin ve damadın anne-babalarının adı, soyadı</p> <p>4. Nikâh törenine/düğüne ilişkin bilgiler (Tarih, gün, saat, yer ve törenin türü.)</p> <p>5. ‘Lütfen cevap veriniz’</p> <p>6. Diğer/ek bilgiler</p> <p>7. Ek pusula</p>	<p>1. Başlık</p> <p>2. Şiirsel metin</p> <p>3. Gelin ve damadın adı (soyadı)</p> <p>4. Davet metni</p> <p>5. ‘Lütfen cevap veriniz’</p> <p>6. Düğün hediyesine ilişkin dilek ve rica</p> <p>7. Gelin ve damadın (ortak) ev adresi</p> <p>8. Diğer/ek (dilekler) bilgiler</p>

Tablo 5

Türkçe ve Almanca davetiye metinlerinde yer alan yapı birimleri, yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, niceliksel açıdan hemen hemen aynıdır. Yani Türkçe davetiyelerdeki birim sayısı toplam yedi, Almancalarda sekizdir. Toplamda birbirine yakın olan birimleri zorunlu ve seçimlik olarak ayırdığımızda Türkçe ve Almanca davetiyeler açısından oldukça farklı bir tablo ortaya çıkmaktadır:

ZORUNLU BİRİMLER	
Türkçe Davetiyeler	Almanca Davetiyeler
<p>Gelin ve damadın (ön) adı</p> <p>Davet metni</p> <p>Gelin ve damadın anne ve babalarının ad ve soyadları</p> <p>Nikâh törenine/düğüne ilişkin bilgiler (Törenin tarihi, günü, saati, yeri ve türü.)</p>	<p>Gelin ve damadın adı (soyadı)</p> <p>Davet metni (Nikâh törenine/düğüne ilişkin bilgiler davet biriminin içindedir.)</p>

Tablo 6

Türkçe davetiyelerde zorunlu birim sayısı Almançalardan fazladır. Türkçelerde dört zorunlu birim bulunurken bu sayı Almançalarda ikidir. Buna karşın, aşağıda da görüleceği gibi, seçimlik birimler, Türkçelere oranla Almançalarda daha fazladır.

Metnin yapısı açısından en temel ortak nokta, zorunlu birimlerden gelin ve damadın adları ile davet etme yazısı her iki dilde de vardır. Yani, her iki dilde de hedef kitleye kimlerin evlendiği bildirilmekte ve davet yapılmaktadır. Genel olarak baktığımızda bu açıdan her iki dil arasında benzerlikler vardır, ancak bu birimlerin içeriklerinde, biçim ve biçemlerinde kültüre göre farklılıklar da bulunmaktadır.

İki dilde de ortak olan gelin ve damadın adları ile davet birimlerini, diller üstü yani bu metin türünün karakteristik birimleri olarak belirleyebiliriz. Tablo 4’de görülen Türkçedeki öteki iki zorunlu birim yalnızca Türkiye’de üretilen davetiyelere özgü birimlerdir. Bunlar gelin ve damadın anne-babalarının adları ve nikâh törenine/düğüne ilişkin bilgilerdir. Gerçi nikâh törenine/düğüne ilişkin bilgiler, Almançalarda da zorunlu olarak bulunmaktadır ama bunlar ayrı bir birim olarak değil, davet biriminin içinde yer almaktadır. Gelin ve damadın anne-babalarının adları biriminin yalnızca Türkçe davetiyelere özgü bir birim olduğunu söylemiştik. Söz konusu bu birimin Türk kültürü ile yakın ilişkisi vardır ve bu konuya aşağıda yeniden yer verilecektir.

Zorunlu birimlerin özelliklerini böylece ele aldıktan sonra şimdi de seçimlik birimlere daha yakından bakacağız. Aşağıdaki tablo bize Türkçe ve Almanca davetiyelerdeki seçimlik birimleri toplu olarak göstermektedir:

SEÇİMLİK BİRİMLER ⁴⁵	
Türkçe Davetiyeler	Almanca Davetiyeler
	Başlık (16)
	Şiirsel metin (11)
‘Lütfen cevap veriniz’ (11)	‘Lütfen cevap veriniz’ (17)
Diğer/ek bilgiler (4)	Düğün hediyesine ilişkin dilek ve rica (10)
Ek pusula (3)	Gelin ve damadın (ortak) ev adresi (12)
	Diğer/ek (dilekler) bilgiler (7)

Tablo 7

Seçimlik birim sayısının Almancalarda altı, Türkçelerde ise üç olduğunu görmekteyiz. Bu birimlerden ikisi hem Türkçelerde hem de Almancalarda bulunmaktadır. Bunlar “L.C.V.” birimi ile diğer/ek (dilekler) bilgiler birimidir. Ancak sözü geçen son birimin içeriği – aşağıda görüleceği gibi - iki dilde aynı değildir. Bu iki seçimlik birimin dışında kalan öteki birimler yalnızca Almanca davetiyelere özgüdür. Dolayısıyla ortak olmayan birimlerin, davetiyelerin içinde üretildikleri kültürle yakın ilişkili olduğu öngörülmektedir.

Türkçelerde zorunlu birimlerin fazla, seçimlik birimlerin az olması, birimlerin metin içinde farklı dizilmesi konusunda metnin üreticisine/üreticilerine fazla seçenek sunmadığı sonucuna varılmıştır. Buna karşın Almanca davetiyelerde zorunlu birimlerin, Türkçelere oranla, az, seçimlik birimlerinse fazla olması bu metinlerde farklı yapılanma seçenekleri sunmaktadır. Bunun ötesinde Almanca davetiyelerde örneğin davet metni ya da ‘L.C.V.’ yazısı gibi ortak birimlere baktığımızda Almancaların Türkçelere oranla daha ayrıntılı ve daha süslü olması dikkat çekmektedir. Bu farklılıkları açıkça ortaya koyabilmek için şimdi her iki dildeki davetiyelerde ortak olan zorunlu birimleri daha ayrıntılı olarak karşılaştıracamız.

⁴⁵ Seçimlik birimlerin yanlarında, parantez içindeki sayılar ilgili birimin bütüncü içinde kaç metinde görüldüğünü göstermektedir.

Yukarıda tablo 4'te açıklandığı gibi, evlenen çiftin adlarının hedef kitleye bildirilmesi bu metin türünün –hem Türkçede hem Almancada- zorunlu bir özelliğidir. Bu noktadan hareketle iki kültür arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Farklılık davetiyelerde adların veriliş biçimindedir. Şöyle ki, Türkçe davetiyelerde gelin ve damadın yalnızca ön adları ile bildirilirken, Almanca davetiyelerin çoğunda gelin ve damat ad ve soyadları ile yer almaktadırlar. Gerçi Almanca bütüncede gelin ve damadın yalnızca ön adlarının bulunduğu az sayıda davetiyeye de rastlanmıştır ama bu yine de aynı şey demek değildir. Çünkü Türkçe davetiyelerin tamamında – Tablo 4'de verildiği gibi- Almancalarda bulunmayan, yani Türk kültürüne özgü bir birim olarak gelin ve damadın anne-babalarının ad ve soyadları yer almaktadır. Buna bağlı olarak davetiyede yalnızca ön adları ile sözü edilen gelin ve damadın soyadları, aynı davetiyede bulunan anne-babalarının soyadlarından yola çıkılarak öğrenilebilmektedir. Oysa Almanca davetiyelerde gelin ve damattan başka hiç kimsenin adı⁴⁶ yer almamaktadır. Alman dil topluluğunda üretilen düğün davetiyelerinde evleneceklerini hedef kitleye duyurarak onları nikâh törenlerine/düğünlerine davet eden gelin ve damadın kendisidir.

Almanca davetiyelerde gelin ve damat o kadar ön plandadır ki, bölüm 3.2.2.3.'de açıklandığı gibi, kimi davetiyede evlenecek olan çiftin adlarına - davet metninden önce ve sonra- iki kez yer verilmektedir. Buna karşın Türkçe davetiyelerde sistematik olarak bir kez yer alan gelin ve damat yalnızca ön adları ile – çoğunlukla - birinci sırada yer almaktadır. Almanca davetiyelerde gelin ve damadın adları çoğunlukla ikinci ya da üçüncü sırada açıklanmaktadır. Çünkü Almanca davetiyelerin yapısında –Türkçelerde olmayan- iki seçimli birim söz konudur (bkz. tablo 3 ve 5). Bu birimler başlık ve şiirsel metin birimleridir ve bu birimlerin bulunduğu davetiyelerde gelin ve damadın adları bunların ardından gelmektedir.

Almanca ve Türkçe davetiyelerdeki gelin ve damadın adları biriminde saptanan bir farklılık da Türkçe davetiyelerde gelinin adının sistematik olarak damadın adından önce yer almasıdır. Tersine bir durumla Türkçe davetiyelerde (ek pusulalar hariç)

⁴⁶ Burada “L.C. V.” ya da hediyelerle ilgili dilek ve rica birimi gibi birimlerde yer alan kişi ve/veya kişiler söz konusu değildir.

karşılaşmamıştır. Almanca davetiyelerde de çoğunlukla bu böyledir, ama az sayıda da olsa (iki metin) bunun tersini, yani önce damadın, sonra gelinin adının bildirildiği örnekleri görmek olasıdır. Ayrıca kimi Almanca davetiyeler, gelin ve damadın adlarının matbaa baskısı ile değil de elle ve ıslak mürekkeple yazılmış olmasından dolayı da Türkçelerden ayrılmaktadır. Türkçe davetiyelerin tamamında gelin ve damadın adları, davetiyenin tamamı gibi matbaada basılmıştır.

Türkçe ve Almanca davetiyelerin ikinci zorunlu birimi davet yazısıdır (bkz. tablo 4). Davet metni bu metin türünün merkezi birimidir, denilebilir. Çünkü metnin üreticileri davetlilere bu birimde seslenir, davetiyelerin üretilme sebebi olan hedef kitleyi davet etmek bu birimle gerçekleşir. Dolayısıyla metnin iletişimsel işlevi de bu birimde açığa çıkar. Davet metni, her iki dilde de çoğunlukla düzyazı biçimindedir ama hem Türkçede hem de Almanda şiirsel biçimde olan davet yazıları ile de –her ne kadar münferit olsa da– karşılaşmıştır (bkz. bölüm 3.2.1.2 ve 3.2.2.4.). Davet metni Türkçe davetiyelerde çoğunlukla gelin ve damadın adlarından sonra gelmektedir. Almancalarda ise bu birim, Türkçelerden farklı olarak –yine çoğunlukla olmak üzere– dördüncü sırada, ama az sayıdaki davetiyede ise üçüncü sırada karşımıza çıkmaktadır. Ancak davet metninin ikinci sırada yer aldığı örnekler de vardır. Bu çeşitliliği sağlayan – yukarıda da vurgulandığı gibi – Almanca davetiyelerde başlık ve şiirsel metin gibi iki seçimli birimin varlığıdır. Başlık ve şiirsel metin gibi seçimli birimlerin kullanılmadığı Almanca davetiyelerde davet metni –Türkçelerde olduğu gibi– gelin ve damadın adlarından sonra 2. sıraya yerleşmiştir.

Uygulanan büyük ölçekli yapı çözümlemesi, davet metninin iki dildeki örneklerinin biçimsel ve içeriksel olarak birbirinden çok farklı olduğunu göstermiştir. Şöyle ki: Biçimsel anlamda Almanca davet metni birimi, metin içinde metin, daha doğrusu metincik olarak görülebilir. Çünkü Almanca davet metinleri hem Türkçelere oranla daha uzun yazılardır hem de –çoğunlukla– belli bir girişi, sonu olan metinlerdir. Almanca davet metinleri genellikle sanki bir mektup gibi (bkz. bölüm 3.2.2.4) davetli kişinin adı ile başlamakta, sonunda da gelin ve damadın selamları ile son bulmaktadır. Türkçe davetiyelerdeki davet metni ise, örneklerin tamamına yakınında

kısa ve tek tümceden oluşmaktadır. Ayrıca –aşağıda biçem karşılaştırmasında da göreceğimiz gibi– hepsi hemen hemen benzer kurgu ve sözcüksel seçimlerden meydana getirilmiştir. Başka bir deyişle kurgu ve sözcüklerde özgün ve öznel izler neredeyse yok denecek kadar azdır.

Türkçe davetiyelerdeki davet etme yazısı, hedef kitleyi tek bir tümceyle ya yalnızca resmi dairedaki resmi nikâh törenine ya da aynı mekânda gerçekleşen nikâh ve kutlamadan oluşan düğüne davet etmektedir. Oysa Almancalarda hedef kitle en az üç, hatta dört ya da beş tümceden⁴⁷ oluşan davet metni birimi ile birden fazla mekânda ve birden fazla etkinlikle (kimi zamansa tüm güne hatta hafta sonuna yayılan) kutlamadan oluşan düğüne davet edilmektedir. Dolayısıyla bu çok parçalı kutlama biçimi davetiyelerin davet metni birimlerine de yansımakta; metin üreticileri tüm bu etkinliklerden –davetli kişi/lerin bu tören ya da kutlamaların birine ya da hepsine katılma olasılığına karşı– ayrı tümcelerle söz ederek duyurmaktadırlar.

Davet metni incelemesi ayrıca Türk ve Alman kültüründeki evlenme eylemi ve evliliklerin kutlama törenlerine ilişkin şu bulguları da ortaya çıkarmıştır: Türk kültüründe sistematik olarak, davetlilerle evlendirme dairesinde (nikâh dairesi de denmektedir) kıyılan resmi nikâh paylaşılırken Alman kültüründe davetiyeye yansıyan resmi nikâh değil kilisedeki dini nikâh töreni olmaktadır. Başka bir deyişle Türkçe davetiyelerin tamamında resmi nikâh söz konusuyken, Almanca davetiyelerin tamamına yakınında dini nikâh ön plandadır. Oysa Alman yasalarına göre dini nikâh öncesi resmi nikâh zorunludur ve zorunlu nikâh olmadan kilisedeki dini nikâh uygulamasının yasal bir dayanağı bulunmamaktadır (karş. Heiska, 2005: 61) ama bunun böyle olduğunu yalnızca iki metinde görebiliyoruz. Daha dini nikâh öncesi kıyılması zorunlu olan resmi nikâhı davetlilerle yalnız iki çift paylaşmışlardır. Geriye kalan davetiyelerde resmi nikâhtan hiç söz edilmemektedir.

⁴⁷ Bu ifadeden bütüncü içinde bulunan Türkçe davetiyelerin tamamındaki davet metinlerinin tek bir tümce/paragraftan ya da tüm Almanca davet metinlerinin en az 3 tümceden meydana geldiği anlaşılmalıdır. Aksi uygulamalara da rastlanılmıştır ama bunların sayısı çok azdır.

Almanya’da olduğu gibi Türkiye’de de evlenme eyleminin geçerli olması için resmi nikâh zorunluluğu vardır. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşu olan 29 Ekim 1923’den kısa bir süre sonra, 17 Şubat 1926’da⁴⁸ Türk Medeni Kanunu’nun kabul edilmiş ve bundan böyle dini nikâh uygulaması –yasalar açısından- geçersiz olmuş bunun yerine resmi nikâh uygulamasına başlamıştır. Almanya’da ise resmi nikâh uygulaması tarihsel olarak çok daha gerilere, 1874’e dayanmaktadır (Bkz. Heiska, 2005: 62). Ancak Alman kültüründe üretilen davetiyelerde resmi nikâhın değil de kilisede kıyılan dini nikâh uygulamasının ön planda olması ilgi çekmektedir. Alman kültüründe, davetiyelerde dini motiflere yer verilmesi, Kutsal Kitap İncil’den alıntı yapılacak kadar olağan olduğunu bu çalışma bize göstermektedir. Buna karşın Türkçe davetiyeler daha sekülerdir. Davetiyelerde dini herhangi bir göstergeye rastlanmamıştır.

Davetiyelere evlenme eyleminin bir törenle kutlanması açısından baktığımızda, iki kültür açısından şöyle temel bir farklılık göze çarpmaktadır: Almanca davetiyelerde her evlenme eyleminin ardından kesinlikle bir kutlama yapılmaktadır. Kutlama biçimleri yalnızca kahve-pasta eşliğinde olabildiği gibi, yemekli ya da birden fazla etkinliklerle tüm güne, hatta hafta sonuna yayılabilmektedir. Ayrıca davetliler de, aşağıda da açıklandığı gibi, çeşitli düğün oyunları adı altında düğüne aktif olarak katkıda bulunabilmektedirler. Özetle, Alman kültüründe evlenme eyleminde evlenme akdi kadar kutlamanın da çok önemsendiği, kutlamasız bir evlilik akdinden söz etmenin pek olası olmadığı görülmüştür. Oysa Türkiye’de (özelde İstanbul’da) gerçekleşen evlilikler için aynı şeyi söylemek pek olası değildir. Çünkü Türkçe davetiyelerde yalnızca resmi nikâhtan ibaret olan, yani herhangi bir kutlamanın söz konusu olmadığı davetiyeler bulunmaktadır. Bu uygulamanın görüldüğü davetiye sayısı on ikidir ve bu on iki davetiyenin üçünde sınırlı da olsa- bir kutlama (bkz. ek pusulalar) yapılmaktadır ama geriye kalan dokuz davetiyede herhangi bir kutlama söz konusu değildir. Bu da bize bu dokuz evliliğin herhangi bir kutlamanın –en azından davetlilerle birlikte- yapılmadığını göstermektedir. Başka bir deyişle söz konusu bu dokuz davetiyede iki insanın evlenmesi yalnızca bir formalite olarak

⁴⁸ Bkz. <http://www.resmi-gazete.org/gundem/duyurular/tbmm/turk-medeni-kanununun-kabul-edilisinin--85-yil-donumu---.html> (Çevrimiçi, 27.04.2011).

görülmüş, nikâhın ardından bir kutlama yapılmamıştır. Oysa Almanca davetiyelerde böyle bir uygulamadan söz etmek olası değildir. Yani bu birlikteliklerde düğün değil, evlilik önemli olmuştur, denilebilir. Bu olgunun ekonomik güç ile ilişkisi olabileceği öngörülmektedir. Çünkü Alman dil topluluğunun refah düzeyi Türkiye dil topluluğuna göre daha yüksektir.

Türk ve Alman kültüründe evliliklerin kutlama törenlerini karşılaştırdığımızda daha başka farklılıklar da göze çarpmaktadır: Türkçe davetiyelerdeki nikâh törenine/düğüne ilişkin bilgiler, Türk kültüründe (özelde İstanbul'da) evliliklerin daha çok aynı mekânda yapılan nikâh ve ardından ya kokteyl ya da yemek şeklinde kutlandığını göstermektedir. Yani genelde tek tip bir kutlama söz konusudur. Buradan hareketle Türk kültüründe evlenme eyleminin şekil açısından ön planda olduğunu, Alman kültüründe ise şekil yönünün yanı sıra yakın akraba ve eş dostla birlikte kutlamanın da aynı derecede önemli olduğu söylenebilir. Çünkü Almanca davetiyelerde kutlamaya ayrı bir önem verildiği, düğünlerin örneğin dini nikâh töreninin yapılacağı kilisenin otopark şartlarına kadar ayrıntılı olarak düşünülerek organize edildiği görülmüştür. Kutlama, yukarıda da söylediğimiz gibi, davetlilerin de etkin olarak katıldıkları, tüm güne hatta hafta sonu gibi geniş bir zaman dilimine yayılmaktadır. Sonuç itibariyle Alman dil topluluğunda içselleştirilmiş bir kutlama kültürü gözlemlenirken, Türk dil topluluğunda daha çok resmi bir kutlama biçimi gözlemlenmektedir.

Alman kültüründe düğünlerin evliliklerin en çok haftanın son iş günü olan cuma ve hafta sonu günleri olan cumartesi/pazar günlerinde yapılması bu kültürde evliliklerin çok daha ayrıntılı ve birden fazla etkinlikle organize edilmesi ile de ilişkili olduğu varsayılmaktadır. Başka bir deyişle Almanya'da cuma günü dışında iş günlerine rastlayan evlilik tarihi ile karşılaşılmamıştır (bkz. bölüm 3.2.2.4). Buna karşın Türkçe bütüncü içinde azımsanmayacak sayıda (on davetiye) iş günlerine rastlayan davetiye vardır. Cuma ya da hafta sonu günlerinde evlenen çift sayısı Türkçe davetiyelerde on beştir.

Türk kültüründe evliliklerin daha resmi şekilde kutlanması belki de Almanca davetiyelerde bulunmayıp yalnızca Türkçe davetiyelerde yer alan gelin ve damadın anne-babalarının adları birimi ile ilişkilidir. Daha önce de belirtildiği gibi, Türkçe davetiyelerin çoğunda hedef kitleye gelin ve damat seslenmektedir ama anne-babalar sistematik olarak davet biriminden hemen sonra ad ve soyadları ile (ya da “Elek Ailesi - Taci Ailesi” şeklinde) yer alarak davet sahibi olduklarını göstermektedirler. Hatta az sayıda davetiyede hedef kitleye seslenen de gelin ve damadın yanı sıra anne ve babalardır. Almanca davetiyelerde böyle bir uygulama söz konusu değildir. Almanca davetiyelerde hedef kitleye seslenen de, daveti yapan da gelin ve damadın kendisidir ve onlardan başka hiç kimse davetiyelerde yer almamaktadır.

Türkçe davetiyelerde gelin ve damatla birlikte hedef kitleye seslenen ve davet metninin öncesinde ya da ardında adları ile yer alan anne ve babaların davetiyelerdeki varlıkları bir taraftan Türk kültüründe aile, diğer taraftansa Türk kültüründeki evliliklerde anne-babanın rolü açısından önemlidir. Söz konusu bu birime Türk kültüründe aile bağlamında yaklaştığımızda Türk kültüründe aile kavramının önemli olduğu, Türkiye’de – Almanya’ya oranla – bireysel değil kolektif toplum yapısının daha öne çıktığı söylenebilir. Çünkü Türkçe davetiyelerde gelin ve damadın bireysel kimliklerinden daha çok anne-baba ve evlenmekte olan çocuktan oluşan aile, hatta iki ailenin kolektif kimliği söz konusudur. Türkçe davetiyelerdeki bu kolektif kimliği Türk kültüründeki evliliklerde anne-babaların rolü açısından değerlendirdiğimizde, anne-babaların çocuklarının evliliklerinde, davetiyelerde yer alacak kadar söz sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki sanki birbirleri ile evlenen yalnızca gelin ve damat değil, aynı zamanda gelin ve damadın aileleri de evleniyormuş gibi yorumlanabilir.

Türkçenin sözcük dağarcığında bulunan ve “evli olmak” mastarından türetildiği varsayılan, “evlendirilmek” sözcüğü de (bkz. TDK Sözlük) bu bağlamda anlam kazanmaktadır. Türk dil topluluğundaki anne-babaların günlük dil kullanımında çocuklar genellikle evlenmezler, ‘evlendirilirler’. Buna karşın Almandada evlenmek fiilinden türetilmiş olan benzer bir fiile rastlanılmamıştır.

Almanca davetiyelerde anne-babalardan her hangi bir iz bulunmadığı gibi, davetiyelerde ön planda olan tamamen gelin ve damadın kendileridir. Öyle ki evlenecek olan çiftin evlilik öncesi beraberlikleri, paylaştıkları ortak yaşam ve onları evliliğe götüren süreç davetiyelerde çeşitli dilsel ve/veya dil-dışı/görsel öğelerle yer almaktadır. Örneğin bir davetiyede evlenen çift, içinde evlilik öncesi sahip oldukları çocuklarının da olduğu bir fotoğraflarını davetiyelerinde kullanmış, ayrıca düğün hediyesine ilişkin dilek ve rica biriminde çocuklarından söz etmişlerdir. Bir başka davetiyede gelin ve damat evlilik öncesi altı yıllık beraberliklerini okurla bu altı yılın fotoğrafları ile paylaşmaktadır. Bu ve öteki bulgulara dayanarak Alman kültüründe daha çok evlenen gençlerin kendi özgür iradeleri doğrultusunda hareket ettikleri varsayılmaktadır.

Türkçe ve Almanca davet metinlerini karşılaştırdığımızca öne çıkan bir temel farklılıkla da nikâh töreninin/düğüne ilişkin bilgilerin açıklanmasında karşılaşmıştır. Hedef kitleye törenin/düğünün nerede ne zaman yapılacağı Türkçelerde ayrı bir birim halinde bildirilirken, Almancalarda bu bilgiler davet metni biriminin içinde yer almaktadır. Türkçe davetiyelerde bu bilgiler çoğunlukla, “4 Aralık 2010, Pazar; Saat 14.00. Yer: Kadıköy Evlendirme Dairesi” şeklinde; gün, ay, yıl, haftanın günü ve saat sıralamasıyla bildirilmektedir. Nikâhın ya da düğünün yapılacağı mekânın adı ve/veya adresi ise tarihten sonra yer almaktadır. Almanca davetiyelerin davet birimi içinde yer alan bu bilgiler, aynı sıralamayla, “X & Y heiraten am 26. Juli... um 13.00 Uhr im Gemeindehaus von B... .“ şeklinde verilmektedir. Eğer haftanın günü belirtilecekse gün, bu bilgilerden önce yer almaktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi, Almanca davetiyelerdeki davet metni çoğunlukla – en az- iki etkinliği; önce kilisedeki nikâhı ardından da nikâh sonrası aynı tarih ve gündeki ama farklı bir mekândaki kutlamayı ayrı tümcelerle içermektedir. Dolayısıyla birinci tümce ile nikâhın tarihi, saati ve yeri açıklanmakta ikinci tümcede ise yalnızca kutlamanın saati sonra da mekânın adı gibi bilgilere yer verilmektedir.

Zorunlu birimlerden seçimlik birimlere geçtiğimizde, Almandada seçimlik birim sayısının Türkçeye oranla daha fazla olduğunu söylemiştik. Çünkü Almanca

davetiyelerde, başlık, şiirsel metin, düğün hediyesine ilişkin dilek ve rica ile gelin ve damadın ortak (ev) adresleri birimleri bulunmaktadır ve tüm bu birimlerin arkasında da Alman kültürüne ilişkin kimi ipuçları yakalamak olasıdır. Almanca davetiyelerin çoğu metne bir başlıkla başlamakta, başlığın ardından da şiirsel metin birimi gelmektedir. Başlıklarla ya “Wir heiraten” vb. ile evlilik akdine ya da “Einladung” vb. ile yapılan davete gönderme yapılmaktadır. Çoğunlukla başlığın ardından yer alan şiirsel metin biriminde ise ya düzyazı ya da dize şeklinde, tanınmış yazar ya da kişilerden yapılan alıntılar; söyleyeni belli olmayan, halk dilinde yaygın olarak kullanıldığı varsayılan dizeler/dörtlükler, kalıp sözler ve Kutsal Kitap İncil’den bir bölüm bulunmaktadır. Hemen hepsinin ortak yanı, gelin ve damadın hayatlarında önemli bir yer tutan bu çok özel günün anlam ve önemine vurgu yapması; gelin ve damadın evlilik kararlarına, evliliğe dair duygu ve düşüncelerini, mutluluklarını dile getirmesi; sevgiye, birlikteliğe, geleceğe dair çağrışımlar içermesidir.

Alman kültüründe üretilen davetiyelerin çoğunda yer alan bu metin bölümlerinin, yani başlık ve şiirsel metin birimlerin bir taraftan metni destekleyerek zenginleştirdiği ve okurun metne ilgisini çekmek için kullanıldığı diğer taraftansa gelin ve damadın evliliğe ilişkin duygu ve düşüncelerini açıklamaya yaradığı öne sürülebilir. Başlık ve/veya şiirsel metin gibi seçimlik birimler Türkçe davetiyelerde - bildiğimiz gibi- yoktur.

Buna karşın hedef kitleye seslenilerek yapılan davete/çağrıya katılımın olup olmayacağı yönünde bir cevap verilmesinin yazıya geçirildiği ‘L.C.V.’ birimi her iki kültürde üretilen davetiyelerde yer almaktadır. Her iki dildeki davetiyelerin iki ortak seçimlik birimden biri olan ‘L.C.V.’ birimi, Türkçe davetiyelerin on birinde; Almancalarda ise on yedi örnekte görülmüştür. ‘L.C.V.’ yazısının Türkçe davetiyelere daha az kullanılması belki, yukarıda da söylendiği gibi, kimi evliliklerde kutlama yapılmaması ile ilişkili olabilir. Oysa Alman kültüründe her evlilik akdinin kesinlikle-en az- bir etkinlikle kutlandığını biliyoruz, ama yirmi beş Almanca davetiyenin tamamında bir düğün söz konusuysen ancak on yedisi hedef kitleden geri bildirim istemiştir. Geriye kalan sekiz davetiyede de bir kutlama yapılmakta, ama geri bildirim istenmemektedir. ‘L.C.V.’ biriminde metin üreticileri hedef kitleye seslenerek davete katılımın olup olamayacağı yönünde geri bildirimde

bulunulması yönünde ricada bulunmaktadırlar. Almanca ‘L.C.V.’ birimlerinde ayrıca yapılan çağrıya olumlu yanıt verildiğinde, davetlilere seslenen metin üreticilerin -bunların gelin ve damat olduğunu biliyoruz- duyacakları sevinç, mutluluk da dile getirilmektedir. Türkçe ‘L.C.V.’ yazılarında ise bu tür ifadelere yer verilmemiştir. Türkçe ‘L.C.V.’ birimleri, davet metni birimlerinde olduğu gibi, Almancalara oranla daha kısa ve tek tiptir.

‘L.C.V.’ biriminin Türkçe ve Almanca örneklerinde (bkz. bölüm 3.2.1.5 ve 3.2.2.5) geri bildirimde bulunulacak kişi/kişilerin adı/adları ve iletişim bilgilerine de yer verilmektedir. Bu bilgileri alt alta getirdiğimizde Türkçe davetiyelerde ‘gsm’ olarak bilinen cep telefonlarının neredeyse tek iletişim aracı olarak kendini göstermesi (yani on bir davetiyenin tamamında cep telefonu bilgileri yer almaktadır), Alman kültüründe ise sabit telefon kullanma alışkanlığının gününüzde de aynen devam etmesi dikkatimizi çekmiştir. Almanca davetiyelerde iletişim aracı olarak cep telefonuna yer veren davetiye sayısı çok az, tam olarak, on dört davetiyenin içinde yalnızca bir tanedir. Buna karşın son yıllarda kullanımı artan elektronik haberleşme, yani e-iletişim Türkçe davetiyelere yansımazken Almanca davetiyelerde sınırlı sayıda da olsa (iki metin) kendini göstermeye başlamıştır.

Almanca davetiyelerde kendini gösteren bir başka özellikse düğün hediyelerine ilişkindir. Gelin ve damadın düğün hediyesine ilişkin dilek ve ricalarının bulunduğu bu birim Alman kültüründe üretilen düğün davetiyelerinde yer almaktadır. Türkçe davetiyelerde böyle bir birim bulunmamaktadır. Bütüncü içinde bulunan yirmi beş Almanca davetiyenin onunda görülen bu birimde gelin ve damat davetlilere seslenerek davetlilerden – çoğunlukla – aynı değil nakdi hediye tercih ettiklerini bildirmektedirler. Bu birimin görüldüğü davetiyelerin içinden az sayıdaki davetiyede ise tam tersine evlenen çiftin arzu ettikleri hediyelerin daha doğrusu eşyaların bir listesini yaptıkları ve hediye listesinin bulunduğu mağazanın/işletmenin adı, adresi açıklanmaktadır.

Bu bulgular Alman kültüründe düğün hediyesi konusunda görüş belirtmenin olağan sayıldığını göstermektedir. Oysa aynı şey Türk kültürü için söz konusu değildir. Türk

kültüründe gelin ve damadın ve/veya gelin ve damadın annelerince düğün hediyesine ilişkin görüşlerin yakın çevreyle, yani samimi oldukları dost ve akrabalarla sözlü olarak paylaşılması söz konusu olabilir ama davetiyede yazılı olarak bütün davetlilere duyurulması söz konusu değildir hatta böyle bir tutum görgüsüzlük olarak değerlendirilebilir.

Türkçe davetiyelerde hedef kitleyle paylaşılmayan bir bilgi de gelin ve damadın ortak (ev) adresi bilgisidir. Alman kültüründe ise gelin ve damadın ev adreslerini hedef kitleyle paylaşılmasının olağan olduğunu bu çalışma göstermiştir. Yirmi beş Almanca davetiyenin on ikisinde gelin ve damat hedef kitleye ortak ev adreslerini bildirmektedirler. Almanca davetiyelerde gelin ve damadın hedef kitleye ev adreslerini açıklamaları, düğünden sonra hedef kitle ile posta yoluyla bir iletişimin söz konusu olması (örneğin tebrik yazısı gönderilmesi gibi) ile ilişkilendirilebilir.

Türkçe ve Almanca davetiyelerde ortak olan ikinci seçimlik birim, diğer/ek (dilekler) bilgileri birimidir. Bu birimde -adında da anlaşılacağı gibi- nikâh törenine/düğüne ilişkin ek dilek ve bilgiler yer almaktadır. Belirttiğimiz gibi diğer/ek (dilekler) bilgileri birimi her iki dilde de karşımıza çıkmıştır ama bütüncede görülme sıklıkları da içerikleri de birbirinden farklıdır. Türkçe davetiyelerin dördünde bulunan bu birimde, “Davetiye 2 kişiliktir”, “Düğünümüz yemeklidir” ve düğünün yapılacağı mekânın krokisi gibi ek açıklamalara yer verilmiştir. Harbiye Ordu Evi’nde yapılan bir düğüne ait olan “Davetimiz 2 kişiliktir” açıklamasının Türkiye’de bazı yemekli düğünlerin, işletmeyle belli bir davetli kişi sayısı üzerinden sözleşme yapılması ile ilişkili olduğu varsayılmaktadır. Bu birime davetiyede yer verilmesindeki amaç, düğüne 2 kişiden fazla gelinmesini önlemektir. Çünkü fazla katılımcı olduğu takdirde davet sahipleri, gerek masa düzeni, gerekse katılımcı sayısı üzerinden anlaşılan düğün maliyeti vb. gibi konularda zor durumda kalabilmektedirler. Aynı bilgi notunun yer aldığı bir başka davetiyede bu bilgiden önce, “Düğünümüz yemeklidir” açıklamasının bulunması ise bu davetiyedeki düğünün yapılacağı mekânla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Söz konusu yemekli düğün, ‘Küçükçekmece Nikâh Sarayı, Lale Salonu’nda’ yapılmaktadır. Bu da bize bu nikâh

dairesinin hem yalnızca nikâh hem de yemekli düğün amaçlı kullanılabilirdiğini göstermektedir.

Almanca davetiyelerin yedisinde görülen diğer/ek (dilekler) bilgiler biriminde ise kilisedeki dini nikâha ve nikâh sonrası kutlamaya, yani düğüne ilişkin şu açıklamalar yer almaktadır:

- düğün organizasyonuna ilişkin önerisi ve/veya sorusu olanların müracaat edebilecekleri kişi/kişilerin adı/soyadı, iletişim bilgileri (telefon, e-posta gibi),
- davetlilerden gelin ve damadı zor durumda bırakacak şakaların, oyunların (örneğin gelin kaçırma gibi) arzu edilmediği,
- geceleme/konaklama düşünülüyorsa (uzaktan gelenler için) otel önerileri, rezervasyon, oda fiyatları hakkında bilgi,
- kilisenin ve/veya düğünün yapılacağı mekânın adresi, yol tarifi, krokisi,
- kilise ve/veya düğünün yapılacağı mekânın otopark olanakları.

Yukarıda sıralanan, düğün organizasyonuna ilişkin ek dilek ve bilgilerden Alman kültüründe, Türk kültürü için söz konusu olmayan, ‘düğün oyunları’ (Almanca: Hochzeitsspiele) adı altında davetlilerin çeşitli oyunlarla düğüne katkıda buldukları sonucuna varılmıştır. Almanca davetiyelerdeki ‘Diğer/ek (dilekler) bilgiler’ birimi altında ayrıca uzaktan gelenler için otel rezervasyonuna ve dini nikâhın kısıllacağı kilisenin otopark olanaklarına ilişkin bilgiler/açıklamalar – her ne kadar bir davetiyede de olsa – Alman kültüründe düğünlerin, yukarıda da açıklandığı gibi, ince ayrıntısına kadar düşünülüp düzenlendiğinin göstergesi olarak nitelendirilebilir.

Düğün davetiyelerinin yapı birimlerinin karşılaştırıldığı bu bölümde son olarak, Türkçe davetiyelere özgü olan ‘Ek Pusula’ birimini ele alacağız. Bütüncü içinde yer alan yirmi beş Türkçe davetiyenin üçünde görülen ek pusulalar, davetiyelere iliştilmiş ve yaklaşık bir kartvizit büyüklüğündedir. Pusulaların içeriğinde nikâhın ardından yapılacak olan kutlama törenine (kokteyl ya da yemekli toplantı) yapılan davet ve ‘L.C.V.’ yazısı yer almaktadır. Yapılan davetin davetiyenin kendisi ile

değil de ayrı bir pusulayla yapılıyor olması pusulanın içerdiği kutlama törenine, nikâha davet edilenler arasından önceden seçilmiş olan kısıtlı bir kitlenin (bu pusulanın iştiriri olduğu davetiye sahibi/sahiplerinin) davet edildiğine işaret etmektedir. Söz konusu bu üç pusulanın ikisinde yalnızca gelin ve damadın adları bulunmaktadır. Yani davetiyelerde olduğu gibi, gelin ve damadın anne-babalardan iz yoktur. Bu da bize, evlenen bu çiftlerin nikâh dairesindeki nikâhı geniş bir davetli kitlesiyle paylaştıktan sonra davetlilerin arasından belli bir kesimle kutlama yapmayı tercih ettiklerini göstermektedir. Bu pusulalardan birinde yemeğin ücretli olduğu bilgisi de bu görüşü doğrular niteliktedir. Çünkü yemek bedelinin davetliler tarafından ödendiği ve gelin ve damadın anne-babalarının da adının yer aldığı bir düğün davetiyesine Türk kültüründe rastlamak pek olası değildir. Dolayısıyla az sayıda davetiyede bulunan söz konusu bu ek pusulalar Türk kültüründe bir değişim olarak yorumlanabilir. Çünkü bu pusulalar gelin ve damat resmi ve/veya özel; samimi ve/veya uzak görüşükleri, tanıdıkları ile nikâh törenini paylaştıktan sonra, nikâhlarını, nikâha katılan davetlilerin arasından kendi seçtikleri kısıtlı bir davetli kesimi kutladıklarını işaret etmektedir.

Türkçe ve Almanca davetiyeleri yapısal açıdan karşılaştırmamızı böylece sonlandırdıktan sonra şimdi de bu metinlerin biçimini karşılaştıracamız. Yaptığımız biçim incelemesi (Bölüm 3.3.) iki dilde ortak noktalardan daha çok farklılıklar olduğunu göstermektedir: Ortak noktalardan biri her iki dilde de metin üreticilerinin çoğunlukla kendilerinden “biz” adlı (Almanca “wir”) ile söz etmeleridir. Ancak bu metinlerde hedef kitleye seslenen ve adları bulunan metin üreticileri göz önünde bulundurulduğunda Türkçelerdeki “biz” ile Almanca davetiyelerdeki “biz” sözcüğünün gönderimlerinin farklı olduğunu söyleyebiliriz. Şöyle ki: Türkçe davetiyelerdeki “biz” adlı gelin ve damadın yanı sıra, anne-babaları da kapsarken, Almancalardaki “biz” yalnızca gelin ve damada göndermede bulunmaktadır. Çünkü bu çalışmanın da ortaya koyduğu gibi, Türkçe davetiyelerde hedef kitleye seslenerek onları nikâh törenlerine/düğünlerine davet eden yalnızca gelin ve damat değil, gelin ve damatla beraber anne-ve babalardır. Buna karşın Almanca davetiyelerde – daha önce de vurgulandığı gibi- yalnızca gelin ve damadın adı geçmekte; daveti gelin ve damat yapmaktadır.

Hedef kitleye seslenme biçemi incelendiğinde ise hem Türkçe hem de Almanca davetiyelerde metin üreticilerinin hedef kitleye 2.çoğul kişi zamiri ile seslenmesi nedeniyle her iki dilde de ortak bir biçemin söz konusu olduğunu söyleyebiliriz. Almancada iki ayrı 2. çoğul kişi zamiri bulunmaktadır. Bunlar “Sie” ve “Ihr”dir. Bu iki sözcükten birincisi resmi hitap, ikincisi ise samimi hitapta kullanılmaktadır. Bu bağlamda dikkat çeken bir özellik Almanca davetiyelerin tamamında hedef kitleye “Ihr” sözcüğü ile samimi biçimde seslenmesidir. Almanca davetiyelerde samimiyet o kadar egemendir ki, kimi davetiyelerde gelin ve damat, hedef kitleye “sevgili X, sevgili Y” şeklinde doğrudan adları ile ya da “tüm akraba ve dostlarımız” („alle Verwandten und Freunde”) başlığı ile seslenmektedir. Gelin ve damat söz konusu bu davetiyelerin davet metninde ilgili kişiye “sen” zamirini kullanarak hitap etmektedir. Bu verilere dayanarak Alman dil topluluğunda düğünlerin daha çok yakın, daha doğrusu samimi olarak görüşülen akraba ve dostlarla kutlandığı öngörülebilir. Buna karşın –yukarıda da söylendiği gibi- Türkçe davetiyeler için böyle bir biçem söz konusu değildir. Türkçe davetiyelerin tamamında egemen olan biçem resmi biçemdir. Türk dil topluluğunda nikâh törenine/düğüne hem samimi hem de resmi çevre davet edilmektedir.

Metin üreticilerinin nikâh töreni ya da düğünden söz ederken kullandıkları sözcüklere ilişkin verileri karşılaştırdığımızda her iki dilde de zaman zaman doğrudan, zaman zamansa süslü ve dolaylı sözcük ve sözcüklerle yazıya geçirildiği söylenebilir. Türkçe davetiyelerde evlilik eylemi hem “nikâh” nikâh töreni” ya da “düğün” “düğün töreni” gibi doğrudan; hem de “bir ömrü paylaşmak, en güzel, en heyecanlı, beklenen/mutlu gün”, “mutluluk”, “birliktelik, beraberlik, ortak yaşam, yaşamlarının en özel günü, beraberliğe/ortak yaşama adım atmak, “sonsuz dek”; vb. sözcük ve sözcük öbekleriyle dolaylı olarak dile getirilmektedir. Aynı şekilde Almancalarda da ya “Hochzeit” (Düğün), “Hochzeitsfest/Hochzeitsfeier” (düğün töreni), “Trauung” (Nikâh) sözcükleriyle doğrudan; ya da “Das „Wilde“ aus der Ehe streichen”, “Wir sind gestrandet und geben uns das „Ja“-Wort!” vb. şeklinde dolaylı yoldan yazıya geçirilmektedir. Yani bu açıdan Türkçe ve Almanca davetiyelerde benzerlik söz konusudur.

Türk davetiyelerde davet çoğunlukla “davetlisiniz/davet ederiz” v.b. şeklindeki eylem ve fiillerle doğrudan değil de “...onurlandırmak, aralarında/aramızda görmek, paylaşmak” vb. gibi başka eylemlerle, sözcüklerle yapılırken, Almanca davetiyelerde tam tersi davet “Einladung” sözcüğü ya da “einladen” eylemi kullanılarak doğrudan yapılmaktadır. Bu davetiyelerde hedef kitle, ‘davet’ sözcüğü ile davet edildikten/çağrıldıktan sonra “buluşmak, bir araya gelmek, toplanmak, birlikte kutlamak” vb. fiillerle davet yinelenmektedir (bkz. s. 59-60).

Biçemsel özellikleri bir bütün olarak değerlendirdiğimizde, Türkçe davetiyelerin genelinde resmi biçemin egemen olduğunu, birbirine çok yakın tümce yapısı (her ne kadar burada dilbilgisel çözümleme yapılmamışsa da) ve sözcüklerle kurgulandığı görülmüştür. Başka bir deyişle kurgu ve sözcüklerde özgün ve öznel izler neredeyse yok denecek kadar azdır. Türkçe davetiyelerin biçeminde ve kurgulanışında bireysel seçimlerden daha çok toplumsal seçimlerin rol oynadığı yorumunu yapabiliriz. Almanca davetiyelerin biçemi ise birbirinden tamamen farklı, toplumsal kurallardan daha çok bireysel değerlerin ön planda olması nedeniyle Türkçelerden ayrılmaktadır. Almanca davetiyelerin en önemli karakteristik özellik samimi biçemin egemen olmasıdır. Öyle ki metin üreticileri olan gelin ve damat bu metinlerde yer alan birimler aracılığıyla sanki hedef kitleyle diyalog kuruyormuş gibi iletişim kurmakta; davetli kişi ve kişilere “sen” ya da sen’in çoğulu olan samimi “siz” adılı ile seslenmektedir. Sonuç olarak – daha önce de ifade edildiği gibi- Alman kültüründeki evliliklerin daha çok gelin ve damadın samimi ve yakın görüştükları kişi ve kişilerle kutlandığını yineleyebiliriz.

Biçemsel açıdan birbirinden oldukça farklı olan Türkçe ve Almanca davetiyeler, dil-dışı ve görsel özellikler açısından da farklıdır. Dil-dışı/görsel özelliklerde (Bölüm 3.4.) Türkçe ve Almanca davetiyelerde görülen temel farklılıklardan biri Türkçe davetiyelerin çoğunlukla tek yapraklı ve beyaz ya da bej gibi natürel renk olmasına karşın Almancaların hem çok yapraklı hem de natürel renklerin yanı sıra kırmızı, yeşil mavi lacivert vb. gibi renkli kağıt/karton malzemedan olmasıdır. Her bir yaprağın iki yüzünün de efektif olarak kullanıldığı Almanca davetiyeleri görsel anlamda daha süslü, daha zengin görünmektedir. Çünkü başlıca dil-dışı/görsel malzeme gelin ve damadın fotoğraflarıdır. İncelenen Almanca metinlerin çoğunda

(gelin ve damadın) en az bir fotoğrafla karşılaşmaktadır. Buna karşın Türkçe davetiyelerde yalnızca bir örnekte fotoğraf kullanımı söz konusudur. Türkçe davetiyelerde sıklıkla karşılaşılan dil-dışı-görsel malzeme gümüş yıldız olmuştur. Gümüş yıldız hem çerçeve hem de yazılarda kullanılmaktadır. Almanca davetiyelerde ise kırmızı renkli yazılar öne çıkmaktadır. Kırmızı renk ayrıca Almanca davetiyelerde kullanılan kâğıt/kartonlarda da en çok tercih edilen renk olurken, Türkçe davetiyelerde daha çok beyaz, bej gibi natürel renkler ağırlıktadır. Ayrıca her iki dilde de saydam kâğıt (aydınger); davetiyelerin ortasında ve/veya 1.sayfasında ipek, saten, şifon vb. gibi ince kurdeleler kullanılması, çiçek, kalp, yüzük motifleri ve çizimleri en çok öne çıkan dil-dışı görsel malzemeleridir.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmamızın amacı Türkçe ve Almanca düğün davetiyelerini metindilbilimsel ölçütlerle çözümleyerek bu metin türünün her iki dildeki özelliklerini saptamak ve elde edilen sonuçları kültürel açıdan değerlendirmektir. Türkçe ve Almanca örnek davetiye metinleri bu amaçlar doğrultusunda işlevsel, yapısal, biçimsel ve dil-dışı/görsel özellikler açısından incelenmiştir.

Yapılan karşılaştırma sonuçlarının da gösterdiği gibi, Türkçe ve Almanca düğün davetiyelerinde benzerlikler kadar farklılıklar da bulunmaktadır. Benzerlikler metnin işlevinde olduğu kadar metnin yapısındadır da. Bu metin türünün yerine getirdiği bildirişimsel işlev her iki dilde de aynıdır: Temel işlev çağrıdır bulunmaktır ama yan işlev olarak da bilgilendirici işlev görülmüştür. Bilgilendirici işlevin ayrıntısı kültüre göre farklılık gösterebilmektedir. Benzer durum yapıda yer alan birimlerde de söz konusudur.

Türkçe ve Almanca davetiyelerin yapısında yer alan birimlerin kimisi ortak kimisi ise içinde üretildikleri dil topluluğuna/kültüre özgüdür. Ortaklıklar daha çok bu metin türünün karakteristik özelliklerine, farklılıklarsa kültürel özelliklere işaret eder niteliktedir. Örneğin gelin ve damadın adları ile davet etme yazısı her iki dildeki davetiyelerin tamamında yer aldığından bu zorunlu birimlerin **diller üstü** olduğu öne sürebiliriz. Ayrıca nikâha/düğüne ilişkin bilgiler de iki dilde de zorunlu olarak bulunmaktadır ama bu bilgiler davetiyelerde, iki dilde farklı biçimlerde yer almaktadır. Türkçelerde ayrı bir birim olarak, Almancalarda ise davet metninin içindedir. Seçimlik birimlerden ise ‘L.C.V.’ yazısı ve nikâha/düğüne ilişkin ek (dilekler) bilgiler her iki dilde üretilen düğün davetiyelerin ortak seçimlik birimleridir.

Diller üstü olmayıp da **kültüre bağlı birimler** ise doğal olarak yalnızca belli bir kültürde üretilen davetiyeler için söz konusudur. Örneğin gelin ve damadın anne-babalarının adları birimi Türk kültüründe üretilen davetiyelerin zorunlu yapı birimi

olarak karşımıza çıkarken, başlık, şiirsel metin, düğün hediyesine ilişkin dilek ve rica ile gelin ve damadın ortak ev adresleri gibi seçimlik birimler Alman kültürüne özgü seçimlik birimler olma durumundadır.

Dil/kültür farklılığı ayrıca ortak olan birimlerin biçim ve içeriklerinde de dikkat çekmektedir. Almanca davetiyelerin birimleri, Türkçelerle karşılaştırıldığında daha yaratıcı ve özgündür. Ayrıca Almanca davetiyelerde bireysel izler, samimi biçem egemendir. Buna karşın Almancalara oranla daha tek tip olan Türkçe davetiyelerde klişe yapı özellikleri ve resmi biçem egemen olduğundan, toplumsal kuralların daha ön planda olduğu söylenebilir.

Ayrıca Almancalarla karşılaştırıldığında Türkçe davetiyelerin daha kısa ve telgraf biçiminde olduğu sonucuna varılmıştır. Uzun ve karmaşık tümcelerden oluşan yapı birimleri, Almanca davetiyelere sanki bir mektupmuşçasına daha bir metinsellik özelliği katmaktadır. Almanca davetiyelerdeki bu özellik, Alman kültürünün arka planında Türk kültürüne oranla çok daha uzun bir yazılı kültür geçmişinin bulunması ile ilişkilendirilebilir. Çünkü Türk kültüründe yazılı kültürden daha çok sözlü kültür geçmişi söz konusudur. Bunun ötesinde evliliklerin kutlanması için davetlilerin yazılı bir belge ile yani davetiye ile davet etmek geleneği de Türk dil topluluğunda, resmi nikâh uygulamasının geçmişi ile bağlantılı olarak, Alman dil topluluğundaki kadar eskilere dayanmamaktadır.

Türkçe ve Almanca davetiyelerde en önemli farklardan birisi de Türkçe davetiyelerde dini motiflere yer verilmezken, Almancalarda din ögesi, davetiye bağlamında, sıklıkla karşılaşılan bir özelliktir. Tamamen resmi nikâhın ön planda olduğu Türk dil topluluğunun aksine kilisede yapılan dini nikâh, Alman dil topluluğunda egemen olan evlenme biçimidir, denilebilir.

Davetlilerle resmi nikâhı değil de kilisedeki dini nikâha daveti içeren Almanca davetiyeler biçimsel olarak da Türkçelerden oldukça farklıdır. Türkçe davetiyelerde tamamen resmi biçem egemenken, Almancalarda daha samimi ve sıcak biçem dikkat çekmektedir. Hedef kitleye genelde “sen” ya da sen’in çoğulu olan samimi “siz” ile

seslenen gelin ve damat, bu şekilde seslendiği davetlilerle, evliliklerini tüm güne hatta kimi zaman tüm hafta sonuna yayılan ve farklı mekânlarda yapılan, davetlilerinde aktif olarak katıldıkları çeşitli kutlamalarla coşkulu şekilde kutladıkları varsayılmaktadır. Buna karşın Türkçe davetiyelerde, yapıda olduğu gibi, biçimde de kutlama biçimlerinde de tek tiplilik gözlemlenmiştir.

Çalışmamız bu metin türünde Türkçe ve Almanca dillerinde karşılaştırmalı olarak yapılan ilk çalışma olma durumundadır. Bu metin türünün kültürel özellikleri fazlaca barındırması sebebiyle incelenemeye değer olduğunu, bu çalışmanın gösterdiğini düşünüyorum. Biz bu metin türünü yapısal, işlevsel, biçimsel ve dilsel/görsel açılardan inceledik, dilbilgisine hiç değinmedik. Bu açıdan yapılacak bir çalışmada da ilginç sonuçlara ulaşılabileceğini düşünüyorum. Ayrıca tek bir dilde farklı coğrafyalarda ve/veya tarihsel bir incelemenin de metinsel, kültürel, sosyolojik vb. açılardan ilginç olabilir. Çünkü çalışmamızın da gösterdiği gibi metin türleri tarihsel, sosyolojik ve kültürel olay ve gelişmeleri de barındırmakta ve yansıtmaktadır.

Kaynakça

- Adamzik, Kirsten: **Textlinguistik Eine einführende Darstellung**, Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 2004.
- Aktaş, Ayfer: „Textsortenkonventionen und Textbausteine in deutsch-türkischen Geschäftsbriefen“, **Tagungsbeiträge: IX. Internationales germanistensymposium ,Wissen-Kultur, Sprache Europa’ – Neue Konstruktionen und Tendenzen**, Yüksel Kocaduru , Kadriye Öztürk (Yay.Haz.), Eskişehir, 2005, s. 11-19.
- Ayata Şenöz, Canan: „Eine kontrastive Analyse über die Darstellungshaltung des Autors in deutschen und türkischen Wissenschaftstexten“, **Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi**, Sayı XX , İstanbul, 2008, s.153-168.
- Ayata Şenöz, Canan: „Der Beitrag interkultureller Vergleiche zur Produktion von Wissenschaftstexten und die Darstellung eines textlinguistischen Analysemodells zum Textvergleich“, **Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi**, Sayı XIX, İstanbul, 2007, s. 5-26.
- Ayata Şenöz, Canan: **Almanca ve Türkçede Metin Türü Olarak Yazın Eleştirisi**, Mavibulut Yayınları, İstanbul, 2003.
- Baykan, Şirin,
Polat Nükhet,
Baçokur Ece: „Ein interlingualer Vergleich deutscher und türkischer Wissenschaftstexte – dargestellt am Beispiel der Fachzeitschriftsartikel aus der Übersetzungswissenschaft“, **Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi**, Sayı XX, İstanbul, 2008, s.169-184.
- Beaugrande, Robert-Alain de, Dressler Ulrich Wolfgang: **Einführung in die Textlinguistik**, Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1981.
- Breitkopf, Anna: „Involment im mündlichen wissenschaftlichen Diskurs: Deutsch und russische Tagungsvorträge kontrastiv“, **Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi**, Sayı XIX, İstanbul, s. 2007, s. 49-82.

- Brinker, Klaus: **Linguistische Textanalyse, Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden**, Werner Besch und Hartmut Steinecke (Hrsg.), 4. durchgesehene und ergänzte Auflage, Erich Schmidt Verlag, Berlin, 1997.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi: Cilt 6, Interpress Basın ve Yayıncılık A.Ş. İstanbul, 1986, s. 2905.
- Clynes, Adrian, Hery Alex: „Introducing Genre Analysis Using Brunei Malay Wedding Invitations“, **Language Awareness**, Vol.13, No. 4. , 2004, s. 225-242.
- Çubukçu, Hatice: „Düğün Davetiyelerinin Söylemi: Toplumdilsel bir İnceleme“, V.Uluslararası **Dil Yazın Deyişbilim Sempozyumu, 24/26 Haziran 2005**, Marmara Üniversitesi, Cilt II, Pegem Yayıncılık. Ankara, 2005, s. 483-491.
- Çubukçu, Hatice: „Bir Metin Türü Olarak Düğün Davetiyeleri“, **Dilbilim Araştırmaları** 2006, Boğaziçi Üniversitesi Dergisi, 2006, s. 115–118.
- Dimter, Matthias: **Textsortenkozopte heutiger Alltagsprache**, Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1981.
- Düğün Oyunları (Çevrimiçi) http://magazin.traumhochzeit.com/Brautentfuhrung_Brautraub_Brautstehlen_Maschkara, <http://www.inberlinheiraten.de/hochzeitsbrauch.html>, 22.04.2011.
- Eckard, Rolf: **Die Funktion der Gebrauchstextsorten**, Berlin, Walter de Gruyter, 1993.
- Eruz-Esen, Sakine: **Akademik Çeviri Eğitimi**, İstanbul, Multilingual, 2008.
- Eruz-Esen, Sakine: „Rechtstexten aus der textlinguistischen Perspektive am Beispiel der Ehescheidungsurteile in dem Sprachpaar Türkisch-Deutsch“, **Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi**, Sayı XIX, İstanbul, 2007, s. 27 – 48.

- Eßer, Ruth **„Etwas ist mir geheim geblieben am deutschen Referat“, Kulturelle Geprägtheit wissenschaftlicher Textproduktion und ihre Konsequenzen für den universitären Unterricht von Deutsch als Fremdsprache**, München, Iudicium, 1997.
- Fix, Ulla: **Textte und Textsorten – sprachlihcce, kommunikative Und kulturelle Phänomene**, Berlin, Frank & Timme GmbH Verlag, 2008.
- Galtung, Johan **„Struktur, Kultur und interkultureller Stil. Ein Vergleichender Essay über sachsonische, teutonische, gallische und nipponische Wissenschaft“, Das Fremde und das Eigene: Prolegamena zu einer interkulturellen Germanistik**, Wierlacher, Alois (Hrsg.), München, Iudicium, 1985, s. 151-193.
- Gasthaus/Gasthof: (Çevrimiçi)
<http://de.wikipedia.org/wiki/Gastst%C3%A4tte>,
22.04.2011.
- Göktürk, Akşit **Okuma Uğraşı**, 4. baskı, İstanbul, YKY Yayınları, 2007.
- Gülich, Elisabeth,
Heger Klaus, Raible
Wolfgang: **Linguistische Textanalyse Überlegung zur Gliederung von Texten**, 2., durchgelesene und ergänzte Auflage,
Hamburg, Helmut Buske Verlag, 1979.
- Gülich, Elisabeth,
Wolfgang Raible: **Linguistische Textmodelle**, München, Wilhelm Fink Verlag, 1977.
- Gülich, Elisabeth,
Wolfgang Raible: **Textsorten Differenzierungskriterien aus linguistischer Sicht**, Elisabeth Gülich und Wolfgang Raible (Hrsg.), 2. Auflage, Wiesbaden, Akademische Verlagsgesellschaft Athenaion, 1975.
- Heiska, Maria-Rika: **Deutsche und finnische Hochzeitseinladungen- Eine kontrastive Textsortenanalyse unter besonderer Berücksichtigung des Textstrukturaspektes**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Universität Helsinki, Germanistisches Institut, Helsinki, 2003.

- Ines, A, Lauer Busch:,, Abstracks in der Wissenschaftskommunikation – Definition und Klassifikation, **Reden und Schreiben in der Wissenschaft**, Peter Auer, Harald Baßler (Hrsg.), Frankfurt/Main, Campus Verlag, 2007, s. 99-114.
- İnce, Özdemir: Medeni Kanunun Kabulü (1926), Hürriyet, 17 Şubat 2009, (Çevrimiçi) <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/11018446.asp> , 22.01.2011.
- Karahan, Firdevs „Tür Çözümlemesi Yönünden Düğün Davetiyelerine Yönelik Bir inceleme”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt 22, Sayı 2,2005, s. 105-133.
- Kılıç, Veysel: “Söz-Eylem Kuramı”, **Dilbilim IX, 1990**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul, 1990, s. 249-258.
- Linke, Angelika,
Nussbaumer Markus,
Portmann R.Paul: **Studienbuch Linguistik**, Helmut Henne, Horst Sitta und Herbert Ernst Wiegond (Hrsg.), Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1996.
- Lux, Friedemann: **Text, Situation, Textsorte, Probleme der Textsortenanalyse, dargesetellt am Beispiel der britischen Registerlinguistik, Mit einem Ausblick auf eine adäquate Textsortentheorie**, Tübingen, Gunter Narr Verlag, 1981.
- Ozil, Şeyda: “Karşılaştırmalı Dil Çalışmaları”, **Bellek-Mekan-İmge. Prof. Dr. Nilüfer Kuruyazıcı’ya Armağan**, Mahmut Karakuş, Meral Oraliş (Yay. Haz.), Multilingual, İstanbul, 2006, s. 345-353.
- Piitulainen, Maria
Leena: “Zur Selbstbezeichnung in deutschen und finnischen Textsorten“, **Zur Kulturspezifk von Textsorten**, Tübingen, Staufenburg Verlag, 2001, s. 59-73.
- Piitulainen, Marja-Leena: “Die Textstruktur der finnischen und deutschsprachigen Todesanzeigen”, **Fachtext-Pragmatik**, Hartmut Schröder (Hrsg.), Tübingen, Gunter narr Verlag, 1994, s. 141-186.
- Resmi Gazete (Çevrimiçi) <http://www.resmi-gazete.org/gundem/duyurular/tbmm/turk-medeni->

[kanununun-kabul-edilisinin--85-yil-donumu---.html](#),
27.04.2011.

- Spillner, Bernd: “Textsorten im Sprachvergleich. Ansätze zu einer kontrastiven Textologie”, Kontrastive Linguistik und Übersetzungswissenschaft, Wolfgang Kühlwein, Gisele Thome, Wolfram Wilss (Hrsg.), München, Fink, 1981, s. 239-250.
- Tiittula, Liisa: „Kulturen treffen aufeinander. Was finnische und deutsche Geschäftsleute über die Gespräche berichten, die sie miteinander führen“, **Jahrbuch Deutsch als Fremdsprache**, Band 21, Iudicium Verlag, München, 1995, s. 293- 310.
- Türk Dil Kurumu: Çevrimiçi)
<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=227432>, 21.08.2010.
- Van Dijk, A.Teun: **Textwissenschaft Eine interdisziplinäre Einführung**, Deutsche Übersetzung von Christoph Sauer, Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1980.
- Vardar, Berke: **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, Multilingual, 2002.
- Wahrig: Deutsches Wörterbuch, Bertelsmann Lexikon Institut, Wissen Media Verlag GmbH, Güterslohn/München, 2000, s. 393.
- Yıldız, Cemal: „Yazılı Basında Kullanılan Metin Türleri ve Konuları”, **İst. Üni. İletişim Fakültesi İletişim Dergisi**, Sayı 7. İstanbul, 1998.
- Yıldız, Cemal: „Erzählstruktur und kultureller Hintergrund- Ergebnisse einer empirischen Untersuchung von Unfallerechnungen deutscher und türkischer Studenten”, **Germanistentreffen Deutschland-Türkei**. Cilt – s. 275-297, 1994.